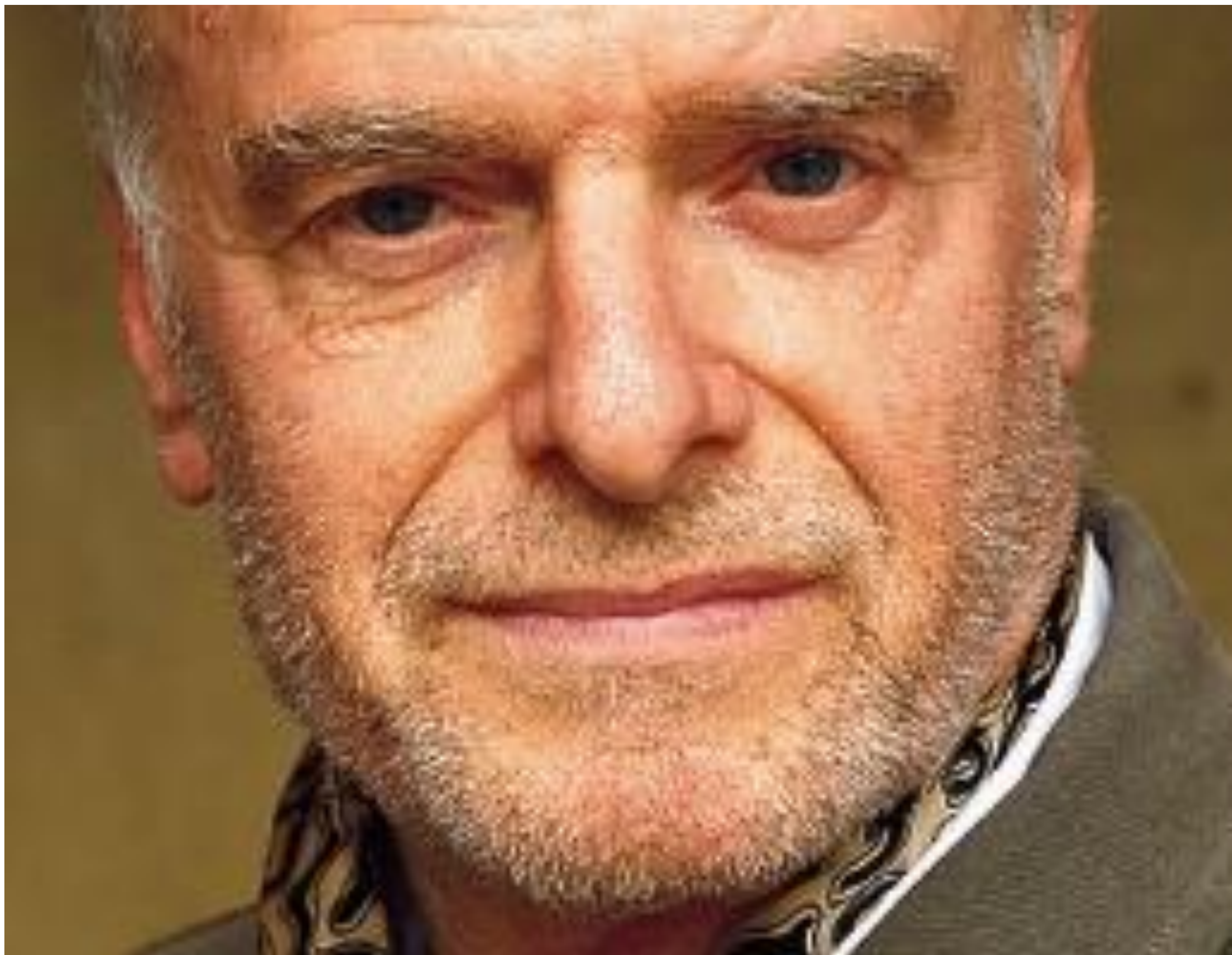

GERARD POMMIER

17 august 1941 –

Psihanalist, vechi intern al spitalelor psihiatrice, vechi medic șef-adjunct la Etampes, profesor emerit la Paris VII Diderot. Conduce revista Clinica Lacaniană, este membru al asociației Espace Analitique, cofondator al Fundației Europene pentru Psihanaliză cu Claude Dumezil, Charles Melman și Moustapha Safouan.
Formație psihanalitică: Jacques Lacan, Piera Aulagnier (supervizare), Francoise Dolto (supervizare).

Cărți:
1983. Despre o logică a psihozei, Eres.
1985. Excepția feminină, eseu despre impasurile juisării, Aubier.
1987. Deznodământul unei analize, Champs Flammarion.
1989. Ordinul sexual, Champs Flammarion.
1989. Nevroza infantilă a psihanalizei, Eres.
1990. Freud apolitic ?, Champs Flammarion.
1993. Naștere și renaștere a scrierii, PUF.

1994. Despre bunul uzaj erotic al mâniei și câteva dintre consecințele sale, Aubier.
1995. Iubirea invers. Eseu despre transfer, PUF.
1995. Ordinul sexual
1996. Acesta nu este un Papă... Inconștient și cultură în Louisiana, Erès.
1998. Louis al Neantului. Melancolia lui Althusser, Aubier.
1998. Excepția feminină
2000. Corpurile angelice ale postmodernității, Calmann-Lévy.
2004. Cum neuroștiințele demonstrează psihanaliza, Flammarion
2004. Ce este realul ? Eseu psihanalitic, Erès
2004. Pierre Clerget (1875-1943): un mecanic de geniu
2004. Frații Nieuport: și avioanele lor, 1902-1936
2006. Figuri ale psihanalizei: Logica corpurilor
2007. Clinica lacaniană: Despre feminitate
2009. Melancolia: Viața și opera lui Althusser, Flammarion
2010. Ce vrea să spună „să faci" dragoste?, Flammarion
2011. Despre buna folosire erotică a mâniei: și câteva dintre consecințele sale
2011. Freud apolitic?
2011. Ordinul sexual
2011. Deznodarea unei analize
2011. Cum neuroștiințele demonstrează psihanaliza
2012. Nevroza infantilă a psihanalizei
2012. Ce este „Realul"?
2013. Ce vrea să spună „să faci" dragoste?
2013. Numele propriu. Funcții logice și inconștiente, PUF
2013. Refularea: De ce și cum?
2014. Ce este Realul?: Eseul psihanalitic
2016. Feminin, revoluție fără sfârșit, Pauvert
2017. Pentru o perspectivă nouă a psihanalizei despre Gen și Parentalități

Gérard Pommier

1989. NEVROZA INFANTILĂ A PSIHANALIZEI

Prezentare

În labirintul de școli psihanalitice care se reclamă toate de la Freud, profanul poate avea impresia că se pierde. Ce înseamnă, dincolo de divergențele practice și teoretice, această referință constantă la tatăl fondator? Să fie semnul că psihanaliza eșuează să-și stabilească statutul științific? Sau să fie ea atinsă de o nevroză infantilă, care o acostează încă la iubirea tatălui? Cum să dai seama despre formarea psihanaliștilor care pare să releve de inițierea sau transmisia familială? Dacă ea nu relevă nici de religie, nici de șarlatanie, cărei practici a discursului aparține psihanaliza, care o distinge atât de filosofie cât și de medicină? Apărută în 1989, această operă a provocat o furtună și i-a adus autorului o excluziune din asociația sa analitică. Interogând repetițiile care se produc între transmisia psihanalizei din timpurile lui Freud și cea pe care a știut s-o reînnoiască Lacan, Gerard Pommier nu pune oare în față o problemă de structură, o împietrire în istorii de familie, care mențin psihanaliza dedesubtul nivelului universalității sale? Psihanaliștii sunt ei la înălțimea psihanalizei, cel puțin în modalitatea grupală de a o promova o disciplină care se apără într-un fel fără ei? O vedem, această operă este mereu de o arzătoare actualitate...

Cuvânt înainte

Când edițiile eres mi-au propus să republic această carte în format de buzunar, am avut un moment de ezitare. Cuvântul e de altfel slab, căci am reacționat ca și cum nu aș mai vrea să aud vorbindu-se, mai puțin despre conținutul acestei cărți, cât despre tipul de furtună pe care publicarea sa a provocat-o. Furtună cu siguranță locală, care n-a privit decât câteva sute de persoane cu adunări generale, recurs în justiție, voturi destinate să mă interzică dintr-o anumită comunitate. Cu ajutorul presei, celelalte asociații lacaniene au urmărit afacerea nu fără o jubilație certă, bine convinși că asta trebuia să se întâmple, și aducându-mi suportul lor, fără să măsoare poate până la ce punct o problemă identică le privea și pe ele. De altfel, aceeași întrebare s-a pus de atunci sub forme atât de diverse – dar după o schemă atât de repetitivă – încât această carte merită în cele din urmă osteneala să fie reeditată. Este vorba mai puțin despre a denunța persoane cât de a măsura mize care insistă. Nu vor fi poate niciodată rezolvate, dar încă trebuie cel puțin știut că ele există.
Amintim contextul epocii, pe care mai mulți istorici ai psihanalizei l-au făcut deja public, lăsând în umbră această parte căreia legea îi protejează poate secretul, dar care a fost determinantă în suita evenimentelor. Contează prea puțin să știm dacă Lacan a scris el însuși scrisoarea de disoluție a prestigioasei sale școli. El a semnat-o și a citit-o în fața adunării elevilor săi. Odată asociația sa dizolvată, i-a trebuit lui Lacan să scrie pentru a forma imediat o alta. Știm ce luptă implacabilă pentru putere a urmat, fiecare dintre șefii de grup care i s-au dedat erau fără îndoială convinși că acționau în numele interesului superior al lacanismului. Este pentru că asociațiile de psihanaliști nu sunt asociații de psihanaliști – ci ele sunt profilate pentru psihanaliză, care nu progresează decât în contra curent vieții de grup și într-o bună parte grație chiar conflictelor – luptele fraterne te facpână la un anumit punct inteligent! Înseamnă să spui în consecință că membrii acelor asociații nu sunt deloc ajutați de analiza lor în viața lor colectivă, și că ei se comportă între ei cu ușurință ca vagabonzii, în special în ceas de derută. Despre ce derută era vorba, dacă nu despre cea a transferului? Era foarte bine, și este întotdeauna problema, căreia va trebui să-i înțelegem resorturile, rezistând la lungi analize care, dacă formează fini clinicieni, produc deseori în același timp sectanți obtuzi, al căror orizont teoretic nu-l depășește pe cel al acelui faimos transfer, care nu elucubrează etern decât ceea ce-l justifică. Raționamentele sună just în vreme ce ele sunt doar adevărate: ele enunță adevărul iubirii, căutând să se adăpostească în spatele a tot felul de raționalizări, chiar câteva mateme.

Din partea mea, și fără a-mi lua timpul pentru a raționa, mărturisesc să fi făcut această alegere: am optat fără a reflecta mai mult pentru asociația în care Lacan trăind se găsea, el și câteva alte persoane pe care le iubeam de asemenea. Fără îndoială propria mea nevroză infantilă m-a ghidat, trebuie s-o recunosc, dar nu era ea regula? Freud însuși avusese ideea de a dizolva regulamentar IPA, pentru a-și obliga elevii să-și reînnoiască afilierea la persoana sa punând în plan secund divergențele, teoretice sau altele. Trebuia să te pui în rang sub jugul transferului așadar. Aveam totuși - și eu – câteva justificări pentru a face o astfel de alegere: asociația în care se găsea Lacan nu era ea cea care urma să poată pretinde la o legitimitate. Și continui să gândesc că ar fi fost preferabil ca lacanienii să fi făcut aceeași alegere, mai degrabă decât să se lase dispersați. Din păcate, majoritatea lor găsindu-se din acel moment altundeva decât în instituția în care era Lacan, și odată ce acesta din urmă a decedat, axa puterii a luat puțin câte puțin, apoi mai repede, un altă formatare. De acum iubirea pentru Lacan trebuia să se deplaseze sau să dispară.
Tocmai reflectând la acele circumstanțe această carte a fost scrisă, căci atenția era nelipsit atrasă de repetițiile care se produceau între transmisia psihanalizei din timpurile lui Freud, și cea pe care știuse s-o reînnoiască lacan. Exista acolo o problemă de structură, o împietrire în istorii de familie, care mențineau psihanaliza sub nivelul universalității sale? Pe scurt, erau psihanaliștii la înălțimea psihanalizei, cel puțin în maniera lor grupală de a promova o disciplină care se apăra într-un fel fără ei? Totuși, mijloacele pentru a circumscrie problema erau la dispoziție. Transferul, o făcuse remarcat Lacan, se fondează pe un subiect Presupus Științei. Analizandul presupune că analistul știe ceva despre inconștientul său, și încercând să-l ghicească, sfârșește prin a-l găsi. Dar despre ce știință este vorba, dacă nu despre o știință refulată din cauza unui traumatism sexual? Și de ce analizandul ar descoperi-o el, dacă nu pentru că transferul la analistul însuși repetă un astfel de traumatism? Întâlnirea cu un psihanalist provoacă un șoc. E un fel de traumatism alb, care convoacă în vacuitatea sa masa traumatismelor trecutului, putând astfel să se subiectiveze unul cîte unul, desfăcând corpul din prinderile sale simptomatice, memorie a inconștientului traumatic. Va rămâne ultima problemă, cea de a deznoda această nevroză de transfer. Cum să încetezi să fi analizant? Debarasați de angoasele lor legate de returul infantilului, cea mai mare parte a pacienților se înlănțuiesc de iubirile lor și muncile lor actuale. Dar unii nu văd altă ieșire situației lor de analizand decât să devină analiști la rândul lor. Analizandul traumatizat nu imaginează altă

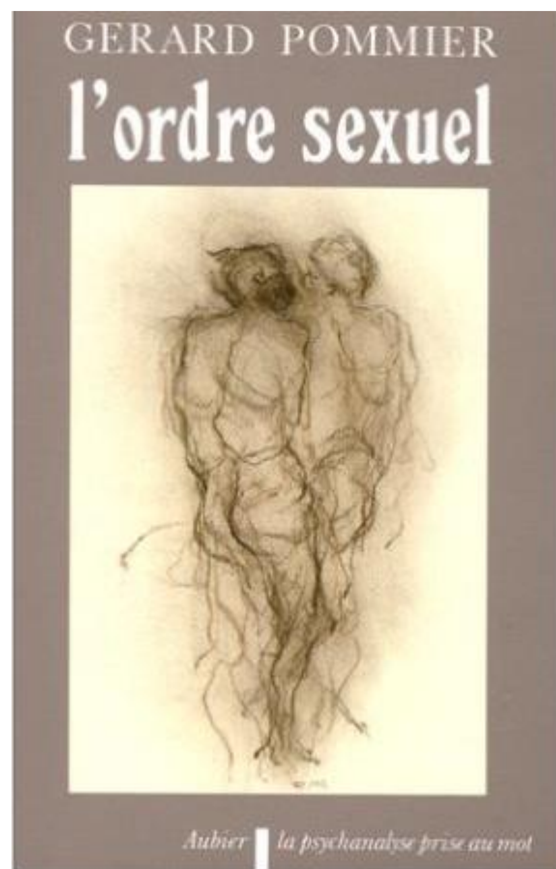
ieșire decât să devină traumatizant la rândul său, adică să se instaleze analist, după această cale secretă de transmisie a psihanalizei care riscă să-l înfiereze pentru totdeauna în nevroza infantilă. Căci este propriul nevrozei infantile să rămâi în acest fel de iubire albă, în acel familialism indefinit, care nu va mai găsi legitimitatea sa decât într-un recurs tiranic la tată. Această dimensiune amoroasă a transmisiei psihanalizei exista deja din timpul lui Freud, el care n-a ezitat să pună inelul pe degetul principalilor săi elevi. Dimensiune amoroasă fără consecințe sexuale, endogamă deci: adică, da, familială.
Este această dimensiune familială – care nu e fără raport cu un fel de transmisie a puterii faraonice – cea pe care am examinat-o într-unul dintre capitolele acestei cărți. Nu a trebuit mai mult pentru ca – cu ocazia unui congres –această operă să fie interzisă vânzării de către cei care s-au simțit vizați, și retrasă autoritar de pe mesele librăriei. Este întotdeauna periculos să interoghezi puterile unei instituții atât de venerabile precum familia, și ar fi trebuit să mă supun. Dar mânia, rea sfătuitoare, m-a debordat, și chiar contra mea, tot încercând să mă rețin, am răsturnat unele după altele mesele acestei librării. Nu fără omare ușurare, o mărturisesc. A urmat tot acel carnaval, adunările generale decidând excluziunea mea în unanimitate, mai puțin cele câteva persoane pe care le iubeam care, prin șansă, mi-o raportau bine. Exclus pentru un act fără a ține cont deloc de cauzele sale, am gustat astfel un delicios frison socratic. Ulterior această decizie a fost invalidată de Justiție. În sfârșit, pentru a închide această parte, excluziunea mea a fost reînnoită sub o altă formă. Eram în stradă: nu mai aveam de altfel nimic în plus de făcut în acel loc, mă îndoiesc. Trebuie totuși să adaug că, după această dată, și în ciuda impresionantei gregarități de voturi, nu mi s-a mai întâmplat niciodată să întâlnesc vreunul dintre membrii acestei școli fără ca el să mă salute călduros. Este ca și cum o pagină ar fi fost întoarsă, și în fond, ne-am fi amuzat foarte bine.
Dar pagina nu era întoarsă și rămânea o problemă care nu ar avea fără îndoială prea multă importanță în oricare alt tip de instituție umană, în care un responsabil, o ierarhie, rivalități, martiri, fac parte din joc. În schimb, acel simpatic aparat este el cu adevărat adecvat formării psihanaliștilor? În principiu, nu, căci analiștii “se formează” într-un fel prin surplus de surplus terapeutic. Ei încep prin a-și vindeca nevrozele lor – înainte de a fi brusc cuprinși de dorința de a le vindeca pe cele ale altora, ceea ce nu e neapărat un foarte bun semn. Căci după toate, acea dorință samariteană de a se ocupa de problemele altora le poate veni în ziua în care ei întâlnesc dificultăți să se analizeze ei înșiși: ei își continuă analiza pe spatele analizanților lor, într-un

fel de identificare cu analizandul în sumă. Se întâmplă de altfel ca asta să nu meargă foarte rău până la un anumit punct. Dar un analist care a trecut astfel bruc la act rămâne el însuși un incurabil, mereu în acea jumătate de drum în care el este în realitate în dependență de pacienții săi, care, pentru unii, se pot scoate mai bine decât el.
Cum să eviți un astfel de ambuteiaj? Corespunde analistului viitorului analist să facă astfel încât să nu se lase prins în acea capcană a repetiției , desigur mai întâi euforică ("asta este! Mi-am cumpărat un divan și am declarat activitățile mele la fisc!"). Să își de-a cel puțin la început în mod vag seama de legăturile oedipiene ale dorinței sale de a fi analist, înainte de a se îmbarca! Vedem că instituția nu are mare lucru de făcut într-o astfel de "formare", ea care ar cere mai degrabă o conformitate la doxa sa și un respect al ierarhiei sale. Discursul său este în sumă contrariul discursului analitic. Luând măsura amplorii acestei probleme, Lacana propus, o știm, un dispozitiv care, căutând să reducă obstacolul instituțional, sprijinea totuși într-un relativ după trecerea analizantului la analist. Pentru a fi participat la mai multe dintre acele dispozitive de "pasă", și chiar dacă e frapant să constați cum candidații încearcă să se conformeze la ceea ce ei gândesc că așteptăm de la ei, este sigur că acele tipuri de mărturii, sau de probe inițiatice, au o mare importanță pentru cel care l-i se supune. Dar nu aș știi să spun despre ce este vorba în mod exact, în acest fel de al doilea tur pe un traiect deja împlinit, cel puțin atunci când nu este confundat cu sfârșitul analizei (care prezintă o altă problemă).
Oricum ar fi, instituția însăși regrupează în sânul ei analiști dar odată ce ei au fost deja formați după acel pas singular, și cum aceștia din urmă se întreabă ce fabrică în mod mai exact, ei se pun pe muncă, confruntând "teoriile lor spontane" – cu cele ale colegilor lor, precum și cu cele ale clasicilor disciplinei (freud, Lacan, Winnicott, etc.). Căci în practică, aceasta se întâmplă așa: sunt un fel de "teorii spontane" cele care orientează actul analitic, sau chiar actul le izbucnește singur, înainte să fi avut timpul să le gândești. Valorează deci mai mult să dispui de un loc – echivalent unei societăți științifice – pentru a reflecta la ceea ce se întâmplă, pentru a discuta despre rețetele sale de bucătărie. Pentru bucătărie, există experiența acumulată a celor care au vechime: sunt cei care, pe bună dreptate, au un rang recunoscut într-o ierarhie. Trebuie deci să știi în această privință să te acomodezi acestei bucătării, cu șefii săi bucătari, ucenicii săi, etc. Iar acel laborator culinar poate de asemenea servi să reprezinte psihanaliza în societate – în caz de nevoie – nu se știe niciodată, acesta poate fi util pentru a merge să discuți în ministere, ambasade, tribunale, etc.

Descrierea care tocmai a fost făcută explicitează de ce pe de-o parte Instituția contrariază formarea psihanalistului, în vreme ce pe de altă parte ea este de neînlocuit. Este legitim ca cei care au mai multă experiență s-o transmită dintr-un loc recunoscut, dar pe de altă parte, puterea contrariază discursul analitic. Acest tablou raționabil al avantajelor și limitelor asociațiilor freudiene corespunde el realității? Nu cu adevărat, căci nu așa ele au fost construite. Analiști deja formați nu s-au regrupat pentru a lucra împreună, într-un fel de societăți de egali, animați de ambiții științifice și idealuri de progres. Instituția psihanalitică are o istorie al cărei prim pas a fost marcat de traumatismul transferului. Cei care s-au regrupat au ca primă caracteristică de a fi suportat aceeași istorie traumatică împreună, începând cu primii elevi ai lui Freud, restul hoardei urmând după o repetiție lărgită. Până azi, cei care au urmat același destin transferențial se regăsesc în aceleși asociații, cel mai adesea cele ale analiștilor lor. Cei care fondează noi grupuri deseori au pătimit aceleași afronturi publice de concert. Este prea bine un fel de ciumă care s-a răspândit din aproape în aproape, în același ritm ca și transmisia psihanalizei. Din exterior, aceasta nu se vede. Violența progresiei rămâne perfect invizibilă din punctul de vedere al științei și al ideilor psihanalizei. Acestea din urmă rămânând mereu hegemonice în cultură, în ciuda tuturor rezistențelor pe care le-am vrea. Nu sunt acele atacuri cele care amenință psihanaliza, ci această ciumă ea însăși. Într-adevăr, ea își șterge urmele pe măsură ce progresează. Pe măsură ce se vindecă, un analizant uită legăturile de cauzalitate ale refulărilor sale, astfel încât el nu își amintește decât despre singularitatea istoriei sale în detrimentul generalizării sale, adică științificității sale. Această repetiție a traumei în inima formării îi dă o orientare atât de singulară încât numeroși psihanaliști, ei înșiși, se îndoiesc de științificitatea sa. Sunt chiar ei cei care o amenință! Căci dacă psihanaliza riscă ceva, este să fie respinsă la rangul unei practici magice. Este adevărat că fiecare istorie a unui analizant este singulară, dar mai multe istorii puse în serie revelă regularități care permit să descri comunități de simptome, să diagnostice și prognostice, să știi dinainte de exemplu cum conținutul manifest al unui vis programează un conținut latent. Pe scurt, pentru ca un analizant să presupună o știință analistului său, trebuie foarte bine ca o astfel de știință să funcționeze. Astfel că să recuzi științificitatea psihanalizei în numele singularității, este încă odată să te identifici analizantului care nu vrea mai presus de toate să știe nimic, care refulează cât mai mult timp posibil, iar apoi uită totul imediat. Este pe această cale întortocheată felul în care vindecarea sosește fără a avea cea mai

mică idee despre ceea ce s-a întâmplat. Nu este încă odată o problemă de nevroză infantilă?

Putem vorbi despre o “nevroză infantilă” a psihanalizei?
Nevroza infantilă și traumatismul fondator
Există o “criză” a psihanalizei?
Analiza “personală” este o garanție a formării?
După-ul traumatismului fondator
Psihanaliza, este ea o știință?
Calculul inconștientului este el “științific”?
Despre buna folosire a “inconștientului”
Deschidere a inconștientului
Închidere a inconștientului
Necesitate a unui topos virtual: se-ul și fixiunea “subiectului”
Formare de simptom, scriere
Aparatul psihic și logica
Turnanta fantasmei
Trezirea: ce este conștiința?
Repetiția
Nevroza de “destin”
Repetiția simptomatică
Prezentările repetiției și consecințele lor
Discursul psihanalitic este el “Socratic”?
Actul analitic și maieutica socratică
“Politică” a actului analitic din punct de vedere metafizic
Perversiune a gândirii Heidegger/Sade
Ce vrea să spună “să fi Lacanian” în ceasul mondializării?

1989. ORDINUL SEXUAL

Există o organizare a dorinței sexuale. Ea se impune fiecăruia, fiecare îi răspunde cum o poate fără să știe de unde vine această forță și nici ceea ce ea datorează iubirii. Nu este copleșitor să constați că dorințele cele mai profunde, care ar părea cele mai ușoare de satisfăcut, pentru că ele își întâlnesc aproape întotdeauna complicele lor, se arată cea mai mare parte a timpului a se împietri în propria lor mișcare și a lăsa, dacă nu în insatisfacție, cel puțin într-o așteptare indefinit reînnoită?

Introducere

Dorința nu este ea fantezistă? Nu scapă ea aproape complet celui pe care-l locuiește, care, el, dacă nu se forțează – în van – să refuze acest oaspete exigent, va încerca – laborios – să-i subordoneze voința sa? O dezordine profundă și o activitate imprevizibilă ar trebui să rezulte de acolo. Și totuși nimic mai puțin fantezist decât sexualitatea.

O privire superficială aruncată asupra unei mulțimi, de exemplu, într-o duminică după-masa, va arăta cu constanță că împerecherea, care mai mult e a masculinului cu femininul, formează regula majoritară. Cei care scapă acestei alegeri nu vor fi mai puțin acuplați după afinitățile care le sunt proprii,

iar când nu sunt împerecheați nici în acest mod nici în celălalt, cea mai mare pare a solitarilor pare să vrea să pună capăt acestei stări. O forță puternică împinge comunul muritorilor să meargă doi câte doi, nu fără monotonie, și chiar foarte puțini par să vrea să se sustragă acestui destin.
Intitulând acest eseu „Ordinul Sexual", încerc să evoc această forță: o putere la fel de implacabilă ca cea a unei armate sau a unei societăți secrete decisă să-și împlinească obiectivele în orice circumstanțe.
Totuși, această împingere pe cât de ordonată pe atât de violentă pare să poarte în ea o forță contrară. În vreme ce, în cultura ambiantă, totul invită acolo cu constanță, fie că sunt filmele, cărțile sau cântecele, un obstacol puternic pare să se opună juisării. Totul se petrece ca și cum fiecare s-ar gândi acolo cu perseverență și nu s-ar grăbi mai puțin, imediat, spre alte activități, rezervând pe mai târziu potolirea unei dorințe, ale cărei exigențe nu vor continua mai puțin să le ocupe gândirea. Cum să explici că ceea ce pare a fi cel mai arzător dorit, să fie atât de dificil de satisfăcut, și că perversiunile cele mai libertine se dovedesc a fi atât de trist reglementate de amatorii lor, ca și, de exemplu, normele schimbului exogamic în triburile Bororos?
În timpul anumitor perioade istorice, această dificultate apăsând asupra sexualității a fost magnificată și considerată ca un ideal de viață sau o asceză. Este cazul iubirii curtezane al cărei interes îl depășește pe cel pe care-l putem purta eroticii particulare a unei epoci, cea a Evului Mediu. Această modalitate a iubirii nu compune ea de fapt vârsta noastră medie cea mai cotidiană, căci, în fiecare zi, relația noastră la dorință este decalată prin raport la sexualitatea noastră efectivă? În acest sens, comerțul pe care bărbații și femeile îl întrețin este cel mai adesea curtezan, în ciuda a câtorva încălcări de conduită care rămân ceva foarte puțin, dacă le comparăm dorințelor în care sunt scufundate. S-a putut scrie că Dama iubirii curtezane era cea a seniorului, interzicând amantului să și-o apropie. Se poate spune și că ceea ce menține esențialul relației bărbaților cu femeile în curtoazie este respectul conveniențelor și teama de tabuurile sociale, sau, mai brutal, frica de jandarm. Totuși totul pare să arate că atunci când pragul permisivității sexuale al unei societăți crește, nivelul de curtoazie nu coboară deloc, chiar din contră.
Ceea ce dorința realizează este fără măsură comună cu ceea ce ea visează. Totuși, nu totul se pregătește pentru a-i deschide calea? Cea mai mare parte a femeilor încearcă să placă, iar bărbații le privesc ca și cum nu s-ar gândi decât la asta – ceea ce de altfel este și cazul. Și totuși ei se învecinează mai degrabă în irelație decât în erotism. Este lipsa de măsură a dorinței cea care se menține în acest suspans.

Este banal să constați existența unui clivaj între sexualitate și celelalte activități, inclusiv inconștiente, care travestesc dorința, până la punctul de a n-o lăsa să subziste decât doar în deghizare. Acest clivaj este universal, și toate civilizațiile dau mărturie de asta. El își face să valoreze drepturile în toate momentele vieții cotidiene. În timpul vieții treze, un sentiment atât de constant precum pudoarea îl manifestă, iar, în mai adâncul viselor, el tocmai maschează expresia dorințelor celor mai anodine, dacă nu cele mai inocente. Acest clivaj este diferit de refulare, căci, cea mai mare parte a timpului, fiecare este conștient de ceea ce-l agită și de interesele sale erotice (ascunse), în timp ce ignoră cauza simptomurilor sale (refulată). Clivajul vieții sexuale se distinge deci de simptom și, în mod uzual, nimeni nu visează să stabilească o legătură între cele două ordine de manifestări.
Înainte de invenția psihanalizei, cine și-ar fi putut imagina o relație între producțiile inconștientului, simptomurile, și viața sexuală? Părea, în primul rând, să nu existe nici una, iar heterogenitatea cea mai completă pare să caracterizeze, pe de-o parte, un fenomen precum o migrenă sau un ulcer la stomac, și, pe de altă parte, circumstanțele imprevizibile ale iubirii. Un secol după descoperirea psihanalizei, totuși, fiecare este în măsură să ia în considerație o astfel de relație – cel puțin atunci când aceasta nu-l privește prea direct. Un nevrozat ghicește deseori că simptomurile sale vin pe locul activității sexuale exaltate pe care ar avea-o dacă dorința lui nu i-ar face atâta frică, și de aceea preferă să fie bolnav mai degrabă decât să facă față acestui infern (care nu este rambursat de securitatea socială). Simptomul face tampon exigențelor vieții sexuale, le amorțește. Așa cum Freud a putut-o face remarcat, civilizația cea mai avansată riscă să meargă spre propriul sfârșit din lipsa reproducerii, atunci când conversia simptomului repudiază eroticul crezând să eradicheze doar sora sa, perversiunea.
Totuși, de ce tratamentul simptomului ar trebui el să rezolve în retur problema dorinței din care el provine? Că simptomul dispare sau devine pur și simplu suportabil nu implică nicidecum că dificultatea care a prezidat la nașterea sa ar fi dispărut miraculos.
Nu convine să reflectezi atunci la eficacitatea psihanalizei în acest domeniu, în care ea pare să nu fie decât de puțin ajutor, căci efectul său este în principal centrat asupra consecințelor simptomatice ale dorinței? Va putea ea oferi o ieșire din impasurile iubirii? Clivajul nu se va, din contră, înrăutăți, căci analiza este presupusă să facă nevroza locuibilă? Dacă ea permite să amenajezi simptomul, nu amenajează ea și o relativă absență a vieții sexuale?

Efectul psihanalizei asupra vieții amoroase merită deci să fie interogat. Este adevărat că perspectiva relativei sale adormiri este câteodată închipuită cu ușurare de către cea mai mare parte a nevrozaților, care consideră nu fără motiv experiențele lor sexuale ca episoade care, o dată trecut un prim timp de euforie, au fost deseori traumatizante. Ei pot recunoaște în acel punct legătura care există între sexualitate și perversiune, și să considere dorința sexuală ca ceea ce li se poate întâmpla cel mai obositor, dacă nu cel mai rău. Un mai rău care îi tentează și fascinează – partea nocturnă – dar de care pot declara a vrea să se păzească, atunci când au o conversație rezonabilă.
Preferință este astfel acordată simptomului. Esențialul rezistențelor la progresul analizei, fața nedezrădăcinabilă a nevrozei, țin de această rezistență la mai răul pe care-l reprezintă hazardurile vieții amoroase. În acel sens, dificultățile de care se lovește vindecarea sunt proporționale la ceea ce dorința comportă din extenuant.
„Rezistența terapeutică negativă" nu este ea cauzată de o juisare a simpomului, dacă acela din urmă ține loc de plăcere sexuală? Dacă merge așa, această juisare este un serios handicap și o sursă de suferință, care împiedică în retur dorința însăși. Tânăra femeie care se plânge de dureri de cap mai degrabă decât să satisfacă exigențelor soțului ei, pune în evidență rolul defensiv al suferinței. „Să ai dureri de cap" corespunde fără îndoială unei dorințe nevrotice, dar aceea din urmă se opune dorinței sexuale și la ceea ce ea comportă din perversitate: ea evită de exemplu să trebuiască să gândești, pentru a putea juisa, la o scenă de umilire relevând de masochism. Simptomul protejează, el servește nu doar de refugiu, ci și de substitut: atunci când un bărbat sau o femeie nu au partener, simptomul nu le ține el loc de sexualitate? „Pentru că nimic nu se întâmplă în seara asta, am dureri de cap".
Această modalitate a simptomului pune o problemă atunci când o cerere de analiză succedă la contrarietăți ale vieții amoroase, și când un simptom se prezintă în acele dificultăți momentane. Pentru ca o analiză să înceapă în astfel de condiții, fără îndoială trebuie deja să distingem partea nevrozei, și partea a ceea ce Freud numea „nevroza actuală", adică dezordinile generate de problemele imediate ale sexualității. Dacă „nevroza actuală" vrea doar să spună că se prezintă simptomuri cu ocazia eșecurilor vieții amoroase, cum putem opune această „actualitate" nevrozei propriu zise?
Ne vom gândi mai întâi că actualitatea se va opune trecutului: nevrozatul nu va fi el cel care a prins obiceiuri rele când era micuț, și pe care le-a păstrat? Simptomurile sale nu vor avea astfel particularitatea de a mărturisi pentru copilăria sa. Totuși, făcând o astfel de ipoteză, nimic nu va indica încă în ce

anume acele rele obiceiuri privesc „ordinul sexual”, iar aceasta într-un mod atât de radical încât alegerea sexului însuși pare să depindă de acolo.
O nouă chestiune se găsește atunci pusă. Într-adevăr, dacă într-un prim timp, putem arăta o articulare între simptom și rateurile sexualității, iar dacă căutăm să determinăm care este punctul de ancoraj al acelui simptom, nu va trebui să interogăm momentul în care, în acord cu anatomia sa sau contra ei, un subiect își alege genul?
Natura pare să fi decis deja asupra sexului, și totuși, relația simbolică la ascendenți nu va lipsi să încline anatomia, până la a o subverti uneori complet. Atât de bine încât determinarea semnificantă se arată decisivă: unii iau obiceiul de a fi de partea băieților și alții cea de a fi de partea fetelor. Cum anume ceea ce cere familia, conștient sau inconștient, poate ea avea o influență al cărei efect se va face simțit până și la alegerea sexului, dacă nu pentru că există, de partea parentală, o preferință semnificată copilului, între ceea ce ar fi un bun sex, și un Alt sex?
Dorința de a avea un copil poate fi în mod egal împărtășită de un tată și de o mamă, iar, dorința lor privind sexul său poate varia. Totuși, oricare ar fi dorința conștientă și fie că ar fi renegată sau acceptată, dorința de copil nu răspunde ea, de partea maternă, dorinței de penis? Nu este atunci sexul masculin cel care ar fi în acest sens privilegiat? Fără îndoială o mamă poate ea prefera mult să aibă o fiică, nu împiedică faptul că ea ar putea aștepta de la ea un falicism egal sau superior celui al unui băiat. Și dacă acesta nu ar fi cazul, fiica sa va trebui totuși să răspundă acelui de ce a fost ea așteptată. Dacă echivalența pusă de Freud între dorința de copil și dorința de penis este adevărată, atunci nu este insigna falică cea care va determina un „bun” sex, oricare ar fi preferințele afișate? Astfel, din punct de vedere al cererii materne, poziția masculină, chiar dacă ea nu este preferată, nu ar fi ea mai ușoară? Nu e mai ușor să debutezi în rolul bunului băiat?
O fată poate, și ea, să înceapă prin a fi un bun băiat, și este de altfel ceea ce ea face întotdeauna. Este de aceea că falusul este singurul simbol care contează pentru cele două genuri. Totuși, ca fată, ea va fi mai întâi o rea fată. Într-adevăr, dacă ea începe exact ca și fratele ei, prin a arăta valoarea ei falică, ea va intra ca și el într-un raport de iubire, de servire și de datorie vizavi de mama sa: ea se va simți ținută să răspundă la cererea maternă dându-i falusul. Este adevărat că natura pare s-o dezavantajeze pentru a împlini acest oficiu. Totuși, insuficiența anatomică rămâne un detaliu și nu va apare ca un handicap decât atunci când mama sa i-o va face remarcată, uneori cu constanță,

incapacitatea ei s-o satisfacă, și, pentru a spune tot, nulitatea ei din orice punct de vedere.
Atunci când ea trebuie să furnizeze o muncă intensă, o tânără analizantă întâlnește inopinant mari dificutăți de lectură. Ea înțelege ceea ce citește dar cuvintele lipsesc de sens, iar atunci când ea reia din nou textul, repetiția nu face decât să crească o impresie de „platitudine” angoasantă. Atunci când ea se întreabă cum va putea să surmonteze acest obstacol, ea își amintește brusc că în momentul în care a început studiile superioare, sora sa – mai puțin dotată decât ea – îi făcuse să remarce că nu i-ar servi la nimic să citească atât. Ea se pune atunci să râdă, fără să înțeleagă ceea ce putea totuși s-o amuze în evocarea unei rivalități mai degrabă dezagreabilă. Nu e decât în ședința următoare că ea îmi va face confidența motivului hilarității sale. Este că masturbarea însoțea deseori lecturile sale. Onanismul permite să întrevezi originea dificultății sale actuale, mai ales pentru că amintirea îi venise atunci când ea evoca o rivalitate a cărei miză este iubirea maternă. Masturbarea și absența sensului, „platitudinea” lecturii, nu sunt ele astfel legate? Ea s-a trezit, chiar aceeași noapte, dintr-un coșmar. I se întâmplă așa frecvent din copilăria ei, în care ea se trezea deseori strigând. Dar de această dată, ea își amintește despre conținutul visului ei: era vorba de a dresa un șarpe, iar mama ei îi oferea o carte, indicându-i în ce manieră ar trebui să-l dreseze. Fulgerul de coșmar al visului o trezește atunci când se află față în față cu animalul pe care nu știe să-l stăpânească, și în același timp trebuie să citească poruncile materne.

Falusul și numele

Numele și femininul

În Rusia, în India, în Statele Unite, femeia care se căsătorește abandonează cel mai adesea numele tatălui ei pentru a-l lua pe cel al soțului și așa merge în majoritatea civilizațiilor prezente sau trecute. Atunci când numele feminin nu suferă nici o modificare cu ocazia mariajului, ca de exemplu în Spania, copii care se pot naște vor purta întotdeauna numele tatălui. Numele pe care-l poartă o femeie își va fi pierdut astfel valoarea sa paternă, potențial obsoletă din momentul în care este vorba de recunoașterea socială a sexualității sale. Există variante, dar, de fiecare dată semnul filiației patronimice se găsește modificat. Vom interoga generalitatea acestei transformări, pe care explicațiile clasice despre patriarhat și dominația bărbaților o clarifică din ce în ce mai puțin. Într-

adevăr, într-o epocă în care statutul femeii a fost profund bulversat, obiceiul schimbării numelui nu s-a modificat decât marginal. Trebuie să existe pentru aceasta un motiv puternic, fără relație directă cu o coerciție socială, de altfel în afara cauzei, și fără raport nici cu o problemă de identitate (în afară de a considera că o femeie ar lua numele soțului ei, pentru că aceasta i-ar fi necesar pentru a palia o slăbiciune a identității sale).
Imposibilitatea de a face un doliu, sau doar de a recunoaște corpul mort altfel decât prin intermediul figurilor dezgustului, depresiei, culpabilității, dă chestiunii tatălui o dimensiune tragică. Suite esențiale ale fantasmei isterice se cufundă astfel în morbiditate. Atracția morții duce la surâs când e vorba de micuța fată urmând cu pasiune înmormântarea unor necunoscuți; dar această înclinație va provoca groaza atunci când ea va insista în actele vieții cotidiene. Această dimensiune a isteriei este tragică, căci odată fantasma uciderii declanșată, ea este repetitivă. Într-adevăr, nici un „tată” expus acestui tratament nu va ști să fie cel bun, iar circuitul care încearcă să-l suprime se va reitera, fugind fără sfârșit de la interzisul paricidului la imposibilitatea de a face doliul, atunci când totul indică – începând cu juisarea – că actul asasin a avut cu adevărat loc, chiar dacă nu rămâne nici un indiciu, nici o probă. Astfel, violenței ucigașe succedă depresia, atunci când nu este gustul de a dispare. Este încă o juisare care se expune astfel, și ce altceva este această putere paternă incorporală, care nu este totuși nimic fără corp?

Ce vrea o femeie? Ce este virilitatea?

În ce măsură putem susține că schimbarea de nume este mai puțin un imperativ al schimbului social decât o condiție a juisării feminine? O astfel de ipoteză se fondează pe fantasma uciderii tatălui: dacă propriul juisării feminine este dincolo de juisarea falică, atunci pierderea numelui semnifică punctul de pasaj în acest dincolo.

Înșelare a iubirii

La finalul unui bal mascat, după o lungă plimbare amoroasă, și ca și cum momentul ar fi venit fără ca ei să fi avut nevoie să se consulte, cei doi amanți își scot masca. Surpriză! Nu era ea. Stupoare la fel de mare. Nu era nici el! Fiecare cunoaște această anecdotă a lui Alphonse Allais, care se vrea exemplară a înșelărilor iubirii și a eventualei lor căderi comice.

Nebunie feminină, nebunie masculină

Contradicția între falus și nume impune violente constrângeri. Rezolvarea antinomiei lor este ea posibilă? Nu ar fi mai justificat să folosim termenul de nebunie pentru a defini ieșirea mai mult sau mai puțin explozivă a acelei dileme? Nu trebuie să vorbim de „nebunie” mai degrabă decât de psihoză, de nevroză sau de perversiune, căci nu este vorba despre manifestări care să fie proprii vreuneia dintre acele apelații clinice, ci de un fapt de structură, la fel de inevitabil ca ceea ce Freud a evocat sub denumirea de „Nevroză actuală”, un fel de nevroză legată direct de impasurile sexualității? Acel termen al lui Freud a căzut în desuetudine deși el ar fi util pentru a defini ceea ce există din incurabil în sexualitatea umană. El prezintă avantajul de a face echivoc în franceză între ceea ce este actual, contemporan, și ceea ce este legat actului (adică, ceea ce din ratajul activității – a actului ratat – recade în visul sexual).
....

Sexualitate și perversiune

Ordinația castrării și alegerea sexului

Alegere a sexului și perversiune

Perspectivă asupra organizării homosexualităților

Dorința sexuală

Dorința este ea dorință sexuală?

Specificitatea dorinței sexuale feminine

Dorința sexuală masculină, trecerea la heterosexualitate

Întâlnire a dorinței sexuale femine și masculine

Clivajul iubire/dorință

Cauză a dorinței și obscenitate

Dispozitivul analitic și problema efectelor asupra juisării sexuale

Împotriva oricărei așteptări, și prin neînțeles

De la tată la bărbat

Consecințe cu privire la juisarea feminină

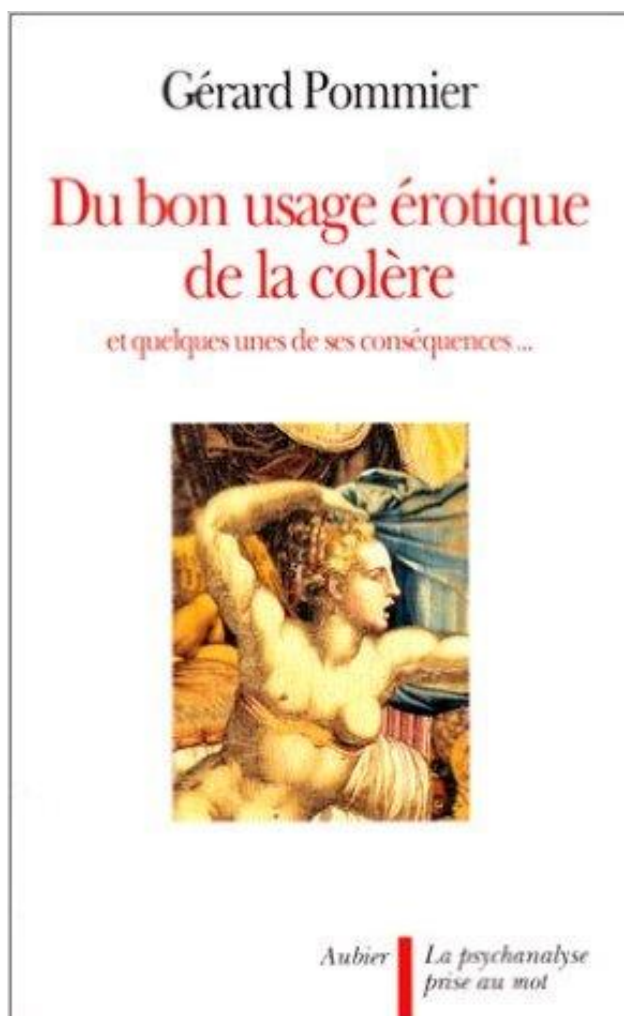
Descoperire a cauzalității dorinței sexuale

Câmpul juisărilor

Organizarea juisărilor

Demonstrație prin juisarea suplimentară

Este apropo de juisarea sexuală că noțiunea unui supliment propriu feminității părea cea mai evidentă. Falusul, în sensul de organ, este punctul de sprijin al unei forme de plăcere care-i scapă atunci când o provoacă (fie pe calea „dorinței de penis”, fie din faptul excitației clitoridiene). Cum putem caracteriza această limită în care o juisare antrenează o alta? Această frontieră corespunde la sfârșitul juisării falice, pe care bărbatul o juisează efectiv, în care se prezintă o fantasmă echivalentă sfârșitului juisării sale

1994. DESPRE BUNUL UZAJ EROTIC AL MÂNIEI și câteva dintre consecințele sale...

Ce altceva mai curios decât cearta a doi amanți atunci când ea se conclude printr-o dezlănțuire de pasiune amoroasă? Pe cât de violentă a fost altercația, pe atât de senzual a părut epilogul său. Chiar dacă doi amanți remarcă faptul că se lasă purtați de înclinațiile lor belicoase pentru a conclude atât de libidinal, nimic nu s-ar știi să-i sevreze de această distractivă obușnuință! Fie că văd astfel de scene inflamând câteva cupluri ale prietenilor, fie că o remarcă în literatură sau teatru, nimic nu-i va amuza mai mult. Totuși, va fi fără nici cea mai mică distanță că ei vor exploda amoros atunci când, la rândul lor, demonul mâniei îi va solicita. Ce există atât de nostim în astfel de situații, cel puțin atunci când ele îi privesc pe alții? Fără îndoială concluzia lor, contrară premizelor lor, finalizare care justifică în această ocazie termenul de tragi-comedie, primul act frizând catastrofa.
Nu este propriu iubirii să exacerbeze violent dorința grație unui subterfugiu? Astfel este una dintre temele majore a acestei opere, în care autorul parcurge domeniul vieții sexuale așa cum Freud i-a desenat limitele.

Introducere

Există o dificultate specifică comunicării rezultatelor experienței psihanalitice. Într-adevăr inconștientul este guvernat de alte reguli decât cele ale logicii clasice, iar raționamentul nu dă seama decât aproximativ despre efectele sale. Astfel încât practicianul riscă să se descurajeze atunci când trebuie să explice cu privire la rezultatele unei acțiuni care nu este totuși inefabilă. El poate utiliza atunci uneltele logicilor para-consistente, sau cele ale topologiei, dar în acest caz cuvintele sale vor rămâne larg neînțelese de către profan. El poate prefera în consecință să le rezerve utilizarea inițiaților. Pentru a contura obstacolul, alte procedee discursive există, în rangul cărora putem situa echivocul, cuvântul de spirit, visele: pe scurt, prezentarea formațiunilor inconștientului. Este metoda adoptată în această operă, care privilegiază mult expozeul clinic.
Diferitele fragmente de cură pe care le vom citi comportă toate aceeași caracteristică: ele sunt centrate asupra unui simptom sau asupra unei formațiuni a inconștientului. Totodată, numeroase detalii secundare ale acelor scurte relații au fost modificate, astfel încât nimeni să nu poată identifica analizanții astfel chemați să dea mărturie în favoarea anumitor propoziții. Într-adevăr, pentru a fi esențial clinică, această operă nu comportă din acest motiv mai puține teze, despre care sperăm că diferitele fragmente expuse le vor fi făcut evidente, până la punctul de a dispensa de o prea grea demonstrație.
În sfârșit, cititorul va înțelege că tonul ironic ales în multe pasaje privește raportul autorului la psihanaliză, care convine să-l considerăm cu ireverența necesară, sub sancțiunea de a-l vedea recăzând în rangul apăsător al religiilor. La ce ar servi ca descoperirea freudiană să corodeze idealurile și dogmele, întotdeauna atât de alienante, dacă în același moment teoreticienii inconștientului ar scoate un nou Ideal din pălăriile lor? Un ton tragic nu convine. Ironia socratică se potrivește mai bine, în orice caz pentru materia tratată aici.

Sub tropicul capricornului

În timpul verii anului 1991, una dintre conferințele pe care o pregătisem la intența prietenilor mei brazilieni se intitula: „Do bom uso erotico da colera” (traducerea în portugheză a titlului acestei opere). Nu era mai franc să propun un discurs pe un astfel de subiect, dat fiind că sexualitatea este în inima preocupărilor celor care se interesează de psihanaliză? I-o vom concede; Într-adevăr, în zilele noastre teoria freudiană constituie un element ascunde-sex,

apreciat la justa sa măsură de ferventii lucrului: ei pot, grație academismului unei materii având de acum drept de cetate în liceu și universitate, să facă să treacă în contrabadă culturală interesul lor pentru ceea ce Breton numea „imposibilul de zdrobit nucleu al nopții”.
Anul precedent, rămăsesem mai clasic, tratând succesiv despre „logica inconștientului” și interogându-mă cu prudență despre „stiințificitatea psihanalizei”. Acele conferințe, ținute în fața unui public atent, chiar dacă uneori somnolent, mi-au procurat un anumit succes de reputație. Înregistrarea acelor alocuțiuni argumentate și mai degrabă austere fusese transcrisă într-o portugheză mai puțin aproximativă decât a mea, acestea au fost imprimate și puse în vânzare în lunile care au urmat, iar eu am primit un exemplar. Foarte frumoasă prezentare, de altfel, dar – surpriză – prima copertă reprezenta fotografia în picioare a unei tinere femei mai degrabă apetisante, arătată în cea mai simplă aparență și scurgând spre viitorul cititor o privire toridă proprie să-l facă să cumpere imediat opusculul. Fără să disconvin câtuși de puțin pe lume cu privire la interesul acestei fermecătoare persoane, nu îmi apărea totuși cu evidență relația care putea exista între anatomia ei și subiectele aride despre care tratasem. Fără s-o cer, explicații destul de confuze mi-au fost date. Pentru a fi înțelese, ele presupuneau o bună cunoaștere a situației geopolitice a Braziliei, la fel ca și stăpânirea datelor alăturate ale bruștei creșteri de hiperinflație și retur neașteptat al democrației, despre care nimeni nu se așteptase ca ea să se fi instalat mai mult de câteva luni sub aceste latitudini. Rezulta de acolo faptul că Brazilia, totuși reputată pentru a fi unul dintre principalii producători mondiali de lemn, trebuia să importe hîrtia sa la prețul fixat la Bursa din New York, și că prețul cărților devenea prohibitiv.
Pe scurt, fabricarea acelei culegeri de conferințe fusese încredințată unei mănăstiri de călugări benedictini, ale căror tarife sfidau orice concurență. Părintele superior neprimind, se părea, nici o instrucțiune în această privință, și dându-și seama că era vorba despre psihanaliză, materie sulfuroasă și diabolică dacă era de acolo, ar fi luat asupra lui să pună pe prima copertă fermecătoarea creatură deja evocată, pe care el o judeca decorativă și adaptată subiectului.
Eram demascat. Dar fusesem uimit de explicațiile care îmi fuseseră date. Că părintele superior, la singur cuvântul de psihanaliză, ar fi vrut să desemneze fără detur obiectul cuvintelor mele în ciuda contorsiunilor mele savante, iată ceva ce dădea de reflectat, chiar dacă veracitatea acelui circuit complex putea fi pusă la îndoială asupra a mai mult decât un punct. Dacă era doar o invenție, care îmi fusese astfel prezentată de interlocutori în lipsă de scuze, ea nu avea

mai puțin valoare de adevăr: ea sublinia această dimensiune a sacrului care nu mai supraviețuia în epoca noastră decât grație lucrului sexual în raportul său cu inconștientul.
Adevărat sau fals, acest act incongruent cel puțin, demn de o țară în care religia a rămas vivace, și deci erotică, îmi evocase acele personaje din Eponine de Georges Bataille, în special acel pasaj în care un abate, în momentul cel mai patetic al rugăciunii sale, se regăsește în fața faptului a ceea ce o robă, intempestiv ridicată de vânt, îi dezvăluie: „Abatele îngenunchiase încetișor… cânta pe un mod consternat, lent, ca unei morți: Misere mei Deus, secundum misericordiam magnam tuam. Acea gemere a unei melodii voluptuase era atât de tulbure. Experimenta în mod bizar angoasa în fața deliciilor nudității… În momentul în care ea îl văzu pe abate, ieșind vizibil din visul în care rămânea neatentă, Eponine începu să râdă… și abatele, care întrerupsese un pufnet prost înnăbușit, nu ridică capul, cu brațele în sus, decât în fața unui dos nud: vântul ridicase mantia pe care în momentul în care râsul o dezarmase, ea nu o putuse menține închisă.”
Călugărul tipograf nu își dăduse fără îndoială osteneala să citească conferința în care, după ce interogasem științificitatea psihanalizei, și odată trecute ipocriziile și contorsiunile destinate să flateze doctorii prezenți în sală, eu concludea franc faptul că nu era cazul (cazul a ce? nu o precizam mai mult). Trebuie să fi presimțit că, exact la fel ca și cel al religiei, discursul meu era branșat direct asupra lucrului sexual, nimic mai puțin decât științific. Dar cum, contrar religiei, psihanaliza nu-și nega sursele sale, îmi făcuse în mod fratern serviciul acestei magnifice prime coperți, despre care eu recunoșteam aposteriori că ea avut pentru mine, grație acelui retur al refulatului tropical, valoare de interpretare.
Formulele matematice, logica, arcanele semnificantului, transfinitul lui Cantor și topologica bandă Moebius, îmi permiseseră, exact la fel precum confraților mei în lacanie, să cauzez libido păstrând totuși un ton de bun gust. Atât de bine încât erotismul, în momentul în care era introdus aproape până și pe băncile școlii ca o materie printre altele, friza auto-emasculația prin profuziune descriptivă, chiar și pe lângă liceeni totuși mereu gata să nu citească cărțile decât dintr-o mână (după malițioasa formulă a lui Rousseau). Acel Freud nu era el în mod hotărât uimitor, din a putea fi utilizat pentru a sufoca ceea ce elucubrațiile sale ar fi trebuit, în principiu, să permită să elibereze (fără prozelitism excesiv din partea sa, trebuie s-o mărturisim)? Nu permite el doctului profesor care gândește acolo să vorbească despre asta fără să vorbească despre asta continuând totuși să gândească acolo? Dar să uităm

acel profesor de ficțiune, și să revenim la episodul benedictinului brazilian, atât de bogat în învățături! Înainte ca eu să înțeleg portanța acestei magnifice premieri de copertă, acest eveniment obscur și amuzant atrăsese atenția mea și mă hotărâse să abordez mai direct tema mea estivală alegând acel titlu, „Do bom uso erotico da colera”. Gândeam astfel să fac dovadă de franchețe și să ridic un inutil echivoc. Dar, hei, astfel este deseori soarta răuînțelesurilor! Chiar atunci când crezi să le ridici, ele nu fac decât să crească: auzind acel titlu, auditoriul sud-american al acestei conferințe putea gândi la cartea lui Gabriel Garcia Marquez, Iubirea în timpurile holerei (cholera), din cauza omofoniei cuvântului colera, care permite o confuzie cu redutabila epidemie, mereu amenințătoare până și azi sub acele latitudini.

Erotismul mâniei masculine

În comunul vieții amoroase, agresivitatea este ea de un uz atât de constant? Dacă păruse verificat că în toate societățile, monoteiste sau totemice, relele tratamente aplicate femeile fuseseră întotdeauna atât de comune încât puteau să treacă neobservate, nu rămâne mai puțin că nu presupunem astfel de comportamente îndrăgostitului înfrigurat. Nimic nu indică cu evidență că erotismul, el însuși, reclamă partea sa de violență pentru a-și merita numele. Eros, bebeluș trandafiriu, jucăuș și surâzător, face puțin uitat, grație trăsăturilor sale simpatice, că el ține în mâini alte trăsături care o sunt mai puțin, și că Thnatos, departe de a fi fratele său inamic, îl servește…
La generalitatea iubirii, trebuie încă să adăugăm particularitatea erotismului. Cum o putem specifica? Specia umană surmontează mortalitatea grație modului său de reproducere și, în contraparte, pulsiunea de moarte îi țese sexualitatea. Totuși, sex și moarte se unesc mai puțin pentru că actul sexual ar semnifica dispariția viitoare a celor ce se reproduc pe această cale, decât pentru că transmisia puterii falice presupune o ucidere fantasmatică. Într-adevăr, cum un băiat, pentru ceea ce-l privește, va putea el cuceri însemnele unei puteri echivalente celei a tatălui său, de vreme ce acela din urmă îl castrează mai întâi? Această transmisie s-ar dovedi imposibilă dacă el nu ar putea simboliza în contul său una dintre trăsăturile lui. Am spus-o, acaparând numele său propriu, sau unul dintre fetișurile lui care-i semnifică virilitatea sa, el va putea pretinde la o putere egală lui, chiar dacă, făcând aceasta, el îi ia locul și deci, fantasmatic, îl suprimă. În acel sens, simbolicul comandă sexualitatea umană, și pulsiunea de moarte, departe de a rezulta din destinul animal al corpului sortit să dispară, este țesută de agresiune, întinsă de distrugere, în funție de acele constrângeri ale transmisiei.

În consecință dorința masculină pentru femei depinde de o trăsătură care le depășește, trăsătură ale cărei caracteristici apar din momentul în care interogăm complexul patern. În măsura în care o femeie va fi pus în mișcare acea trăsătura paternă, ea devine proprie cuceririi, și excitantă pentru fiu, obsedat cum rămâne de primele sale iubiri. Nu este această caracteristică cea care dezvăluie, în mod prealabil replasată în contextul său, analiza visului următor?

Erotismul trăsăturii paterne

Caracteristica paternă prezintă o puternică atracție, iar acest exemplu are interesul de a revela articularea sa cu dezgustul. Nu este o particularitate identică cea care, în alte cazuri, explicitează declanșarea urii amoroase contra femeii? Fiind vorba despre M. B., pecetea paternă pe care el o regăsește într-o femeie este de asemenea ceea ce-l excită, după schematismul cunoscut al complexului lui Oedip (referința cea mai facilă pentru a înțelege în acest exemplu erotismul mâniei). Îi trebuie atât de puțin, dacă nu pentru a provoca, cel puțin pentru a fixa dorința pentru o femeie? Este acolo în mod amplu suficient într-adevăr, căci partea, detaliul care părea atât de mic, va valora pentru întrega situație oedipiană. Nici nu trebuie de altfel atât, căci situația oedipiană prin ea singură este suficientă pentru a provoca dorința, aproape independent de persoana căreia i se adresează. Nu a fost așa în exemplul următor?

Impersonalitatea obiectului dorinței

În ceea ce-l privește pe Pierre, suferința simptomatică a fost declanșată de situație, mai degrabă decât de obiectul iubit. În numeroase ocurențe, doar o punere în situație generează fixația amoroasă. Este cazul atunci când o iubire monogamă stabilă nu durează decât grație inconstanței unuia dintre parteneri sau, mai bine, grație unei infidelități doar verbale. Atunci când, de exemplu, un bărbat trăind într-o situație conjugală se arată prolix în mari discursuri despre libertatea sa, despre inconstanța dorinței sale, despre temperamentul său infidel, și atunci când el dezvoltă diferite considerații filosofice asupra efemerului existenței și a urgenței de a juisa zi de zi, acele cuvinte ar putea lăsa să conjectureze iminența plecării sale spre alte iubiri, în vreme ce, tocmai, el nu face nimic pentru asta. Vorbărețul se revelă incapabil să se separe de femeia căreia el nu încetează să-i proclame violenta sa independență, și pe care o menține astfel în teama unei apropiate solitudini. În acel sens, femeia

astfel pusă la probă este simptomul acestui bărbat, chiar dacă nu este el cel care suferă din această situație, ci mai degrabă ea, pentru puținul cât o ia mot-a-mot și nu a dobândit încă filosofia necesară pentru a-l lăsa să debiteze.
Dar de ce o femeie ar trebui ea să se arate filosof, căci sentimentele violente pe care ea le provoacă comportă, până la urmă, acel beneficiu de neînlocuit al juisanței? Așa că ea poate avea interesul să provoace astfel de sentimente, sau chiar – mult mai abil – să facă ca și cum ele ar exista. Grație unei astfel de puneri în scenă, ea va obține aceleași substanțiale avantaje! Precum în exemplul ce urmează.

Simulacrul face afacerea

Oricare ar fi sexul său anatomic, orice subiect întâlnește seducția paternă. Chiar mai mult, el o cere, el reclamă ca tatăl să fie seducător, chiar dacă nu ar fi decât pentru ca el să placă mamei sale, pentru ca el să deturneze de la el, copil fără apărare, cântecul sirenei materne. Totuși, după ce o va fi dorit, copilul se va și teme de această seducție, căci dacă ea ar purta cu privire la el la vreo oarecare consecință sexuală, tatăl său nu ar mai fi demn de acel nume. Nu este acest rechizit ambiguu cel care fondează erotismul uman, negând ceea ce-l provoacă, provocând ceea ce-l neagă?
Totuși, dacă un astfel de proces este în operă în cele două sexe, care au ambele nevoie să tempereze iubirea maternă, el poartă la consecințe mai drastice pentru genul masculin, pe care-l contrariază. Trecând capul de pod al unei feminizări obligatorii, ilustrată în toate riturile inițiatice, virilitatea poartă urmele luptei pe care ea a trebuit s-o dea pentru a-i scăpa. Ea îi păstrează de acolo vestigii, chiar dacă nu ar fi decât sub forma unei uri a celuilalt sex, francă și deschisă în cazurile cele mai rustice, mai insidioasă și nu mai puțin eficace atunci când inițiatul găsește la rândul său, grație măștii seducătorului, expedientul care-i permite să înfrunte iubirea lui heteros, moartea sa mistică. Ura și irascibilitatea afirmă astfel masculinitatea, în acel punct gemelar în care ea este amenințată.

Agresiunea femininului răspunde castrării

Dublul a ceea ce a fost orice bărbat se descoperă deseori sub mascarade feminine, nu din cauza vreunei regresii accidentale, ci pentru că este pornind din acel punct de plecare că se construiește virilitatea. Consecința feminizantă a relației cu un tată seducător apare de exemplu în acel vis, în care subiectul

pune în scenă un frate grație căruia el figurează o contradicție în aparență la fel de insolubilă ca și cea a sexelor:

Articularea „complexului” castrării și violența masculină

Pornind de la exemplele ce tocmai au fost expuse, am putea examina diferite articulări ale agresivității cu trăsătura paternă care structurează Oedipul, și în cele din urmă, în consecință, cu erotismul. Dar schematismul acelor diferite vignete păcătuiește prin simplitatea sa. El arată rău complexitatea înlănțuirii violenței și iubirii sexuale. Exemplul care va urma, mai dificil de demontat, expune acele dificultăți....

Acel proces, destul de ordinar în normopatia vieții cotidiene, constituie o prezentare particulară a unei structuri mai generale a dorinței umane. Este clasic să notezi că dorința nu ar fi niciodată la fel de violentă decât atunci când rămâne nesatisfăcută. Dar cu cât este mai pertinent să remarci că ea se sprijină cu constanță pe ceea ce o contrariază! Nu este vorba de a desprăfui filosofic o figură la fel de veche ca și mitul lui Tantal, ci de a sublinia specificitatea dorinței sexuale prin raport cu angoasa castrării. Înțelegem atunci după ce proces contrariat cea mai mare parte a bărbaților devin heterosexuali în ciuda și grație iubirii tatălui. Castrarea rămâne întotdeauna amenințătoare pentru fiecare bărbat, căci ea rămâne „în fața” lui, ca un risc potențial (specific pentru furia virilă). Bărbatul înfruntă astfel, de fiecare dată când are ocazia, rivalul căruia îi impută responsabilitatea acestei angoase, și el abordează în aceași elan pe altul feminin, cu o excitație care-i este proporțională, negată sub modul pervers propriu masculinității – adică mai des decât la turul său coleric.

Cererea imposibilă a seducției feminine și consecințele sale...

Erotismul masculin reclamă un scenariu în care înfruntarea cu un tată contează în grade variabile, și ocupă uneori chiar avanscena căci un triumf purtat contra unui ținător de loc al lui poate avea acceași valoare psihică ca și o cucerire sexuală. De unde înalta valoare libidinală a oricărui act coleric.

Modalitatea feminină a raportului la castrare nu diferă ea sensibil? Într-adevăr, dacă-l credem pe Freud, daunele psihice ale absenței penisului ar fi fost deja iremediabil comise, pentru ceea ce le privește pe soțiile noastre, prietenele noastre, surorile noastre (o îndoială subzistând cu privire la mamele noastre). Această credință ar fi susținută, se știe, de constatările anatomice pe care nu lipsesc să le facă răii copii cu ocazia jocurilor lor inocente cu companioanele lor. Angoasa castrării ar privi deci pentru ele (cu excepția

mamelor noastre) mai puțin un risc viitor cât căutarea mijloacelor de a alina starea locurilor, după un obiectiv prea puțin poetic fixat de același Freud cu termenul de „invidie, dorință, de penis”. Cum să se aproprieze de un obiect făcând atât de crud lipsă, iată programul pe care l-ar căuta să-l realizeze femeile, și dacă o trebuie, dacă nu cu perversitate, cel puțin cu determinare.... Să folosești termenul de „perversitate” pentru a desemna vicleniile și răutățile unui sex care nu ezită să se facă luat drept slab, cu scopul de orna acel rău iremediabil, ar putea valoriza în mod ilegitim o dimensiune răsucită de răzbunare. Și nu mai vedem deloc ceea ce ar fi din erotic în astfel de operații de represalii. La fel, dacă ar fi fost doar acesta cazul, de ce să te încurci cu proiecte de reparație, atunci când nu sunt echivalenții satisfăcători al falusului ce-i care fac lipsă reveriei feminine, începând cu penisul masculin, succesor în multe privințe distractiv! Există totuși o erotică care nu începe decât din momentul în care o reparație a ceea ce a fost în mod imaginar amputat este așteptată de la cel care i-a fost adorabilul agent, adică un tată (sau un individ semănându-i). Așa că, dacă acele contrarii care sunt ura răzbunătoare și iubirea reparatoare se amestecă în erotismul feminin, va fi după acel circuit marcat în care va trebui mai întâi resuscitat responsabilul răului prim, apoi exersat asupra lui diversele retorsiuni ale seducției, pentru ca în cele din urmă să se obțină reparația așteptată. S-o înțelegem deci, dacă li se întâmplă anumitor femei să fie rele, atunci când ele sunt aproape toate atât de drăguțe (până la punctul că este neliniștitor), este pentru a obține o plăcere finală în care a noastră este inclusă! Ele nu își dau osteneala să ne provoace decât pentru mai marele beneficiu al unei jusanțe în care noi putem găsi profit.

Erotismul provocării

În exemplul ce tocmai a fost examinat, provocarea mâniei are acest obiectiv de a resuscita un tată teribil după modalități desigur scandaloase, dar care se pot adeveri în mod erotic rezolutorii. Totuși nu merge întotdeauna astfel, departe de asta.

Căutarea unui tată se împlinește orbește și constant. În consecință, este într-un mod obișnuit și fără discriminare că mai mult decât doar o femeie va agasa mai mult decât doar un reprezentant al sexului masculin, care o va lua pentru gradul ei, fără să înțeleagă bine ceea ce i se întâmplă, și mai ales fără să scoată cel mai mic beneficiu libidinal.. El va avea dreptul la provocare, fie că va fi seducătoare sau mai puțin delicată, fără să beneficieze de erotismul adiacent, care va rămâne rezervat unui unic ales (după această particularitate a tatălui de a fi Unu). În plus, epilogul sexual al operației rămâne departe de a fi

evident, căci dacă este întotdeauna ușor să resuscitezi un tată printre miriadele de pretendenți la acest titlu, va fi mult mai dificil să mergi cu fericitul ales până la concluzia sexuală, care va semăna puternic unui incest amestecat cu un festin canibalic. De unde împietrirea atât de frecventă a sexualității feminine atunci când ea caută să reunească exigențe atât de drastice pe cât de contradictorii: mai întâi să resuscite un personaj al trecututlui, pentru ca apoi să-l aducă la doar valoarea sa spirituală, adică în mod fantasmatic să-l ucidă, și aceasta, împreună cu realizarea unui obiectiv erotic.

Despre obstacolul sexualității feminine în propiile condiții de efectuare

În exemplul următor, simptomul cel mai vizibil al analizantei în chestiune era un fel de mânie aproape constantă, care părea universal dirijată contra bărbaților. Această mânie se manifesta într-un mod exploziv în viața sa amoroasă și profesională, prima având particularitatea de influența asupra celei de-a doua, conferindu-i tonalitatea sa vindicativă.

Observăm prin aceeași ocazie cât de mult anumite simetrii nu ilustrează decât aparent complexitatea unei probleme. Violența deseori inaparentă care guvernează sexualitatea poate fi deseori restituită grație unor metafore pe cât de uzate pe atât de clasice: precum ce a luptei căreia i s-ar dedica Eros și Thanatos, figuri contrarii care s-ar lupta și reîntoarce asupra lor înșile, una generând alta, pentru cel mai mare beneficiu al supraviețuirii speciei. Frumoasă imagine, grație căreia gândirea dualistă procură una dintre acele explicații simple care dau impresia de a înțelege, la fel cum oferă scheme adaptabile situațiilor cele mai diverse! Totuși, dacă dorința deranjează oamenii până la punctul în care ei se depășesc în a o refula și nu o mai recunosc decât cu greu în visele lor sau în religiile lor, este pentru că ea poartă în ea o forță ucigătoare, nu ca un contrariu, ca unul dintre avatarele sale sau ca o perversiune contingentă, ci ca și o condiție a sa.

Dacă erotismul mâniei de partea feminină este comandat de angoasa castrării după această „invidie de penis” definită de Freud, acel termen puțin rece nu ar ști să facă uitată violența operației astfel programată. Așa cum a arătat-o exemplul precedent, concluzia sexuală a procesului nu este dată în avans, împietrită cum ea riscă întotdeauna să fie în exigențe contrarii, delicate pentru a satisface, și mai mult încă pentru a armoniza în dizarmonia lor. Și aceasta cu atât mai mult cu cât „invidia penisului”, dacă ea are acest avantaj de a satisface pe dedesubpt reproducerea speciei, păstrează inconvenientul de a nu etanșa nimic dintr-o inepuizabilă vindictă (sau a cererii, de o dezarmantă gentilețe, care este prezentarea sa civilizată).

O cerere fără fund, în care mânia care formează dublura sa imediată, poate avea o ieșire erotică, dar, în plus de dificultatea dialectică care tocmai a fost semnalată, o altă complicație poate inhiba această fericită rezolvare. Este că falusul este un simbol, care posedă alte reprezentări decât penisul masculin, iar această particularitate poate fi suficientă pentru a aduce libidoul la gradul său zero. Precum în exemplul ce urmează.

Dorință a tatălui și impas pulsional al erotismului

Complexe sunt căile transferului, și se întâmplă uneori că analizanții vin de departe, în tren sau avion, cu scopul de a întreprinde, sau mai des, pentru a continua eliminarea simptomului lor, cu un analist care, pentru motive deseori obscure, li se pare a fi singurul cu care ar putea-o face, adăugând astfel obstacolul distanței celor inerente procesului analitic. Convine atunci să te adaptezi acelor condiții particulare de spațiu și timp, necesitând de exemplu să regrupezi mai multe ședințe într-o singură zi. Ritmul precipitat care rezultă impune o presiune deseori fructuasă, ca și cum această condensare ar obliga să filtrezi într-o dată depozitul și acumularea de evenimente ale vieții cotidiene despre care nu ai avut întotdeauna timpul să faci stare.
În cazul ce tocmai a fost expus, inhibiția dorinței procede din lupta pentru falus. Să nu dorești penisul nu semnifică faptul că el este deja posedat? Inhibiția dorinței, în această ocurență, procede direct din angoasa de castrare. Ea nu va înceta să fie inhibată decât în funcție de poziția pe care o ocupă agentul său, adică un tată. Această poziție, cum am arătat-o deja de mai multe ori, poate fi dublă: după cum tatăl va purta masca de violator, sau după cum el va fi mort și castrat. Este doar în măsura în care va fi posibil să se facă să treacă tatăl de la una la alta dintre acele stări, adică grație unei ucideri simbolice, că dorința va avea o șansă să se realizeze cu un bărbat. În acel sens, agresiunea și uciderea fantasmatică sunt deci în serviciul dorinței (căci ele reduc un tată la starea de bărbat). Și prin consecință, unui bărbat în mod amoros agresat îi va fi greu să se plângă. Dubla față a bărbatului, duplicitatea sa, clasică tuturor seriilor roz sau negre, după cum o față a intrigii este privilegiată mai degrabă decât cealaltă, a apărut de exemplu în acest scurt fragment.

Duplicitatea paternă și „soluția” sa exogamică

Simptomul, erotic în ciuda suferinței

Simptomul, index al duplicității paterne

Privire de ansamblu asupra evoluției respective a erotismului feminin și a mitului patern

Remarci asupra preliminariilor excitației sexuale...

De la excitația pulsională la autoerotism

Violență pulsională și corp erogen

Simptomul ejaculației precoce...

Cui se adresează agresiunea în ejacularea precoce?

Linia de demarcație a duplicității paterne

Mitologie a referinței paterne adecvate

Simplicitate de principiu, complexitate a punerii sale în mers

Dorința de a avea un copil oferă ea o rezolvare pacifică?

Divergență de principiu a iubirii și reproducerii

Idealizarea iubirii ca și consecință a refulării

De ce să ai un copil în acele condiții, dacă nu în proporția refulatului?

Exogamia nu procede ea din refulare? (sfârșim vreodată cu familia?)

Dorința de copil ca și copil așteptat „de la tată”…

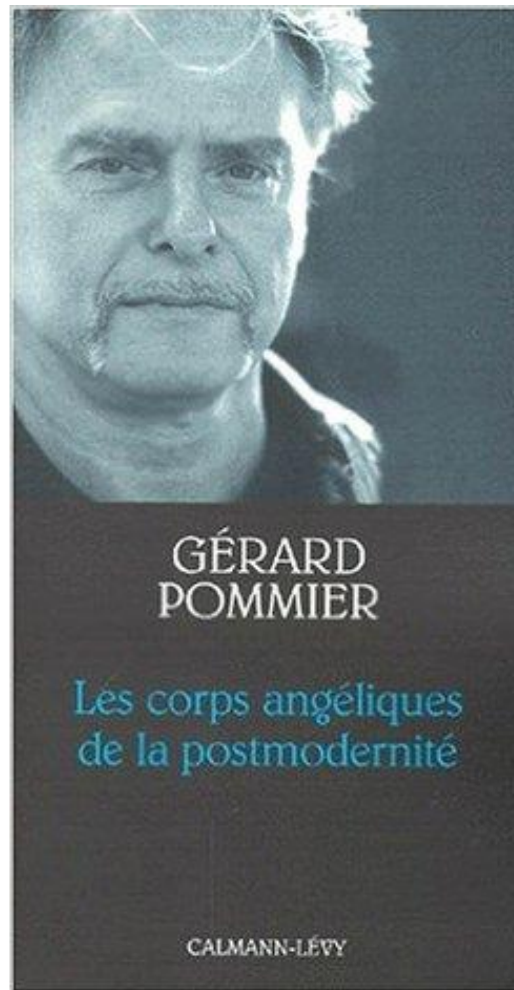
Să ai un copil „pentru mamă”

Să aștepți un copil „de la tată”… pentru mamă

Mânia erotică, ficțiune exemplară a transgresiunii...

Transgresiunea și prin consecință violența pe care o cere erotismul tocmai au fost schițate după câteva dintre prezentările lor și consecințele lor. Există și altele, dar cele care au fost examinate sunt suficiente pentru a arăta că ele sunt toate structurate prin complexul patern și contradicțiile sale interne. Ori, chestiunea paternă posedă, la unul dintre polii săi, această particularitate de a face mit schimbabil, de a constitui o legătură socială, chiar o religie, care, în retur, determină marja de manevră a tuturor subiecților priviți de ea. Prin consecință violența erotismului va cunoaște modificări, după tratarea chestiunii tatălui în societatea în care ea a eclozat. Ea poate deci să se pună în perspectivă în istorie ca și prin geografie. Asupra esențialului, copulațiile noastre seamănă probabil cu cele ale omului de Cro-Magnon. În schimb, scenariile, în afară-operele, fanteziile mentale, pe scurt, ceea ce ne pune în

stare ad-hoc diferă fără îndoială sensibil de ceea ce grotele strămoșilor noștri au fost martore. Am putea noi ajunge la scopurile noastre, de exemplu, fără o anumită imagine a femeii, întotdeauna puternic idealizată pentru oricine?...
Va trebui deci să concedem, la capătul drumului, că simptomul rămâne, întotdeauna la fel de obsedant. Există loc să ne plângem de asta? Violența erotismului, am văzut-o, este simptomatică în sens strict, căci, ca și simptomul, ea rezultă din prezentarea anuară a funcțiilor paterne. În acel caz, departe de a o eradica, așa cum ar vrea-o o anumită doxa psihanalitică, orice îndrăgostit de iubire va cânta mai degrabă virtuțile simptomului, cel puțin când se situează pe terenul erotismului, și când cel care este afectat de acolo știe să se servescă de asta! Când ea are ca punct de origine și ca scurgere erotismul, mânia nu este ea un sănătos exercițiu? În această socoteală, cine nu ar dori ca violența vizată să rămână închisă în teritoriul în care ea se naște, adică câmpul iubirii? Trăiască mânia atunci când ea este erotică! Să faci elogiul simptomului, să subliniezi imposibila sa de înlocuit valoare erotică, desigur obositoare, dar nu mai puțin fortifiantă, iată ceea ce va depărta fără îndoială definitiv psihanaliza de orice funcție religioasă în era modernă – dacă totuși un astfel de pariu nu este prea hazardat.

2000. CORPURILE ANGELICE ALE POSTMODERNITĂȚII

Înger negru

Modernitate – Postmodernitate

Încarnarea îngerilor, Idealurile

Cum vorbesc îngerii

Lumea și-a schimbat baza

Știința produce idei care diferă de știință

Religia ocultă a postmodernismului

Dă-ți corpul tău medicinii!

Dar corpul tău seamănă încă celui pe care-l cunoști?

Cum să pictezi un înger

Înger alb

Patriarhatul separa iubirea de dorință

De unde provine această opoziție atât de frapantă între iubire și nume? Numele aparține tatălui, iar preferința bărbaților pentru linie rezultă din iubirea lor pentru el, în fața căruia sunt mai întâi ca femei. Totodată iubirea fiului pentru tată e contrariată de dorința de moarte ce i-o adresează tocmai din teama de a fi feminizat. Sub lovitura acestei angoase el virează spre o heteosexualitate paradoxală, a cărei poartă de intrare e o legătură homosexuală. Societatea patriarhală e acea legătură socială care pune în act iubirea fiului pentru tată, ea își rezolvă contradicția în profitul filiației patriliniare și detrimentul femininului. Dacă bărbații iubesc femeile în acele condiții e în măsura în care ele reprezintă ceea ce ei au eșuat să fie. Ei le maltratează așa cum le e teamă s-o fie prin acel „tată”. Iubirea lor pentru feminin provine din cultul adus acestui idol, căruia îi cer asistență atunci când întâlnesc o femeie.
Pe cât de departe iubirea patriarhală i-a pus în rang, pe atât bărbații au fost îndepărtați de iubirea sexuală a femeilor. Iubirea și dorința sexuală au rămas scindate una de alta. Ca un bărbat să ia în căsătorie o femeie rămânea un aranjament familial, căruia nici o clasă nu-i prevedea erotismul. Iar, contradictoriu, iubirea sexuală nu se epuiza niciodată atât de bine cât pe marginea principiilor și a legii. Cuplurile fără căsătorie, amanții liberi, se opun căsătoriilor fără cupluri, femeile fiind obiecte de schimb destinate reproducerii. În al doilea caz, care a fost regula majoritară, și în afara câtorva schimburi nocturne, bărbații petreceau cel mai clar din timpul lor cu bărbații și femeile cu femeile.
De doar câteva zeci de ani conjuncția iubirii și sexualității nu mai e considerată un eveniment marginal. Iubirea ca fundament al familiei nu e decât un fapt contemporan, care înaintea lui era reglată prin exigențele filiației și partajului bunurilor, și chiar și azi mezalianțele de clase sunt excepția. Opoziția între pasiunile erotizate și mariajul legal are consecințe statistice: creșterea numărului de cupluri necăsătorite semnifică în acel sens o victorie a iubirii.
Așa cum patriarhatul scindează iubirea de dorință, bărbații și femeile se iubesc pentru rațiuni care îi dezacordă. Bărbații doresc femeile care sunt umbra lor înșile și nu le iubesc mai presus de acea dorință decât cu binecuvântarea tatălui. De partea lor, femeile iubesc bărbații pentru că le salvează de acel tată, iar dorința lor ar trebui să se găsească inhibată, așa cum se întâmplă cel mai des. O majoritate a femeilor nu cunosc orgasmul decât spre 35 de ani, se pare. Această advenire atât de tardivă dă o indicație asupra violenței acestei inhibiții.

Rațiunile de a se iubi nu se acordă cu cele de a dori. Dacă acel zid ar cădea, eterogenitatea iubirii și dorinței nu ar dispare, ci ar fi redusă la doar angoasa de castrare, egală pentru fiecare sex. Până acum în exil reciproc, bărbații și femeile nu s-au întâlnit decât sporadic, noaptea, în vis. Au fondat familii, copii au fost născuți, deseori pentru alte rațiuni decât iubirea, sau, când a fost prin iubire, nu a fost sexuală decât ca revers ei însăși. Și-au făcut semne, au presimțit posibilitatea acestei iubiri sexuale. Și-au vorbit de departe în scrisorile lor. Întâlnirea lor n-a fost decât un fapt literar: e literatura însăși, acel non-raport echivoc. Amantul scrie. Scrisoarea deține esența visului său, și sub acest titlu liric iubirea a fost mai întâi recunoscută de poeții curții din Occitania.
În acest absolut poetic, care a fost adevărul oricui, au existat mereu legături de iubire erotică între bărbați și femei. Dar în realitate, măsurăm până la ce punct aceea a trebuit să fie excepțională: căci cum să atingi o astfel de calitate atunci când femeile sunt urmărite ca un vânat, sclave bărbatului, schimbabile precum mărfurile după constrângeri care nu sunt „simbolice" decât prin șansă (să nu-i displacă lui Levi-Strauss)? Frumoasa iubire erotică a trăit mai ales în fantasmă și a înflorit larg în puieții săi literari. Și dacă și-a reclamat cu siguranță dreptul peste tot unde bărbații și femeile s-au întâlnit, societatea întotdeuna a tratat-o ca invitat în plus și ca să spunem tot, în afara legii. Excepții au existat fără îndoială, dar, până ieri, sexul a rămas separat de iubire, dacă nu prostituat.
În Iubirea și Occidentul, Denis de Rougemont a introdus ideea unei istoricități a iubirii: o consideră o invenție occidentală a secolului XI, care a apărut în curțile medievale din Occitania și nordul Italiei. În timp ce la început creștinismul a făcut parte frumoasă iubirii și femeilor, relativ la alte religii, totul s-a petrecut ca și cum societățile creștine ar fi continuat să se sprijine pe totemism, care a făcut din patriarhat o regulă implacabilă. Iubirea nu a început să-și facă să valoreze drepturile decât prin cuplul fără mariaj care a apărut timid sub numele de iubire curtezană: un bărbat iubește o femeie cu care filiația nu va avea nici un rol. Edictele a numeroase „cursuri de iubire" au statuat de altfel că pasiunea nu putea exista decât în afara legăturii conjugale. Iubirea curtezană desexualizează iubirea, sau cel puțin o consideră distinctă de considerații familiale. Dacă femeia nu e pusă la rangul de marfă, i se face violență totuși tratând-o ca un obiect asexuat. Până la ce punct o femeie ar aprecia să fie cântată fără a fi atinsă? Amantul își închide frumoasa în privarea de propriul său corp. Poemul lui o capturează în idealul său virginal, maternal. Această dezerotizare, foarte demnă de Fecioara Maria, dezîncarnează corpul

feminin. Ea legitimează patriarhatul împingând la extrem sciziunea între dorința sexuală și o iubire care pentru a fi curtezană nu e mai puțin cealaltă față a violului.
Teza lui Rougemont ilustrează un moment istoric important chiar dacă, natural, iubirea n-a fost inventată în acea epocă, nimeni nu poate trăi fără ea. E doar puritatea unei iubiri scindate de dorința sexuală cea care a fost cântată pentru prima dată în acea vreme, plecând de la care o caracteristică nevrotică a iubirii a fost considerată ca iubire autentică. Iubirea, într-adevăr, se distinge de iubirea nevrotică, care acoperă persoanele prezente prin fantome ale copilăriei: astfel încât tatăl e iubit printr-un bărbat, scindând elanul amoros de consecința lui sexuală. Nu e că iubirea nu ar fi existat înaintea secolului XI și că acest sentiment ar fi apărut doar prin grația monoteistă a unui tată mort, în sfârșit acordat de o mamă virgină. Într-adevăr, iubirea întotdeauna a făcut contrapunct juisanței. Dar n-a avut niciodată decât o valoare marginală sub regatul patriarhal care reclama copilului să poarte numele tatălui, și să plătească astfel vina de a fi fantasmat moartea sa. Familia patriarhală a generat astfel o separație a iubirii și a dorinței sexuale. Dorința și juisanța vor fi în consecință refulate în profitul filiației și considerate ca valori secundare.
Cum să explici că patriarhatul a triumfat atât de mult? Bărbații și femeile se aranjează cu tatăl fiecare în modul său: această diferență a dat avantaj, până în timpurile moderne, bărbaților. În realitate ea s-a impus în detrimentul juisanței ambelor sexe.
Pentru bărbat, tatăl amenințâ cu feminizarea, dar și permite prin contra lovitură o identificare virilă, sursă de iubire. Pentru femeie miza diferă: castrarea n-o impresionează, căci răul e deja făcut. Răzbunarea, în revanșă, este la ordinea zilei, adăugată dorinței de a recupera obiectul de litigiu, adică penisul. Ambivalența cu privire la tată diverge pentru fiecare sex. Bărbatul își iubește mai întâi tatăl ca o femeie și accede la masculinitate identificându-i-se lui, ucigându-l. Pentru femeie, răzbunarea, sau o reclamație de reparație se însoțește cu o iubire violentă și direct sexuală, căci ea vrea să recupereze penisul. Diferența de conținut a ambivalenței explică triumful milenar al patriarhatului. Pentru bărbat, ambivalența reclamă o reparație simbolică a fiului cu privire la tată. Ea nu se joacă în cuplu. Pentru femeie în revanșă, ambivalența își reglează conturile pe scena matrimonială. Ea însărcinează bărbatul să înlocuiască, să ucidă, tatăl în locul ei. Avantajul relativ al bărbatului ține mai puțin într-o inegalitate de forțe fizice decât în această poziție distinctă, ale cărei beneficii sunt virate în contul homosexualității sale cu privire la tatăl său.

Patriarhatul a luat avantajul, pentru că pentru bărbat datoria se reglează între bărbați, de la fiu la tată, pe o scenă publică care îi organizează religios mântuirea. Fiecare bărbat se situează ca fiu, cu ansamblul fraților care organizează ritualele plătind datoria. Fantasma uciderii tatălui nu va fi niciodată atât de bine reparată decât atunci când fiecare bărbat va fi dat fiului său numele bunicului său patern.
Pentru femeie, prețul juisării se reglează față-n față și cu titlu privat. De la început, legătura țesută în spațiul public va avea un avantaj asupra celei care se reglează față-n față. Organizarea Cetății depinde de această scenă publică, în vreme ce legătura privată se satisface în familie.
Tratarea masculină a datoriei organizează Cetatea, în vreme ce versantul său feminin prelungește o angoasă juisivă, dar refulată. Preferința acordată patriarhatului este de altfel la fel de bine și faptul a numeroase femei, care pot fi, și ele, angoasate de propria lor juisanță. În cadrul patriarhal, nu sunt doar bărbații cei care resping feminitatea. Femeile, de asemenea, o pot repudia în circumstanțe în care au de suportat nu doar propria lor angoasă de castrare, ci și pe cea a însoțitorului lor.
Astfel încât ele nu acced la propriul juisanței lor decât după un lung drum. Dacă cea mai mare parte a femeilor nu cunosc orgasmul decât destul de târziu în viața lor, e pentru că le-a trebuit timp să se scoată din marcajele tatălui, care preferă în mod net fetițele, a căror virginitate îi amintește mama pe care ar fi vrut s-o aibă. Trebuie mai întâi un număr de deșirări ale vieții amoroase, pentru ca, de exemplu cu ocazia opoziției unui soț și a unui amant, acel tată să lase priza și să videze juisiv podeaua.
Angoasa castrării bărbatului l-a făcut să privilegieze filiația numelui după ordinea structurii parentale care constă să dai un fiu propriului tată. De fapt, juisanța depersonalizează o femeie, din momentul în care ea abandonează numele tatălui său. Acest abandon are semnificația unei ucideri simbolice. Să spui că uciderea tatălui condiționează juisanța feminină semnifică faptul că bărbatul care apropie o femeie trebuie mai întâi să regleze un cont cu tatăl acesteia din urmă. Schimbul numelui tatălui contra celui al soțului simbolizează această condiție exogamică în cea mai mare parte a civilizațiilor. Idependent de această practică socială contingentă, orgasmul feminin cere acea fantasmă în scenografiile obișnuite ale seducției. În relația sexuală, bărbații juisează de juisanța feminină care valorează pentru doi. Dar cum doar numele a apărut, cum darul juisanței este uitat în spatele celui al numelui, patriarhatul a prins avantaj. Darul copilului purtând numele strămoșului mort are ca și contraparte refularea juisanței feminine, al cărei fantasmatic include

tocmai această moarte: copilul asigură perpetuitatea tatălui, în timp ce femeia semnifică dispariția sa. Ea îi prescrie sfârșitul, adică „ceea ce e ordonat" și „ceea ce dispare" în acest ordin însăși.
Condiția juisanței feminine este deci cea a darului numelui soțului sau a echivalentelor sale în valoare, bijuterii, bani, bunuri, copiii, de exemplu. Dar, oricât de somptuase ar fi acele bunuri, ele nu sunt la înălțimea darului așteptat de partea feminină, sub titlul de prealabil juisanței. Ce ar trebui pentru a echivala un dar atât prețios, dacă nu o iubire totală? Ar trebui să fie gată să moară pentru cea iubită, dacă ea i-ar cere, această „moarte" metaforică este echivalentul impersonalizării sale. Toate celelalte daruri: bijuterii, bani, nume și chiar copii nu sunt decât semne plauzibile ale unei astfel de iubiri. Oricare ar fi magnificența lor, ele vor fi întotdeauna inferioare acestei surse primitive a valorii care este o iubire ce ar consimți în avans morții. Oricare ar fi darurile masculine, valoarea lor va rămâne inferioară celei a juisanței dată de femeie, pe care doar un dar de iubire absolută – metaforic: a muri – ar putea-o contrabalansa.
Iubirea neantizează amantul în fața iubitei, care poate de altfel simți același sentiment de dar total. Singurul dar fără contraparte e cel al acestui schimb de neante. Astfel stabilizată, pulsiunea de moarte se descarcă atunci când sexul se adaugă iubirii. Amantul își pierde iubind ființa sa falică, narcisismul său, și îl recucerește grație erotismului. Această consumare civilizată a pulsiunii de moarte se produce dacă iubirea și dorința sexuală privesc aceeași persoană. Dacă iubirea nevrotică nu reunește această condiție, patriarhatul se definește printr-o iubire a bărbaților pentru tatăl lor care paralizează această conjuncție. Orgasmul feminin cere un dar atât de absolut încât el devine înfricoșător de acolo. Nu e doar disimetria între scena publică, masculină, și scena privată, feminină, cea care a dat un avantaj patriarhatului: e mai ales faptul că odată acest privilegiu stabilit, el a fost pus în serviciul unei represiuni violente. Bărbații se străduiesc poate, dar nu au cu adevărat mijloacele de a plăti. Cel care oferă un cadou așteaptă cel puțin o recunoaștere. Dar juisanța unei femei nu se poate cumpăra. Cu cât mai mult va fi plătită, cu atât mai mult ea se va refuza: ea rămâne incolonizabilă. Bieții nu reușesc! Astfel că juisanța feminină e pentru ei o sursă de frică, și ea a fost reprimată prin toate modalitățile legăturii fraterne. Amintește-ți! E scris în Biblie că nu trebuie să furi femeia vecinului tău, sau cămila sau casa sa. Apex al patriarhatului, cele 10 porunci pun femeia în rândul mărfurilor care nu trebuie furate. Dar în spatele micilor lucruri schimbabile, patriarhatul caută să ascundă juisanța Lucrului: acestă majusculă indeterminată a femininului care domină lumea

mărfii și îi conferă valoarea ei. Dar absolut, orgasmul fondează o valoare întotdeauna mai mare decât oricare alta, singurul dar în sensul plin al primilor sclavi, aruncate vii în circulația mărfurilor.
În circuitele de schimburi ale patriarhatului, femeile sunt cu atât mai ușor considerate ca mărfuri cu cât sunt în calitate de fiice. Ele provoacă la tatăl lor o dorință incestuasă, și acela din urmă le aruncă. Fiicele sunt de obicei respinse din această rațiune. Rezultatul manifest este cel al schimbului exogamic, în timp ce este horoarea de incest cea care reglează schimbul fiicelor mai degrabă decât al femeilor. Respingând femininul, patriarhatul deplasează și ancorează traumatismul sexual în inima legăturii sociale.
Juisanța feminină angoasează bărbatul: i-ar trebui să-și recunoască castrarea și puterea mântuitoare a iubirii, care într-un prim timp îl anihilează. Mai degrabă să fii un fiu decât un astfel de bărbat aservit! Mai degrabă să fii un tată decât doar un fiu! Bărbații au preferat să se joace de-a tatăl cu femeile lor, cu atât mai mult cu cât, odată puse în acel rol de fiice, ei pot continua să joace cu ele partea incestului, pe care au trebuit s-o întrerupă cu mamele lor. Prin acest detur mijlocit de o dorință înăpățânat exogamă, patriarhatul nu recunoaște un statut civilizat decât mamei, în contradicție cu femeia, care nu există decât ca fiică pasibilă de toate seducțiile. Dorința pentru feminin rămâne în această măsură incestuoasă și obscenă, în afara cazului în care dorința de un copil oferit tatălui o justifică. Fiică sau mamă: în acea alegere forțată propusă de bărbat, femeia nu există.
Din frumoasa iubire absolută nu mai rămâne decât Athena înfibulată în virginitatea sa, sau Marianne cu sânii goi, dar pe baricade. De mai aproape – forța *res publica* – la mai departe – angoasa generată de orgasmul feminin - , frații au refulat iubirea sexuală, femininul, juisanța, în profitul iubirii lor pentru tată, ambuscat în spatele evidenței filiației.
Băbații erei patriarhale vroiau să fie tată pentru tatăl lor: era datoria lor de fii, animați de o dorință pasivă și chiar feminină, astfel încât rivalizau în această privință cu femeile lor: nu a trebuit mai mult pentru a refuza mamelor orice autoritate parentală. Noutatea începe atunci când bărbații vor să aibă copii cu femeia pe care o iubesc mai degrabă decât cu tatăl lor. Copii vor continua fără îndoială să poarte numele tatălui lor, dar acela nu va mai fi cel al bunicului lor.

Scufundarea patriarhatului

Până mai ieri, trebuia să dai un fiu tatălui, iar persoana lui condiționa iubirea. Numele său de mort era de dinainte înfilat descendenței. Un fel de tată

simbolic din carton moale obliga să se iubească în numele său. Astfel că, după începuturile patriarhatului, iubirea și dorința sexuală și-au urmat fiecare drumul lor, neîntâlnindu-se decât prin hazard. Azi, postmodernismul – visul său de sfârșit de vis, mai degrabă decât de sfârșit de lume – a marginalizat ficțiunile religioase și această pierdere de autoritate a antrenat o alunecare de teren a complexului patern. Marii idoli paternali se ilegitimează și zidul care separa iubirea de dorință se îngrozește.
Iată ceva ce face multă agitație! Zeloții idolilor de ieri anunță că mâinele e odios, și că ar trebui să preferăm trecutul. Ne înfricoșează arătând ceea ce s-ar pute întâmpla: manipulări genetice, clonaj, particule elementare, parc uman. Înțelegem integrismul patriarhal care strigă de pretutindeni: „Vedeți, cum asta se termină rău! Priviți puțin această pornografie, acele corpuri în fragmente, această excitație infinită care vă prinde! Și apoi acest sânge peste tot! Cu mine cel puțin, masacrele se multiplicau din rațiuni nobile. Nu aveți voi deci nevoie de un supliment de suflet care să vă plombeze în afara voastră și care să vă țină puțin liniștiți? Vă mistificam, e adevărat, dar fără mine juisați prea mult! De altfel, iată-vă atât de nostalgici după imperiul meu încât vă luați drept îngeri! Drept comici îngeri de altfel, care ard mai rău decât Lucifer, Atenție! Fără tați societatea se scufundă!”
Dar nu, priviți bine: este doar un idol al tatălui care părăsește puțin câte puțin scena. Cu atât mai bine! E adevărat că e cu puțin recul, iar în mod abstract, tatăl patriarhal apărea ca un personaj pacific. Uităm! Dar mai bine valorează să-l considerăm ca un personaj îndoielnic. Amintește-ți că Moșul tău Crăciun e un prieten al Sfântului Nicolae, ascunzând un bușon exihibiționist și ucigător de copii sub mantia sa! Și apoi această pacificare costă scump: ea are ca sold o culpabilitate care face frumoasele zile ale nevrozei. Așa că, la intrarea sa în scenă ca și la ieșirea sa, întrețineareа patriarhului este în afara prețului. Cu vinovăția ne putem aranja: e o chestiune de rituale, de sacrificii, de muncă... pe scurt, e o afacere de bani. Dar cea mai penibilă este insațiabila cerere de iubire a acelui tată. Nu sfârșește să pompeze iubirea, furând cea mai bună parte erotismului. *Priceless!* De ce să te încarci de idoli care-i seamănă? Simbolicul carton moale al religiilor și al patriarhatului se poate scufunda: numele tatălui nu vor fi purtate mai rău; ele se vor dispune altfel, iată tot.
Într-adevăr, funcțiile paterne nu se desfășoară în același spațiu. Tatăl rivalității oedipiene își joacă partea sa într-un spațiu privat: familia redusă la copil, la mama și tatăl său. În revanșă, să închini un cult tatălui mort cere un spațiu exogam. Într-adevăr, odată tatăl eliminat, ucigașii se adună în afara familiei pe care actul lor tocmai a făcut-o să zboare în bucăți. E în acest exterior că

această mafie țese legătura socială, sub pretextele considerațiilor religioase, deplorând actul fără de care acea legătură nu ar exista totuși. Complexul patern comportă două figuri, cea a unui mort și a cea a unui viu: în tot timpul monoteismului tatăl etern s-a ținut la aplombul taților vii. Până când acel tată eternizat a căzut pe pământ, unde complexul patern s-a spart.
În postmodernitate, doar a doua dintre funcțiile paterne (religioasă) este destabilizată, generând nu un declin, ci o remaniere: tatăl endogam continuă să funcționeze, în timp ce tatăl cultului este obsolet: cel pe care ficțiunile îl trimiseseră în ceruri din cauză de traumatism sexual excesiv se regăsește în șomaj. Înainte, tatăl etern (în cer) făcea tatăl sexual aproape frecventabil (pe pământ). În verticala fiecărui tată viu, numele său deja eternizat îl civiliza. Această verticală s-a tăiat. Numele tatălui sunt de acum dispuse pe pământ la orizontală. Nu e că maiestatea sa tatăl s-ar fi culcat (bietul). E mai degrabă faptul că el nu se mai află acolo unde ne-am fi așteptat. Cele două funcții paterne sunt de acum pe pământ, încarnate sub ochii noștri: nu vă mai obosiți să-i ridicați spre cer.
Această remaniere profundă a funcțiilor paterne semnifică ea declinul lor? Nici mai mult nici mai puțin azi ca și ieri: este, pentru că tatăl lasă întotdeauna de dorit, faptul că religiile au inventat un tată divin, el însuși de altfel imperfect căci răul există. Din toate timpurile tatăl a fost acuzat de a nu fi la înălțime (Ioana D'arc dădea deja exemplul). Cum tatăl simbolic e întotdeuna deja mort, reproșul care poate fi făcut oricărui tată este de a fi încă viu. Și când tatăl e cu adevărat mort, simbolic, până la ultimul os, lasă încă de dorit, căci nu mai poate răspunde la chemare (Isus se plângea deja). Vina paternă părea fără remediu și această constatare nu caracterizează epoca. Bineînțeles complexul lui Oedip n-a dispărut în postmodernitate. Familiile continuă să funcționeze, chiar dacă se organizează diferit. E mai degrabă faptul că, odată patriarhatul marginalizat, copilul e mai mult decât a fost vreodată, cel al dorinței unui bărbat și al unei femei.
În revanșă, dacă sexualitatea taților vii nu mai e simbolizată grație tatălui etern al religiilor, atunci o bănuială va contamina funcția paternă: tatăl va fi suspectat de viol și pus sub acuzare peste tot, până la președenția celor mai mari State, iar investigațiile pentru incest proliferează. Șefi de familie sunt aruncați în închisoare pentru vagi bănuieli ale asistentelor sociale sau pentru denunțurile ex-însoțitoarelor lor. Urmărim în toate locurile consecințele unor presupuse disfuncționări paterne: copii sunt supuși la teste psihometrice pentru a fi desenat câteva grafiti cu conotație sexuală, sau la fel de bine sunt

duși în psihoterapie pentru a se fi jucat de-a doctorul cu micul lor camarad de clasă.
Și prin cine acești „răi tați” au fost ei arătați cu degetul, dacă nu prin „bunii tați”, adică tați cât se poate de morți din punct de vedere sexual: judecători, educatori, „psy” de tot felul? Sunt ei cei care diagnostichează un declin al funcțiilor paterne. Ei se plâng cu atât de multă vehemență întru-cât speră să ia astfel cursul „bunului tată”, specie pe cale de dispariție după ei. Constatarea carenței paterne este proporțională rolului pe care și-l împart: *larvatus prodeo,* tatăl se coportă deci încă odată ca personajul tulbure care întotdeuna a fost.
Sub titlu de exemplu al acestei curse între „buni” și „răi” tați, inflația judiciarului corespunde unei schimbări de loc al legitimării actelor. E de altfel mai puțin creșterea numerică a proceselor cât calitatea lor cea care atrage atenția: cerem judecătorului să tranșeze cu privire la probleme care, mai ieri încă, nu erau de competența lui, sau cărora nu le-ar fi făcut dreptate. Nimeni nu se preocupa de exemplu de o femeie violată, acum câteva zeci de ani. Căptușeala la tăticul amortiza toate acestea: femeile care provoacă dorința nu pot beneficia de solicitudinea patriarhală.
Această împărțire între „buni” și „răi” tați dă o indicație importantă asupra noii dispoziții orizontale a complexului patern. Există de acolo multe alte semne: statisticile arată de exemplu creșterea numerică a familiilor unde un bărbat nu este genitorul: aceea face doi tați. Această realizare seculară a duplicității paterne corespunde noii organizări a numelor tatălui, de altfel fidelă istorie lui Oedip care a avut doi tați, și el.
În acel sens, momentul actual, care generează o relativă, dar crescândă, spargere a familiilor nu rezultă dintr-o mai mare libertate. Este că un bărbat nu ar știi să încarneze el singur cele două funcții ale tatălui. Tatăl genitor nu mai reușea să dorească dacă era pus pe locul tatălui mort de femeia grație căreia a devenit tată. Nu își datora atunci salvarea decât fugii, care îi lăsa viața în siguranță.
Atunci când tatăl mort nu se mai distinge clar de cel viu, așa cum religiile o permiteau, tații s-au înfricoșat să aibă un rol care semnifică moartea lor. Iată o sursă de angoasă postmodernă nouă pentru bărbați: „Ea mă ia drept tatăl ei!”. Nimic ca asta pentru a aduce o lovitură de oprire dorinței. Să joci pe tatăl violator, mai treacă încă, dar „să fii tatăl” trece bornele dincolo de care un cuplu se instalează într-o supraveghere reciprocă confortabilă, dar mai degrabă mortiferă. În acele condiții tatăl preferă să se abandoneze pe loc ca tată, și să-și trăiască viața sa sexuală altundeva, în timp ce un alt bărbat joacă în locul lui un rol diferit, cel al tatălui educator. Aceași problemă pentru

femeia lui, de altfel: cum ar putea ea să dorească un bărbat care ar fi un tată „total”, încarnându-l totodată pe al său și pe cel al copilului lor? Trebuie dezintegrat cât mai devreme acel tată integral, dispersat altfel.
Psihanaliza a fost inventată în momentul în care această nouă dispoziție a numelor tatălui începea să apară. Răspunsul la întrebarea „Ce este un tată?” nu mai este dat în prealabil: rămân întrebări într-o lume în care tații sunt la plural. Psihanalistul nu se substituie unui tată carent. Cu siguranță, se întâmplă ca analistul să fie luat drept tatăl, și acel seamăn de identificare permite să se regleze un cont, cel al traumatismului sexual, așa cum el se fixează în simptom. Dar, la capătul traiectului, actul analitic evaporează simbolicul carton-moale care ficționează scenografia oedipiană sub forma diverselor teorii sexuale infantile, printre care religiile.
Până mai ieri și încă azi dimineață, un bărbat iubea o femeie nu doar pentru ea însăși, ci pentru ceva mai mare decât ea: o efigie secretă a tatălui, amenințătoare. Azi, această efigie se estompează, și reia locul său just. Astfel încât contururile femininului ies din urmbră, se precizează, se luminează în sfârșit. Fiecare femeie în particular ar prefera poate să continue să ignore ceea ce e și ceea ce vrea. Fiecare bărbat în particular va regreta poate timpurile în care onoarea tatălui decidea totul. Totuși aceea nu mai depinde de ei în mod individual, ci de starea actuală a idealurilor. Le trebuie să înfrunte ceea ce înainte puteau necunoaște cu privire la raportul lor la sex. Ar fi preferat poate să rămână îngeri visând să se regăsească în limburi mai degrabă decât să înfrunte această probă, limpezire a întâlnirii lor. Dar vine ora de a ieși din casa tatălui. Trebuie să piardă legătura fraternă, să se retranșeze de umanitate pentru a o realipi. Nici un tată și nici un frate atunci când un bărbat întâlnește o femeie. Călătorie stranie: trebuie să ieși din această umanitate de ieri pentru a realipi o umanitate încă ignorată, sălbatică. Cine a spus că nu mai exista pământ necunoscut?
Sexul să fi devenit el liber? În orice caz nu e mai inocent azi decât ieri, și face întotdeauna să cobori ochii. Mai mult poate, căci era atât de mult mai practic atunci când era o prostituată! Odată poarta sa trecută, bordelul său ignora rușinea. Acum, din contră rușinea se arată liniștită în simplicitatea sa, rușine bizară, orfelină: e doar de nedepășitul nucleu al nopții sexualității cel care păzește pe dinaintea lui secreta sa obscenitate.
Libertatea a căzut pe umerii bărbaților și femeilor fără ca ei s-o fi vrut cu adevărat. Condițiile realizării sale erau deja reunite atunci când știința a marginalizat fără zgomot religia și în consecință a săpat patriarhatul, pe care Biserica îl legitima. Astfel că un decalaj s-a produs: bărbații și femeile nu mai

sunt priviți în același fel, iar consecințele au urmat fără ca ei să-și fi dat seama cu adevărat despre asta, și înainte de a o fi dorit cu adevărat.
În afara casei tatălui, fiecare dintre sexe se înnebunește de celălalt. Căci această libertate nu e o metresă acomodantă. Ea face să piardă femeilor securitatea copilăriei: ele puteau prefera bărbații care nu le înfricoșau, chiar dacă rămâneau totuși eterne minore. Și tot ea angoasează bărbații, confruntați virilității lor fără ajutorul iubirii paterne. Ne imaginăm panica bărbatului care, fără susținerea patriarhală, ar vrea să continue să facă pe tatăl ca înainte: juisanța feminină semnifică atunci propria sa moarte! Fără îndoială va întâlni el femei pregătite să-l lase să joace acest rol. Dar punctul de sprijin al acestei credințe în societate îi lipsește de acum. Și el riscă serioase pane ale dorinței în fața fiecărei femei care nu va fi nici o fiică, nici o mamă.
Feminitatea îl amenință și această teroare vine de departe. Din adâncul timpurilor ea se apropie dulce, putere devastatoare descinsă din panteonul divinităților: ea se numea Cybele – nebuna coafată cu spice în Anatolia -, Sekhmet - cap de leoaică în Egipt, Darga sau Kali - însetată de sânge în India. Și apoi ea a venit spre noi cu pași lenți, schimbând mască și nume: Athena, Fecioara Maria, frumoasa iubirii curtezane, Marianne... Cum se numește ea acum, și a ieșit ea din mitul său? Ea poartă noi nume: Barbarella, Cruella, Vampirella, acele femei cu nume de război, un nimic pervers, locuiesc fantasmele erotice masculine, capitalizând iubirea tatălui și violența sa. Dispensate de autorizare divină, Wonderwoman și Lara Croft fac dreptate și reprezintă legea, cu licența de ucis în buzunar. În arme, ele angoasează pe cât de mult excită. Bărbatul care vrea să le aproprie nu mai trebuie să învingă un tată sau un soț, căci ele se păzesc singure. „Femeia care bate” înlocuiește „tatăl care bate” în fantasmele excitante. Barbarella și companioanele sale legendare trăiesc printre noi, descinse din benzile lor desenate. Dar sunt mai ales bărbații care le imaginează sub aceste trăsături belicoase, departajând binele de rău așa cum tații trebuiau s-o facă. Dacă surorile terestre ale Wonderwoman se uimeau atunci când bărbații se înfricoșau de ele, e pentru că ele nu văd că ele reprezintă de acum acel tată.
Astfel încât un nou fel de violență de dezlănțuie contra femeilor. ele erau înainte fete, sclave mai mult sau mai puțin consimțătoare tatălui. Dar acum, dacă iubirea face legea, ele primesc o violență în locul tatălui: ele reprezintă exigențele lui. Ele sunt locuite de spiritul tatălui, care caută să se încarneze.
Lumea a fost întotdeauna plină de fantome: sunt spiritele morților care bântuie lucrurile și cer reparație. Sufletele pot face obiectul tranzacțiilor. Diavolul și Dumnezeu nașul său s-au amuzat întotdeauna mult să le vândă și să le

cumpere. Așteptând, sufletele rătăcesc pe pământ, și tot ceea ce transformă sălbăticia acestei naturi oprește aceste suflete înfometate, le strepezește dinții. Sufletele se înfricoșează, și exorcismul Spiritului sfânt le aruncă dincolo de cercurile exterioare.
Dar tehnoștiințele, tehnica, e mai bună decât Spiritul sfânt ca să lichideze sufletele! Și apoi, e mai puțin scump! Cu siguranță, estetica, se resimte de acolo și frisonul lipsește. Dar prețul face să reflectezi. Cu mâna omului, cu sudoare, cu sânge, ceea ce se fabrică caută să sfârșească cu sufletul, cu animismul naturii, pentru a-i îmblânzi ferocitatea. Frigiderele, mașinile, ordinatoarele: toate acelea n-au suflet. Manufacturatul, tehnicul, fabricatul se dispensează, în afară de accidental, atunci când materia lucrată se întoarce la sălbăticia sa. Se întâmplă ca un vechi gazometru, o uzină dezafectată, un pod ruinat, să își recupereaze sufletul lor, dar e doar pentru că ele sunt abandonate, și pentru că spiritul tatălui, fără moștenitori, ca și ele, și le-a realipit. Postmodernul a ars sufletul, l-a distrus peste tot unde a putut.
Atunci când scânteia religioasă ardea, lumea era mult mai frumoasă! Iat-o acum fără suflet. Spiritus sanctus, spiritul tatălui n-o mai animează: sufletul, sunt lucrurile animate de suflul tatălui. Fără spiritul său, ele rămân închise în ființa lor ostilă. În numele Tatălui și Sfântului său Spirit, fiul are un suflet, și el vede grație lui sufletul lucrurilor, atât de frumoase. Pentru fiică, nu e sigur. În orice caz, Părinții Bisericii au dezbătut chestiunea și au decis frumos și bine că femeile nu aveau suflet. Pentru Dumnezeu, femeia nu există, decât virginală, privată de juisanța sa. În brațul de fier care opune ființa neantului, Ființa supremă aruncă în afara cercului său neantul femininului, care rămâne fața sa ascunsă. Forma, ideea pură, psyche, sufletul: iată tot atâtea prezentări ale unui feminin asexuat, negat.
Poetul iubirii curtezane cânta sufletul femeii iubite. Dacă lăuda frumusețea corpului ei, el era încă iluminat de sufletul ei, și erotismul ei exacerbat își găsea limita sa grație acestei purități mult mai sigur decât prin teama de Domnul, rivalul său. Interzisul erotizat mai mult în numele sufletului decât în cel al soțului. Iubirea și sufletul rimau în proporția unui corp dezlocuit de sex, scos pentru ceea ce există din dezîncarnat în corp. Iubire a sufletului pentru ceea ce corpul nu este, agresiune erotizată contra a ceea ce este. Din femeia respinsă de un ordin de bărbați care nu va fi organizat niciodată atât de bine iubirea contrariată a tatălui decât în feudalitate, rămâne doar iubirea de sufletul ei. O iubire de suflet, imortal și feminin, reintegrat corpului său în postmodernitate, epocă poate fără suflet, dar unde femeile recâștigă corpurile lor, și dintr-o dată, noi pe al nostru.

Dualismul fratern

În cartea sa Cetatea divizată, Nicole Loraux arată cum democrația atheniană s-a construit în teama de războiul civil, stasis. O cetate demnă de acest nume crește și se cimentează în iminența războiului fratricid. În acel sens, Aristotel acordă atât de rezonabilului Solon acest aforism marțial: „Cel care, după o stasis în cetate nu va fi luat armele cu una dintre cele două partide, să fie privat de drepturile sale și să nu mai aibă dreptul de cetate”. Stasis este un serviciu civic. „Cetățeanul” trebuie să fie un răsculat în putere, și călduțul merită să fie considerat politic ca și mort. Departe de a fi pacifică, „demokratia” semnifică victoria unui partid asupra celui al tiranului, a cărui revenire e deci de temut. Dar ceea ce divizează societatea acoperă o altă excluziune, mai profundă. Sunt andros cei care fondează cetatea. Departe de femei, bărbații se regăsesc între ei, adunați sub egida unei idealități comune, cea a fecioarei Athena. Subplombâdu-și statuia, Zeus, tată invizibil, n-o atinge, ea rămâne infecundă, și Athenienii sunt copii acelor zeități, Frați, ei se ceartă în refularea sexualității feminine căreia Athena îi redublează excluderea. Așa cum virginitatea ei o indică, e din juisanța sa faptul că poporul masculin nu vrea să știe nimic. Democrația se fondează poate în uitarea războiului civil iminent – „Politikos e numele celui ce știe să consimtă uitării” -, dar, mai tare decât acea pacifică uitare, ea refulează ceea ce reprezintă juisanța feminină. Oricât de violente ar fi altercațiile lor, frații rămân uniți prin excluderea femininului, din care ei nu recunosc decât o entitate virginală: mama pe care ei ar fi vrut s-o aibă, adică cineva ca Athena, Maria sau Marianne. Totemismul aparent al religiei grecești se oprește la picioarele acestei zeități, care lăsă locul său în gol creștinismului. Acea refulare pe care o perpetuează în comun frații subiectivează cetatea: ea devine o persoană vorbind în numele lor, în proporția a ceea de ce sunt inconștienți. Cetatea poartă un nume propriu: ea există ca un subiect „al” politicului, care vorbește în loc și spațiu ansamblului subiecților care refulează angoasa lor de castrare grație lui. Athena vorbind în numele tuturor menține forța constantă a refulării fiecăruia: ea este „subiect” în spațiul tuturor subiecțiilor care uită, grație ei, raportul lor la sex.

Democrația romană nu cunoaște acele detururi. Roma merge direct la capăt: războiul civil nu e fraticid, ci paricid. Cel ce ia armele contra fratelui lovește prin el un principiu mai înalt. Roma s-a fondat pe uciderea lui Remus de Romulus. Dar textele dreptului roman înlocuiesc constant evocarea războiului civil prin cea a paricidului. Parricidium diferă de omucid: el poartă atingere la parens patriae. Acea alunecare latină demască punctul de punere la foc a războiului civil: el se declanșează atunci când unul dintre cei doi frați vrea să

țină locul tatălui. Căci cum se numește tatăl care pretinde să se încarneze, dacă nu un tiran? Într-o parte de egali, el joacă cartea paternă, arătând astfel clar faptul că visul egalitar și fratern presupunea existența unui tată ideal, în numele căruia exercițiul puterii se legitima.
În codul nostru civil, moștenitorul dreptului roman, crima supremă era paricidul. El a fost înlocuit după câțiva ani de cel al „Crimei contra umanității". Vom vedea în această substituție unul dintre simptomele cele mai nete – cel puțin în legislație – ale postmodernismului: patriarhatul își pierde poziția dominantă în același timp în care câmpurile de exterminare sunt date ca simbol al sfârșitului fraternității. O serie de înlănțuiri trece de la tată la frate și de la frate la un nou subiect al dreptului.
Dualismul luptei fraterne este atât de constant în toate societățiile umane, și el operează o refulare a femininului atât de sistematică, încât lectura sa freudiană se impune: diviziunea subiectului rezultă din prima sa identificare cu falusul pe care mama nu-l are.

Comunitatea celor care nu mai sunt frați

Și care va fi acum sursa legii?

Psihanaliza este ea o nouă religie?

Ia-ți zborul, înger...

QU'EST-CE QUE LE "RÉEL" ?

ESSAI PSYCHANALYTIQUE

GÉRARD POMMIER

POINT HORS LIGNE

érès

2004. CE ESTE „REALUL”?

Terminus, toată lumea coboară! Dar nu domnule, nu insistați, imposibil să avansezi mai mult, ne lovim de real! În discuții și dezbateri chiar la sfârșitul ultimului mileniu, noțiunea de „real” a fost deseori folosită pentru a explica imposibilitatea de a explica. Acel real va fi servit ca refugiu unui obscurantism furios? Realul nu este totuși unul dintre acei semmnificanți terminus, propriu pentru a conclude argumentații hazardate. Din contră, germinal, realul nu închide o problemă, ci prezintă cristalul său inițiator. Cu realul începe aventura umană, de la senzație la fantasmă, de la lucru la gândire. Dar gândirea poate ea înțelege cristalul din care provine și pe care-l dizolvă.

Nașterea realului

„Exista ceva înainte de nașterea mea, și care este realitatea a ceea ce văd?”. Copiii își pun acest gen de întrebări metafizice și ei le adresează uneori adulților, care par de altfel să aibă cu totul alte preocupări. Cu excepția filozofului sau psihanalistului, o dată ieșit din concert, cea mai mare parte a persoanelor majore și rezonabile se uimesc atunci când o astfel de problemă

le este pusă. Atunci când ele încearcă să-i răspundă, ele fac de exemplu remarcat că, dacă vă loviți de un scaun, veți știi de ce să vă țineți: realul, iată-l! Tocmai l-ați lovit acum! Nimic ca și durerea pentru a edifica visătorii care se interoghează despre realitatea sau facticitatea percepțiilor lor! Ei vor adăuga poate de asemenea că fiziologii au demonstrat de mult timp, cu întărirea

Big bang: expansiune a realului

Realul și „realitatea psihică”

Cheia de boltă a „realității psihice”: tatăl jucat contra pulsiunii

Fantasma cu poftă bună

„Imposibilul”, nerv al repetiției realului

Realul, câmp minat de dorința de știință

De la co(u)-n(o)aștere la știința realului

Cinetica conștiinței realului. Litera și cifrul

Măsura realului îmblânzește realul

Din toate timpurile și în toate civilizațiile, oamenii au folosit măsurile care le erau comune pentru a scoate planuri, a vinde obiecte, a face socoteala lor. Măsura se referă la un etalon care valorează pentru un grup de oameni și ea este mai întâi aleasă arbitrar. Un fapt atât de general presupune să existe un „sens comun” al măsurii, o abstracție pertinentă pentru grup și pentru fiecare. O idee a măsurii precede alegerea unui etalon. De unde vine ea?

.....

Experiența verifică adecvarea a două versiuni ale realului. Ea verifică în ce măsură două „realuri” funcționează împreună: pe de-o parte cel care constituie distanța între percepție și dublura sa, pe de altă parte, cel care se scrie grație cifrajului din doar jocul diferenței pure. Cu cât dublura va fi fost mai redusă, cu atât mai mult calculul va cădea just. Ea ar trebui să se resoarbă complet într-o zi, căci nu există altă dublură decât cea care face realul antropomorf. Dar ea nu va fi niciodată, dacă, doar lui singur, cifrul dă deja grosimea sa unei dubluri întotdeauna ce va să vină. Omul a știut să fabrice un real matematic care nu-i aparține decât lui, capabil să crească universuri la fel de mari ca și universul. Căci germinală și precum omul, mathesis are oroare de vid. Ultralume, ea așteaptă lumea sa.

Cifrajul simptomului și cifrajul fizico-matematic

O „matematică” implacabilă reglează repetițiile destinului, simptomele, actele ratate. Realul ne interoghează mai mult decât îl interogăm noi, și este la întrebarea lui că noi reacționăm printr-un răspuns cifrat (sau simptomatic) înainte de a fi semnificant. Asta numără în incomprehensiunea utilității numărării, care este numerizarea automatică. Inconștientul numără și repetă cu obstinație. Dar ce repetă el? Înainte să-i înțelegem semnificația sa, cifrul se impune. De unde provine această insistență mută a unui cifraj simptomatic?....

Un tată la fel de mitic ca cel din Totem și tabu generează dezvoltările matematicului. More geometrico, prin grijile acelui demiurg, totul se calculează, aducând la măsură demăsura Altui univers. Nu este într-atât că istoria tatălui hoardei primitive, inventat de Freud, ar fi un mit științific, este mai degrabă că el programează mitul științei, care arată „la origine”, realul imposibil al juisanței, și știința realului care îi este consecința. Rea fiică, isterică în draci, știința va respinge întotdeauna pe cel căruia i se identifică: acel tată mitic care o generează și această obscură istorie a fraților canibali, căreia ea își închide pasul fără să știe c-o face.

„Realul” sexualmente traumatic al psihanalizei este același cu cel, măsurabil, al științei?

Referința la o măsură universal admisă evocă condițiile de posibilitate ale științei așa cum ele au fost enunțate de Emmanuel Kant. Desigur, acesta din urmă ar fi fără îndoială surprins să audă că „sensul comun” al măsurii își datorează evidența sa semnificației falice. Această condiție de posibilitate nu diferă deloc din punct de vedere kantian decât pentru că subiectul său se scoate de acolo suturat (și nu transcendental). Această distincție lasă realului măsurat o dimensiune puțin filosofică care, dacă ea nu este o tară în sine, marginalizează totuși specificitatea freudiană. Cu siguranță, pulsiunile sexuale dau un suport metapsihologic acestei abordări. Dar problema pe care ele o pun se reduce destul de repede la o dialectică a ființei și neantului, care se rezolvă în separația lui înăuntru și înafară (problema conștiinței acelui înafară găsindu-și soluția grație măsurii împărțite). Oricât de sexuale ar fi în prima lor mișcare, pulsiunile își văd caracterul lor libidinal ocultat, în profitul unei problematici care nu mai seamănă deloc cu ceea ce înțelegem de obicei prin „sexualitate”......

Psihanaliza arată că tematica religioasă prezintă sub această formă inversată (după una dintre procedurile comune ale refulării) invarianții inconștientului prezenți în fantasmele individuale. Ateismul freudian repune deci la locul just (al inconștientului) ceea ce păruse transcendent în domeniul sacru. Dar, făcând aceasta, departe de a evacua chestiunea tatălui, ea arată punerea ei în tensiune în fantasmă, din care se susține existența subiectului.

De la realul științei la tehnică

Știința, cea a vrăjitorului ca și cea a omului de știință, sunt la egalitate pentru a asigura existența subiecților. Puțin importă raționalitatea gândirilor lor: ele protejează în toate cazurile. Dar eficacitatea simbolică a operațiilor lor rămâne limitată atât timp cât realul nu a făcut proba sa grație realului – adică atât cât experiența nu a arătat adecvarea realului subiectiv și a realului obiectiv. Realul subiectiv este cel care asigură existența subiectului prin raport la traumatismul sexual patern. Realul obiectiv privește investirea pulsională a în afară-lui.

De ce omul ar vrea el să facă „experiențe”? Este că, din felul identificat cu tatăl, el tripotează cu delectare pulsionalul matern. Dar cum totul se petrece la distanță de acel focar incandescent, vom spune doar că experiența caută să arate că omul poate reproduce și utiliza legile pe care le-a descoperit. Atunci când se produce, acel ansamblaj experimental semnifică faptul că de acum menținută înfară, partea angoasantă a Lucrului dispersată în lucruri poate fi nu doar cifrată, ci că, în plus, ea poate fi utilizată prin tehnică.

Cifrajul scrie o echivalență între un real, cel al măsurii, a cărui abstracție stă pe semnificația falică, și un alt real, cel investit înafară de către pulsiune. Această abordare a unui real de către un real subiectivizează înafară-ul, dar acest avantaj nu este transformat decât în ziua în care subiectul acționează, atunci când el experimentează cifrajul pe care l-a stabilit și atunci când îl utilizează după o tehnică. Grație tehnicii, cifrul se face la rândul său materie, forță productivă. Medierea cifrului transformă complet noțiunea de „tehnică”, iar erotizarea „măsurii” nu o apropie cu siguranță de concepțiile lui Heidegger. Pasajul fizico-matematicului la tehno-știință nu mai împlinește doar o protecție a realului grație cifrajului, ci crearea unui nou real grație acelui real. Nu doar că subiectul este protejat de cifru, ci el poate în plus să creeze pornind de la el un real cu mâna sa: plăcerea de a crea real, la fel de tânără ca și omul care o face! Omul se crează creând. Ceea ce vede înafară nu mai e de acum oglinda sa pasivă, ci o clonă născută din mâinile sale.

Realul procede din angoasa castrării, care pune ființele vorbitoare în picioare și le împinge înainte spre ceva ce ele nu știu prea mult. Miturile și religiile au pus în formă o cunoaștere intuitivă și mistificată a acelui real inscrutabil. Până în momentul în care cifrajul realului, inițiat de fizico-matematic în era modernă, tranșează cu această cunoaștere grație experienței și consecințelor sale tehnice. De atunci lumea hăituită de propriul refulat al omului reculează în spatele lumii create de tehnică, al doilea cerc al culturii contra angoasei. Invenția mașinii realizează până la capăt lupta contra realului grației realului. Tehnica proiectează înafară echivalentul oniric al corpului care risca să fie obiectivat. Mașina realizează acel ultim pas al visului.
Raportul corpului cu mașina apăruse de exemplu în micul text al lui Tausk intitulat Mașina de influențat. El descrie reducția progresivă a unui corp la un ansamblu de organe asexuate, a căror organizare mecanică semnifică sfârșitul dorinței. Realizarea acelei aspirații transexuale, examinată în acest articol privește un caz de schizofrenie; dar nu se aplică ea visului robotului, ordinatorului, clonei, care ar putea efectua ca și noi sau mai bine decât noi anumite funcții ale corpului? Omul creează mașini cu scopul de a nu fi mașinat, cu scopul de a scăpa destinului său de obiect al lui Altul. Cel care creează nu mai este creat, ci creator. Înaintea actului său demiurgic, el era efectul unei cauze. După ce îl va fi împlinit, el poate pretinde să-i fie cauza.
Tehnica pune în practică această intuiție a lui Descartes după care cauzalitatea se bifurcă în două sensuri: unul, insondabil care relevă de providența divină; altul, la îndemâna noastră, pe care legile materiei și calculele matematice îl demonstrează și de care relevă corpul în măsura în care el ar fi el însuși o mașină. Ne regăsim astfel pe un teren cunoscut: mai degrabă decât să rămânem pe versantul pasiv al unui corp mașinat, pulsional, noi trecem pe versantul activ, cel al producției de mașini. Sunt acele corpuri aventuroase și răutăcioase (mașini, avioane, etc.) pe care noi suntem capabili să le fabricăm. Mai bine decât tații, noi le fabricămm servinde-ne lecții ale alienării noastre, care ne învață măsura. Dubla cauzalitate carteziană s-a vectorializat până la capăt: ea reîntoarce de acum pasivul în activ. Corpul nostru obiect care era expus alienării s-a metamorfozat în mașini în serviciul nostru.
Despre acel proces de transformare tehnică mergând de la realul corpului la cel al mașinii (via științei), vom lua un alt exemplu decât cel al lui Tausk, el însuși împrumutat de la avatarii psihozei. În timpul lungilor primi ani ai vieții sale, Temple Grandin s-a luptat contra autismului și ea nu a intrat decât cu lentoare în limbaj. Mai târziu, atunci când nu era încă decât o copilă, ea observa într-o fermă cum animalele care trebuiau îngrijite sau castrate erau

încetișor închise într-un cofraj de lemn ai cărui pereți se apropiau progresiv. Contactul pereților le calma, și închise cum erau, stăpânii lor se ocupau de ele după voia lor. Acel spectacol a făcut-o să reflecteze mult, astfel încât ea și-a construit pentru propriul uz un fel de cușcă care o închidea atunci când se simțea angoasată. În fiecare zi, ea se abandona în acea stare, în care putea gândi liniștită la frații săi animalele și la tratamentele care le erau aplicate. Devenită tânără fată, ea a inventat un dispozitiv mai complex bazat pe același principiu, destinat abatajului în serie al animalelor: carnea este de mai bună calitate dacă animalele mor în calm. Temple Grandin a devenit o specialistă reputată a abatoarelor, altădată locuri sacre în care nu oficiau decât preoții, fără îndoială în memoria lui Abraham, care a sacrificat mielul mai degrabă decât copilul.
De reveria lui Abraham ne putem lipsi azi. De la corpul mașinat la mașina închizând corpul, pasiunea realului poate de acum conta pe tehnică. Aplicația practică a cifrajului fizico-matematic buclează un circuit și într-un anumit mod mașinile sunt berbecii noștri. Tehnica livrează lui Altul roboți sacrificiali, dublii ai corpului care îi dau viață o a doua oară. O primă oară pentru că semnificația obiectivă a corpului este reluată în contul său de către spiritul mașinilor. În timp ce se învârt angrenajele lor, subiectul se poate lasă să meargă în visătoarea sa existență. Și, o a doua oară, pentru că corpurile mașinice astfel create sunt fidele demiurgilor lor: ele creează la rândul lor. Ele sunt în serviciul corpului atât pentru ceea ce ele sunt (tipuri de dublii) cât și prin ceea ce ele creează (produse de produse: oțelurile, plasticurile, chimia, mulțime de particule generând la rândul lor produse).
Dintotdeauna, au existat tehnici, procedee destinate să tratezi materia. Acele tehnici erau întru-câtva direct elaborate din realul corpului la realul materiei. Ele se sprijineau pe o știință inconștientă, ele nu cunoșteau legile care regulau eficacitatea lor. De exemplu, e existat o tehnică de tras cu arcul, iar arcașul nu știa nimic despre legile balisticii. Azi nu mai este pornind de la acel raport intuitiv direct că se elaborează o tehnică, ci pornind de la știință, ea însăși constituită în realul de experimentat după un sens nou al tehnicii. Știința înlocuiește intenția științei inconștiente. Iar tehnica visează astfel dintr-un paradis total și în întregime pământesc. Cele mai profunde nenorociri ele însele sunt mascate prin tehnică. Există o tehnică a sănătății, o tehnică a războiului. Putem juisa grație ei dintr-un paradis în sfârșit fără gândire și fără subiect. Fără vină.

Realitatea psihică a lui Freud și realul lui Lacan

Concepția realului a lui Freud a rămas mereu centrată asupra clinicii. Deși anumite texte ale sale, ca de exemplu Metapsihologia, sau cel despre „Denegație”, l-ar fi putut conduce la considerații filosofice și epistemologice de prim plan, el niciodată nu și-a dat osteneala să pună în valoare acele aspecte. Totuși, clinica psihanalitică permite avansuri considerabile cu privire la raportul realității psihice cu realul, iar aceasta grație unei metode prudente, niciodată ipotetică, care ar fi trebuit să aducă în cel mai înalt grad credit acestei concepții revoluționare. Puțini filosofi sau epistemologi au întrevăzut această dimensiune nouă și a trebuit să-l așteptăm pe Lacan pentru ca consecințele sale să fie elaborate.

Acesta din urmă a intrat în teoria psihanalitică pe poarta „stadiului oglinzii”, iar această punere în spațiu a structurii pornind de la imaginea corpului propriu, care reînnoiește și ordonează conceptul freudian de narcisism, urma suficient de repede să se însoțească de punerea în relief a ternarului „real, simbolic, imaginar”. Retroactiv, înțelegem că primul aport de importanță cu privire la oglindă comanda invenția acelui ternar. Articularea acelor două prime se va face destul de repede și va deveni explicită cu schema R și schema L.

Era încă de atunci descoperirea unei structuri în toate ocurențele reductibilă la articularea acelor trei dimensiuni (RSI), cea care urma să-și arate eficacitatea pe întreg parcursul seminariilor. „Structura” în chestiune nu este cea a antropologilor, care au putut remarca studiind miturile, retrimiterea de la unul la altul a unui anumit număr de invarianți. Desigur, RSI nu invalidează acele lecturi care tematizează imaginarul simbolicului, dar ternarul se construiește pe baza unui abis, cel al semnificației falice care comportă o dimensiune neantizantă, și care are ca și cheie de boltă numele tatălui, cele care pot dialectiza acel neant. Astfel încât realul este prins într-o dialectică care ar rămâne de negândit fără această semnificație de origine și complexitatea paternă. Din această dialectică procede mișcarea istoriei, începând prin cea a complexului lui Oedip. Fără el, nu am putea sesiza legăturile de izomorfism care există între limbaj și particularitățiile sexualității umane, așa cum ea este organizată de complexul castrării.

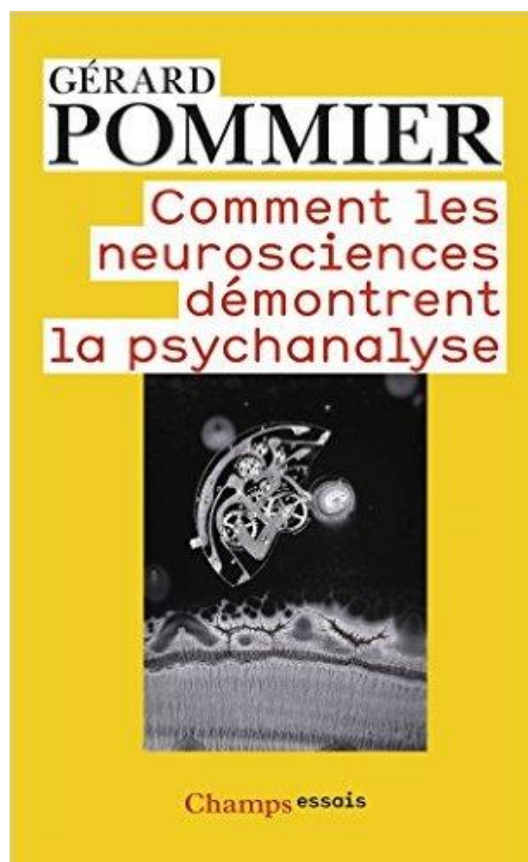
Această structură RSI a fost luată ca referință organizatoare a istoriei și a evenimentelor vieții psihice. Ternarul său a dat o axiommatică solidă lurărilor lui Lacan: cu ocazia comentariilor de texte freudiene, în scrierea Grafului, cea a matemelor, a primelor formalizări topologice și până la introducerea nodului borromean, ea i-a servit să clarifice conceptele freudiene și să le asigure

eficacitatea. Anumite dificultăți ale textelor clasice sunt aplanate grație acestui instrument, iar clinica cotidiană de asemenea beneficiază de acolo. Trebuie doar să nu uiți că este vorba doar despre instrumente, și nu despre lucrul însuși.
Nu fără argumente, anumiți exegeți ai lui Lacan au vrut să sublinieze deplasarea de accent pe care o observăm în ordinea celor trei termeni între 1953 și 1980. Este adevărat că Lacan a insistat mai mult pe anumite aspecte: imaginarul pare privilegiat la începutul operei, apoi simbolicul, în vreme ce realul ar fi prins pasul în ultimii ani. Putem desigur să considerăm că „stadiul oglinzii" a vrut să confere o prevalență imaginarului, dar este acolo o reconstrucție, căci ternarul nu era încă inventat.
În momentul său inițial, care insistă asupra returului la Freud, distribuția SIR se dă ca cea mai logică, căci ea se va distinge întotdeauna plecând de la simbolic. În seminarul despre scrisoarea furată, din 26 aprilie 1955, Lacan articulează imaginarul, simbolicul și realul, dând o preeminență lanțului simbolic asupra celui imaginar care nu „aduce nimic decât inconsistențe, în afară de a fi raportat la lanțul simbolic care le leagă și le orientează". Dacă realul nu este numit în acest loc, îl putem deduce din existența subiectului inconștientului (ek-sistență). Exact la fel ca și „scrisoarea furată", realul scapă celui care-l caută, în măsura în care el o face cu instrumentele realității: „Dar căutătorii au o noțiune despre real atât de imuabilă încât ei nu remarcă că căutările lor îl vor transforma în obiectul ei. Trăsătură în care poate, ei ar putea distinge acest obiect de toate celelalte." Lacan adaugă că imposibilitatea de a găsi un lucru care este totuși la locul său ține de pozițiile lor subiective ele însele: „Imbecilitatea lor nu este de specie individuală nici corporativă, ea este de sursă subiectivă... pentru real, oricâte bulversări i-am putea aduce, el este acolo întotdeauna și în orice caz la locul lui..."
Lacan va prezenta apoi ternarul după ordinea RSI, care corespunde unei delimitări prime între real și simbolic. Este încă această ordine cea pe care o vom găsi în „A treia oară" (intervenție la congresul din Roma din 1974), cât și în seminarul din 1974-1975 intitulat „RSI".
La finalul socotelilor, în particular în ultimele formalizări borromeene, nu mai putem deloc susține că un privilegiu ar fi acordat unei consistențe în raport cu alta, chiar dacă nu ar fi decât pentru faptul că nici una dintre ele nu ar fi de gândit fără celelalte. Să introduci o istoricitate în formalizarea RSI are poate un interes didactic, dar o putem arăta că ultimele formalizări sunt potențialmente prezente în schema R a articolului din 1957-1958 intitulat: „Despre o chestiune preliminară oricărui tratament posibil al psihozei."

Această punere în plan comportă cel puțin implicit toți termenii structurii, dezvoltați după implicații care vor rămâne identice până la ultimele formulări (nu există salt calitativ). Acea schemă R, relativ puțin comentată în acel text el însuși, trimite la mai multe dezvoltări detaliate altundeva, în special în Relația de obiect și Structurile freudiene din 1956-1957. Schema dezvoltă o punere în tensiune a complexului Oedip cu ocazia căreia se repartizează diferiții regiștrii. Triunghiul imaginar și triunghiul simbolic se distribuie respectiv de o parte și alta a unei benzi care definește „realitatea psihică" așa cum ea tocmai a izolat realul. Lacan va preciza mai târziu că această bandă a realității, dată ca cea a fantasmei, funcționează ca o fereastră spre real. După o notă posterioară redactării textului, el subliniază că banda centrală a realului poate fi considerată ca o bandă Moebius (notă din 1966).
După o avansare teoretică atât de considerabilă, și poate pentru că articularea între subiectul inconștientului și subiectul științei nu a fost raportată în coextensivitatea sa la înnodarea însăși (la raportul direct al simbolicului și realului), acele formalizări riscă să recadă la rangul de instrumente poate utile în cursul unei demonstrații, dar neputând în cele din urmă să economizeze meandrele „realității psihice". De ce dealtfel ar trebui în mod absolut să ne dispensăm de asta? Nu ar fi acolo să colaborezi la visul matematic postmodern decât să ne dispensăm de vis? Această recădere este fără îndoială responsabilă de apariția altor probleme care au cel puțin interesul de a obliga să situăm noțiunea realului cu mult mai multă precizie.
Căci o remarcă critică se impune ținând cont de inflația actuală a termenului „real". Un auditor imparțial al jargonului psihanalitic va fi poate frapat de folosirea frecventă a termenului „real", care seamănă puternic unui fel de paspartu. Nu-i trebuie mult să navigheze în ape lacaniene pentru a auzi ridicându-se o voce de sirenă în apropierea anumitor stânci: „Călătorule, va auzi el, tu te întrebi cum să te orientezi în trecerea dificilă pe care o traversezi, dar apropie-te fără teamă, căci cântecul meu aduce un răspuns la întrebarea ta: ceea ce te frământă, este realul, realul și nimic mai mult!" Nummeroase probleme își găsesc astfel o soluție aparentă, repede suspectă de a masca impasurile clinicii precum și cele ale teoriei. Cu atât mai mult cu cât o astfel de invocație a „realului" pune mai multe probleme decât rezolvă. Într-adevăr, dacă vrem să definim o experiență sau un concept ca „real", subînțelegem pe acolo că lucrul pe care-l desemnează este ceea ce este, așa precum în materialitatea sa. Acest uzaj al cuvântului „real" buclează o tautologie inutilă. Ea constă să enunți: „aceasta este aceasta". Să spui despre un concept că el

este real doar dă impresia de a înțelege, în vreme ce în realitate vaporul rămâne pe nisip.
Putem de asemenea folosi termenul „real” pentru a atribui o calitate la ceea despre ce vorbim. În această ocurență, calificarea „reală” nu este trivială, căci ea dă seama despre o caracteristică particulară. Dar, în acel caz, „realul” este doar un adjectiv și nu un concept: este abuziv ca Sirena să conceptualizeze un real în întregime doar calitativ, cu același titlu precum culorile sau savorile care, înafară de caracteristicile lor, nu spun absolut nimic despre obiectul la care se raportează. Atunci când „tatăl”, „falusul”, „castrarea”, etc., sunt calificate drept „reale”, la fel de bine ca și „simbolice” sau „imaginare”, noțiunile de „tată”, de „falus”, de „castrare” sunt conceptele cărora atribuirea acelor calități (RSI) le dă o culoare, sau, mai exact, o dimensiune. Să evaluezi dimensiunea unei probleme n-o rezolvă și nu permite nici o judecată sintetică așa cum poate rezulta dintr-o experiență sau dintr-o demonstrație (atunci când definim un concept grație altor concepte care nu-i sunt analogice și care îi rup astfel tautologia). Astfel, în această carte, de fiecare dată când non-conceptul „real” a fost substantivizat, el a fost cu titlul unei ipostaze (un adjectiv folosit în funcție de substantiv).
Calitatea evocată de termenul „real” posedă totuși o caracteristică care îl distinge de alte calificative. Putem defini „albastrul” absolut, independent de alte culori (grație lungimii sale de undă). În schimb, calitatea „reală” nu se stabilește decât în mod negativ prin raport la ceea ce ea nu este, adică o reprezentare fie printr-o imagine, fie printr-un cuvânt (Sachevorstellung, Wortvorstellung). În această ocurență, imaginea și cuvântul își dau mâna în funcție de ceea ce ele nu sunt, această calitate în negativ a realului. Această relativitate stânjenește atunci când este vorba despre o dimensiune pe care intuiția ar da-o mai degrabă ca absolută. Ea nu este totuși fără precedent în istoria filosofiei, iar dacă Kant a detaliat dimensiunile spațiului și timpului la începutul Criticii sale a rațiunii pure, nu rămâne mai puțin faptul că nu este vorba despre concepte apriori, și că cele două dimensiuni ale esteticii transcendentale, departe de a fi absolute, rămân relative una la alta. Toate proporțiile păstrate, realul, simbolicul și imaginarul lacanian sunt dispuse în aceeași relativitate ca și spațiul și timpul esteticii transcendentale.
.....
Dacă psihanaliza evită panta religioasă și dacă vrem bine să considerăm încă un moment formalizarea lui Lacan, ea lucrează asupra unei înnodări în trei, chiar dacă operația ei se sprijină pe disoluția ei grație unei a patra consistențe. Totuși, atenție! Că a patra consistență ar fi dizolvată nu implică inexistența

sa: ea este doar diluată și poate ocazional cristaliza din nou. Este poate în acest sens că Lacan propunea faptul că „realul în două puncte surmontează simbolicul”. Înfruntarea simbolicului și realului se constituie în cursul separației lui înafară și înăuntru. Pe frontiera lor se țese „realitatea psihică”, această fereastră a fantasmei prin care omul întrevede realul. Dacă, descifrându-l, scrierea științei surmontează într-un punct această separație a simbolicului și realului, ea dez-cunoaște inconștientul ca principiu al operației sale (ideologia sa recade în fapt în religie). Psihanaliza în schimb, în măsura în care ea consideră coextensivitatea subiectului științei și celui al inconștientului, surmontează în două puncte simbolicul (cu condiția de a evita panta religioasă), o primă dată pentru că, ca și știința, ea descifrează, și o a doua oară pentru că, păzindu-se bine să sutureze subiectul prin trucajul științei, ea lasă în sarcina lui dorința însăși care l-a împins la știință. Ea de-sutureză după acest fel de viață reală cu plămânii plini care nu reneagă sutura, dacă o putem numi astfel, subiectivarea determinismelor foarte bine reale

2004. CUM NEUROȘTIINȚELE DEMONSTREAZĂ PSIHANALIZA

Există o libertate a subiectului în ciuda științei (inconștientului)?

Pentru a stabili poziția respectivă a subiectului și a științei, trebuie mai întâi să examinăm ceea ce-l determină pe primul, ceva care este de ordinul unei științe. Prima determinare pe care o suferă un subiect, este cea de a fi obiectul unei juisanțe a Altuia, ceea ce el acceptă până la un anumit punct, dincolo de care respinge juisanța în exces. Dacă juisanța s-ar realiza până la capăt, corpul încântat s-ar reduce la bulimia unei guri, la un anus în defecație continuă, la un cântec fără sfârșit, la o ejaculare infinită. Acel corp „pur obiect” nu ar avea alt subiect decât pe Altul al dorinței. Refularea impune o limită, nu pentru că subiectul s-ar refuza juisanței, din contră, el adoră asta, ci pentru că juisarea până la capăt l-ar anula. Limitarea nu succede unui interzis sau educației, ea este condiția unei subiectivități care impune o limită la ceea ce touși ea vrea. Modalitatea după care un subiect se opune la ceea ce îl determină constituie simptomul său, din care psihanaliza actualizează subiectul. Această limită corespunde nașterii unui subiect, în momentul în care el repsinge obiectivarea. Primul strigăt al copilului ilustrează acea respingere, care-l situează ea însăși ca interioritate prin raport cu acest exterior respins. Un animal nu strigă la naștere. El se naște, nimic mai simplu.

Dacă ar fi definit doar prin acea respingere, subiectul n-ar fi decât un efect, căruia ar trebui să-i fie conjuncturată existența pentru a da seama de conștiență și de liber arbitru. Dar acel biet subiect nu apare astfel decât asemeni unui covariant, handicapat de mastodonții cibernetici care-l înconjoară, începând cu inconștientul! Inconștientul dispune de redutabile bănci de date unde sunt stocate detaliile infime ale romanului familial, pus în pliul culturii locale și al istoriei filogenetice a omenirii: în fața determinismelor unei astfel de mașinării, cum să menții ipoteza unui subiect pentru a defini ceea ce seamănă mult mai mult unui obiect, simplă marionetă a inconștientului?
Un astfel de subiect s-ar reduce la acela care neagă această mașinărie. Maestru al negației, „el" ar scăpa astfel determinismelor, ar fi liber în măsura trădării sale. De la nașterea sa, libertatea sa ar consta să spună nu strigând, iar mai târziu simptomurile ar înlocui această negație. Dar actul de a spune nu nu scapă determinismelor, este doar o contra-determinație, care dă iluzia libertății. Subiectul rămâne efectul unei conjuncturi în care el se dezbate. „El" nu este decât un eroic rezistând, care știe poate să se facă respectat, dar îi lipsește o existență pozitivă. În fapt, negația refulează determinismele care, devenite inconștiente, continuă să piloteze subiectul fără ca el să-și dea seama, el este comandat de ceea ce ignoră, iar pretinsa sa libertate nu e decât un afect proporțional inconștienței sale. Putem astfel să contestăm existența vreunei libertăți căci totul pare determinat. Experiența nu atestă dealtfel decât prea mult greutatea oracolelor asupra destinelor noastre. Subiectul uman este în această privință mai puțin liber decât orice animal, care adecvat ființei sale, realizează instinctele sale fără stări de suflet. Ce diferență de libertate între om și frații săi inferiori care își locuiesc corpul atât de natural. Oricare ar fi capacitatea unui om, el nu e niciodată într-adevăr adecvat organismului său, de care rămâne separat prin adâncimea limbajului. Egale lor înșile, animalele sunt mai libere decât oamenii.
Există o altă libertate decât cea de a nega determinisme? Acea problemă rămâne fără ieșire fără conceptul supradeterminării. Numeroși filosofi evaluează rău diferența între determinare și supradeterminare. Filosofii conștiinței consideră conștiința intențională drept transcendentă, ea nu aparține lumii, căci o constituie. Pentru ei subiectul conștiinței se localizează în exteriorul a ceea de ce este conștient. După Kant, și filosof după filosof, subiectul transcendental afirmă contra evidenței gratuitatea libertății, când de fapt ea are un preț. Egoul transcendental, care desemnează ceea ce scapă experienței, dar permite realizarea ei, nu s-ar ști să se supună legilor cauzalității, nu-l putem studia cu metodele științelor naturii, iar el rezistă

determinismului psihic, deviației obiectivante care, după Husserl, ar fi fost „fatala eroare de orientare” a lui Freud. Dacă subiectul ar fost determinat, ar fi fost un obiect, și nu am mai putea vorbi nici despre subiect, nici despre subiect al conștiinței.
Dar Freud n-a vorbit niciodată despre determinism! Din contră a introdus conceptul supradeterminării. Supradeterminarea nu înseamnă cauzalitate multiplă, ci o cauzare care implică în interiorul ei însăși propria contradicție. Este de exemplu cazul traumei sexuale care se produce atunci când iubirea generează teama de a fi violat(ă) de persoana iubită însăși. Cauzalitatea unui simptom rezultă din determinisme contradictorii care, luate izolat, nu explică nimic. Este motivul pentru care nu-l putem vindeca prin explicații. Libertatea nu începe decât cu determinațiile atât de contradictorii între ele încât obligă subiectul să aleagă. Această libertate forțată și paradoxală a omului recunoaște în același timp alienarea sa. Inconștientul funcționează la nivelul supradeterminării, care obligă subiectul să aleagă între mai multe posibilități. Cauzalitatea și libertatea sunt astfel în mod egal inevitabile. Înseamnă de altfel să dai seama de experiență, subiectul știe nu doar să reacționeze, ci și acționează. Departe de a fi pasiv, acel bun mic diavol se află în ciuda a toate la postul de comandă a incoștientului. El deschide închisoarea sa cu cheia contradicției.
Libertatea sa se afirmă deci în doi timpi, pe de-o parte grație negației, pe de alta, grație alegerii care califică libertatea sa forțată. Actul de a spune nu inițiază o libertate care rămâne prinsă în ceea contra a ce subiectul luptă. Nu mai este cazul atunci când el trebuie să facă o alegere. O astfel de supradeterminare nu se eliberează totuși de cauzalitate, căci ea se decide pornind de la determinații. Este vorba deci despre o libertate relativă, dar totuși întreagă. Subiectul nu reneagă determinismele, cum ar putea?, ci între doi termeni, unul va fi ales, în timp ce altul va rămâne sub o formă denegată. Unei cauzalități contradictorii subiectul opune o denegație, nu se supune determinismelor, pe care rebeliunea sa le recunoaște totuși în mod denegativ. De exemplu, tatăl este totodată iubit și detestat. Dacă subiectul alege conștient iubirea, partea detestată va reveni la suprafață sub forma unui obiect fobic, prezentare denegată a urii de tată. Denegarea menține contradicția făcând o alegere, ea este indicele gramatical al supradeterminării.
Am fi putut crede că jocurile sunt jucate după copilărie și că, atunci când subiectul acționează fericit, libertatea este doar efectul euforic al inconștienței sale. Această libertate devine mai puțin amuzantă atunci când ea corespunde unei alegeri. Subiectivitatea reînnoiește astfel problema cauzalității și a

determinismului. Determinațiile psihice sunt dialectic contradictorii, contrar determinațiilor naturale, iar ceea ce cauzează dorința umană nu se situează în ordinul unui răspuns la ceea ce ar fi scris dintotdeauna, ci, din contră, este o inovație dincolo de orice determinație. Acest spațiu între o cauzalitate întotdeauna viitoare a subiectului și determinisme situează psihanaliza în raport cu alte științe. Natural, ca știință, psihanaliza tratează determinismele, dar subiectul uman nu vrea acele determinisme pe care le-a refulat! El acționează, și ceea ce refulează în același timp cauzează o dorință care-l chemă de dinaintea lui.
Opuși tezelor omului mașină, senzualiștii compară creierul cu o marmură brută sculptată de o mână exterioară. Această metaforă poetică uită totuși supradeterminarea subiectivă, căci abia începe marumura să fie modelată că se și animă, că intră el însuși în scenă, se desfășoară, acționează, până la punctul în care activitatea sa dispune altfel planul vrut pentru el, adică determinațiile. Subiectul spune nu la ceea ce-l determină, la această mână a sculptorului pe care-l iubește și reneagă. Marmura ia formă sub sub lovitura acestei iubiri renegate. Structura psihică procede în modul în care un subiect spune nu dorinței Altuia. Acele modalități ale negației în raport cu determinismul se rezumă la refulare pentru nevroze, la denegare pentru perversiuni, la forcluziune pentru psihoze. Subiectul însuși este mai mare decât constrângerile cărora rezistă. El nu se reduce la nici o determinare. În fapt, maestru al negației, el precede în forță ceea în ce s-a angajat. Fără această libertate a subiectului, psihanaliza ar fi vidă de sens și ea ar constitui, în cel mai bun caz, un exercițiu reeducativ fără speranță. Ea are din contră un sens grație acestei libere poziții a subiectului, care comandă o structură căreia îi scapă, cura psihanalitică servește ceea ce o depășește.

2010. CE VREA SĂ SPUNĂ SĂ FACI DRAGOSTE?

Această carte explorează puterile care animă actul sexual, de la cele mai pulsionale, la cele mai culturale. Ea arată cum alegerea genului, a se simți femeie sau bărbat, este departe de a fi conform anatomiei și se sprijină pe o bisexualitate psihică, deseori necunoscută. Fiecare își alege un gen, refulând altul, care devine locul unei atracții și al unui conflict, al unui război al sexelor ale cărui peripeții animă dorința. Dar, după ce a demontat rotițele mașinăriei sexuale, autorul abordează partea cea mai importantă și novatoare a cărții sale, cea care privește orgasmul. Dacă căutarea acelui Bine Suveran comandă mult mai mult decât raportul între bărbați și femei, putem măsura că există în acest eseu o miză politică centrată pe un resort secret care animă Cetatea.

Introducere

Înțelepciunea națiunilor sfătuiește „să faci dragoste, mai degrabă decât război”. Pentru război trebuie un om decis, iată ce convine verbului „să faci”! Dar de ce spunem și „să faci dragoste”, atunci când acest eveniment ne face mai degrabă decât îl facem? Iubirea debordează ușor voința noastră. Puțin, mult, pasional, sau foarte bine nefiind acolo pentru aproape nimic, suntem împinși de o forță mai mare decât noi. Ea se impune corpului nostru apărându-

se, sau dându-și acordul. Mai abrupt, engleza modernă economisește expresia „to make love” și spune mai bucuros „să ai sex” (to have sex), iubirea fiind supranumerară copulației. Această expresie subliniază, de altfel, un adevăr: noi nu avem un sex în stare de excitație, decât în momentul dorinței. Este o proprietate relativă, improbabilă în afara acelor clipe. Poate avem un sex, dar trebuie să-l cucerim, și aceea în circumstanțe care ne scapă în mare parte. Suntem marionete ale situațiilor în care iubirea se face făcându-ne, sau desfăcându-ne.

„A face” aparține familiei acelor cuvinte modeste, legiferatoare, generoase, despre care uităm înrudirile aristocratice și descendența suverană: e pentru că trebuie deja să se nască un subiect, care începe prin a se face pe el însuși vorbind: apoi acțiunea pare naturală, uitucă de antecedentul său vorbitor. Subiectul e, mai întâi, stăpân al strigătului său, apoi al vorbei sale. Omul „face” apoi de acolo toate culorile: mâniile sale, excrementele sale, jucăriile sale, uneltele sale, copiii săi... și iubirea. Facerea sa se înrudește cu fetișul, fapticul, factura, afacerile etc. Și noi, ne avansăm pe aceste frontiere: strategi, poeți, inventatori, fetișiști, filosofi, amanți, tați, mame etc.; la limită, la marginea aneantizării, noi facem acea lume factice care nu exista înainte. O simplă percepție trebuie să se facă ea însăși: ea cere un act, fără care nu ajunge în conștiință, chiar dacă nu-i place lui Kant. Facerea transformă, chiar plecând de la nimic. Ne fabricăm un vis, pornind de la nimic. Ne făurim un fetiș, plecând de la un obiect oarecare, căzut la un anumit punct, într-un moment gol, dar crucial al angoasei.

Iar omul însuși, cine l-a făcut? Dumnezeu l-a făcut, este scris: a creat omul după imaginea sa. Dar Dumnezeu nu are imagine. Omul, în schimb, creează lucruri care-i oferă o imagine. Fabrica lucrurilor lucrează în retur corpul și-i dă factura sa: lucrul creat devine oglinda creatorului său. Omul se reflectă în obiectele sale: cine era el înainte să se vadă în ele? El fabrică orbește, iar vederea îi vine pe măsura creației sale.

Încă și mai sigur, fiecare poate da mărturie despre asta, iubirea face iubitorul pe măsură ce crește în el. A iubi e un a face cu mult înaintea debordării sexuale care-l alină. Există o pluralitate de iubiri posibile: putem iubi laptele, muzica, sau pe cineva. Ubicuitar, verbul „a iubi” se conjugă la fel de bine cu dulcețurile, ca și cu pasiunea amanților care, așa cum o afirmă proverbul, se mulțumesc cu apă proaspătă. Interactiv, libidoul se metamorfozează pe măsură ce-și întâlnește limitele sale. Iubiri multiple coabitează. Iubirea filială diferă de iubirile copilăriei, deja exogame și lansate în deliciile autoerotismului în doi. Iar iubirea sexuală instaurează încă un regim al iubirii,

magnificat de arte și literatură. Fiecare dintre acele iubiri încearcă să satisfacă o însărcinare tranzitivă. Iubirea părinților pentru copiii lor retrăiește prin ei o copilărie în luptă contra incestului. Va fi, deci, o iubire refulând sexualitatea, mai degrabă decât desexualizată. Succedând acelui divorț prim al iubirii și erotismului, iubirea sexuală caută neîncetat reconcilierea lor, ajutată în asta de sarabanda fantasmelor. Între cele două extreme, net distinse prin desexualizare sau sexualizare, Eros arată o multiplicitate de fețe, mergând de la iubirea platonică la obsesia pornografică, fără a uita calea de mijloc: retrăirile copilăriei, nevroza care își separă corpul apărând dorința de iubire.
Iubirea sexuală „se face" după un modelaj subtil, așa cum se fac întreprinerile umane care angajează primirea, darul, schimbul. A „face"-le iubirii variază în funcție de amanți, sau în funcție de momentul dintre aceeași amanți, întotdeauna depășit de ceea ce ei împărtășesc. Un anumit a face se concretizează grație unui mod particular pe care un amant îl inspiră: este o evidență să remarci că, departe de a fi solitar, erotismul depinde de un alt a face, mai mult sau mai puțin întreprinzător, mai mult sau mai puțin rezistent: el deschide o lume în ruptură cu onanismul. Ceea ce este propriu iubirii, nu este propriu vreunui organ. Corpul nu-și cunoaște plăcerea decât grație uni alt corp. Fără fantasmele în care e prins, juisarea se întrerupe. Însăși corpurile, știu sau nu știu să juiseze împreună, în funcție de circumstanțele care provoacă excitația sexuală, cât și concluzia sa. Și, de unde au ele o astfel de știință, dacă nu dintr-o vorbire care vine, uneori, de departe și își găsește ecoul în acea clipă?
A face dragoste e mai întâi o vorbire, iar etimologia dă două percepții asupra acelei înrudiri între actul sexual, care caută să prindă un corp și vorbire, care curtează și-și declară pasiunea. Expresia „a face dragoste cuiva" înseamnă în vechea provensala doar a curta (secolul XII) prin magia vorbirii, și aceasta până-n secolul XVIII. Sensul carnal al lui „a face dragoste" nu e atestat decât după 1622 și nu îl poartă până-n secolul XIX. Istoria limbii ne spune, de altfel, încă și mai mult, căci ea poartă în ea și lupta contrariilor masculinului și femininului, condiție a mizei lui „a face". Aproape doar în acel caz, în limba franceză, „iubire" se poate acorda la masculin, sau feminin, chiar dacă e folosit, mai ales, la masculin: este transgen, contrar dorinței. Începând din secolul X, „Iubire" a fost folosit în special la feminin, până-n secpolul XVII, tardiv, deci, pentru a nu avea azi decât o utilizare masculină. El a păstrat mult timp același sens ca și „prietenie", influența occitană inflexându-l puțin cîte puțin spre pasiunea sexuală, în timp ce prietenia se detașa în mod invers de conotațiile sale erotice. Această inflexiune datorează mult concepțiilor

medievale ale universului curtezan – „iubire fină”: idealizată în același timp cu sexualitatea. Bărbații sunt cei care cântă femeia iubită, în același timp dorită și sublimată.
Din această fermecare a femininului - care va dura mai multe secole - nu fără profunde legături cu concepția creștină a femeii (atât de virginal încarnată de Maria), putem scoate o ipoteză asupra dublului gen al iubirii în franceză. Iubirea se adresează femeii și poartă, deci, genul obiectului său, feminin. O femeie iubită este „o iubire”. Dar, este un bărbat cel ce iubește această femeie idealizată. El este subiectul unui amor activ, care în acest sens va finaliza prin a se zice la masculin. Iubirea desemnează de la sfârșitul secolului XII persoana iubită, mai întâi la feminin, gen al femeii virginale, obiect al iubirii curtezane. Masculinul nu apare decât mult mai tardiv, în 1671, sub titlul de act și chiar posesie în expresia ”mon amour”. Totodată activ și pasiv, ”iubire” recunoaște în acest tranzit puterea bisexualității.
O iubire mai întâi declinată la feminin, urmează astfel drumul juisanței, care nu se realizează niciodată atât de bine, decât cu cea iubită. Bărbatul juisează printr-o persoană interpusă, dar atunci „personne” – nimeni nu juisează în acel tranzit, după diviziunea depersonalizantă care programează orgasmul. Femeia iubită, și ea, această persoană interpusă: orgasmul îi vine ca și altuia. Și dacă Iubirea se adresează astfel femeii, ar fi trebuit să-și păstreze genul său feminin. Dar bărbații, ca și femeile, preferă să fie actorii iubirii. Actul de a iubi este viril. Bărbatul simte iubirea pentru o femeie, iar genul sentimentului său se modelează după obiect. A fi iubită, se află, în schimb, aproape într-o altă lume. Căci, cine e iubită în această femeie idealizată? Doar Dumnezeu o știe! Genul masculin și-a însușit astfel cuvântul iubire. L-a virat în contul său.

Despre principiul metamorfic al corpurilor

În capitolul III al Interpretării viselor, Freud comentează un vis al Annei, fiica sa atunci în vârstă de doi ani. În cursul zilei, ea nu putuse mânca căpșuni din motive dietetice. Noaptea, se pune să protesteze în somn: „Anna Freud: căpșuni, mari căpșuni!”. Această realizare a dorinței onirice uimește din cauza a două caracteristici gramaticale. Mai întâi, Anna vorbește despre ea la persoana a treia, obiectivată cum este de către ordinele care i-au fost date. Ea nu spune „eu”, ci se numește așa cum e numită: prin numele său. Alienare obiectivă, ea se ține ea însăși, ca subiect, la distanță de propriul eu mașinat. Nu e totul, căci ea nu spune: „Anna Freud vrea căpșuni” sau „mănâncă căpșuni”, ci: „Anna Freud: căpșuni, mari căpșuni!”. Făcând aceasta, ea se identifică obiectelor pe care le dorește. Subiectul, mai întâi redus la un „el”,

se identifică căpșunilor pe care le dorește. El se depersonalizează în căpșuna pe care o devorează, devenită astfel vie în locul său. Obiectul deliciului ar putea anula subiectul, pierdut în dulceață, muzică, sport: înfometat până la punctul de a fi înghițit de proprii dinți. La fel azi, anumiți tineri exprimă bucuros gusturile lor identificându-se cu ceea ce iubesc. Ei spun mai ușor „Eu sunt foarte Coca-Cola" decât „Eu iubesc Coca-Cola". Sau încă: „La micul dejun, sunt mai curând ciocolată decât cafea", etc. Ei se pierd astfel în obiectul predilecției lor. Ei cad în ceea ce consumă și se topesc în această spirală bulimică, căci odată ce au mâncat cine au devenit? Ei sunt ciocolată, fără îndoială. Infernul autodevorării pulsionale se deschide sub pașii lor.

Această consumpție indefinită a corpului să fie ea specific postmodernă? Nu cu adevărat, căci Dante o descria deja. Ne amintim, poarta Infernului se deschide în primul cânt sub guri de animale amenințătoare: cele ale unei pantere, a unui leu și a unui lup, iar prima frază pe care poetul o adresează lui Virgil descrie vertijul unei devorări fără sfârșit: „Vezi animalul pentru care mă reîntorc... Când el e sătul, îi e încă și mai mult foame decât înainte." Consumpția unui corp care cade în ceea ce dorește: iată infinitatea infernului. Poetul descrie astfel o generalitate a raportului cu obiectul pe care-l mănâncă și care-l mănâncă: tot așa, și de când se nasc, anumiți bebeluși, refuză mâncarea, preferă moartea lor fizică în locul neantizării psihice.

Există o paradă a acelui crash în obiectul pulsional? Da, căci dacă fiecare copil refuză hrana la un moment sau altul, el dejoacă moartea psihică atunci când este recunoscut în dreptul de a spune „nu". E ceea ce se întâmplă atunci când mama lor – care nu e totuși la început decât un Altul făcându-i să mănânce cu forța – îi recunoaște ca acel subiect care se refuză. O subiectivitate imediată a bebelușului se afirmă atunci când el strigă și refuză, puțin contează ce. Iar această subiectivitate negativistă se pacifică atunci când ea este recunoscută de o altă subiectivitate, de exemplu cea a mamei sale atunci când ea îi vorbește. Pulsionalitatea strigătelor se subiectivează în vorbire: este deja iubirea cea care strânge gâtul sunetelor strigătelor în numele sensului cuvintelor. Această iubire, specifică unei recunoașteri reciproce între mamă și copil, pansează neantizarea prin autodevorare. Departe de organism și de nevoile sale pe care el le reneagă, subiectul recunoscut de un altul scapă Ființei sale de căpșună, sau Neantului său de ciocolată. Înfometată în propriul teritoriu, lansată în cucerirea unui alt corp, pulsiunea ar fi vrut să se înstăpânească de un obiect, dar ea întânește un subiect a cărui rezistență suscită iubirea. Subiectul campează în această fortăreață, unde el refuză pur

și simplu să fie obiectul stăpânirii. Pulsiunea devine nerecunoscută sub masca iubirii. Ea era canibală. Mușcăturile ei se întorc în săruturi.
Care este caracteristica principală a pulsiunii? Este că ea nu se satisface niciodată, și principiul ei este metamorfoza. Sub stăpânirea sa, corpul turbat de mânie aspiră să schimbe, să materializeze ceea ce el a fost la început: un vis. Corpul mereu în fugă de sine refuză să încarneze cererea maternă, și decât să fie lucrul ei incestuos, preferă să se prindă de lucruri, să le manipuleze, să le transforme, să le distrugă. Ce trăznet ar putea alina corpul de excesul său, ca și cum ar trebui în mod absolut să transforme această masă de carne acoperătoare, mereu în prea mult de ea însăși, obiect de tras pentru ea însăși? „A Face" e deja a părăsi statutul său de obiect, a se uita pe sine în act, și în această amnezie a se proiecta în cel creat. Corpul se salvează identificându-se cu ceea ce iubește, el se transformă mai întâi și crește grație obiectelor sale de predilecție.
Înaintea iubirii, subiectul pulsiunii se proiectează peste tot unde senzațiile sale călătoresc: e un rătăcitor, un explorator al infinitului, prima noastră dimensiune. Noi continuăm să-i semănăm atunci când noi plecăm în reveriile noastre, de exemplu în fața unui frumos peisaj, îmbarcați departe de noi prin percepțiile noastre, atingând norii, munții, iarba, frunzele: frați ai infinitului, într-adevăr. Acel subiect al pulsiunii ne proiectează spre o pierdere a corpului: el aspiră neantului.

De la auto-erotism la un auto-erotism în doi, deja pe drum spre erotismul pur și simplu...

De la pulsiune spre falicism – de la A Fi la A Avea

În Conferințele de introducere în psihanaliză, Freud remarcă faptul că „primele fobii de situație ale copiilor sunt cele ale obscurității și solitudinii". Fobia se naște din noapte în absența reflectatului sau atunci când lipsește ecoul unei vorbiri – care, și ea în felul său, reflectă: „când cineva vorbește, se face mai luminos". Din momentul în care nu mai are suportul vederii, copilul se poate teme ca și corpul său să nu fie aspirat în întuneric și să nu devină atunci ceea ce i-a cerut mereu mama sa: obiectul ei, falusul ei. Este consecința primă a angoasei castrării materne. Solitudinea și întunericul confruntă cu vidul Altuia și, în acele circumstanțe angoasante, practicile masturbatorii încep: onanismul descarcă omniprezența acestui incest latent. Frica de întuneric are această consecință bizară de a provoca erecția și masturbarea.

Totul se întâmplă ca și cum imperioasa erogenitate a penisului sau clitorisului tocmai ar fi afirmat faptul că acel corp nu este falusul. Este un mod de a spune: „Nu, eu nu sunt falusul tău, căci eu am un penis.” Juisanța angoasată care rezultă de acolo nu alină nimic, căci descărcarea este imediat urmată de amenințarea unei recăderi în neantul identificării falice. Astfel încât masturbarea trebuie reluată imediat. Uneori înfrânată, excitația solitară devine astfel o modalitate a supraviețuirii. A se mastruba, este mai degrabă a-și masturba dublul, un alt sine însuși prins în reflectat, cu care copulația generează o cădere în abis. Corpul se dezbate contra lui însuși într-un fel de masturbare a dublului care luptă contra neantizării. Excitația lui ar vrea să contreze o cădere în oglindă. Această frenezie a onanismului rămâne apoi uneori un obicei al adultului, și se poate prelungi în masturbare în fața oglinzii, sau în masturbări în doi care trec drept iubire. Puterea acelei alinări mastrubatorii pe care nici o necesitate genitală n-o explică precede de departe erotismul. Ea cere o clarificare.
În primele zile ale vieții intră în scenă această „sexualitate” bizară, îmbrăcată în alb, contrafață a iubirii mamei. Cererea sa erotizează un copil la început pasiv: sub forța sânului, mângâierilor și îngrijirilor corporale, a cântecelor, etc., corpul său este magnificat precum un frumos falus care îi lipsește. Dar, în această supraîncălzire, copilul minunat nu mai visează decât anorexie, autism, un grad zero plecând de la care el s-ar relua. El respinge în fiecare clipă acest exces care îl sufocă. Îl respinge pentru a-l accepta din nou avid, căci cum s-ar putea el lipsi de asta? Pulsiunea se pune astfel pe orbită, descriind o buclă fără sfârșit, întorcându-se de la pasiv la activ. Chiar atunci când corpul este sătul, gura noastră continuă să se activeze singură: în cadență, ea mimează devorarea pentru a evita corpului să fie devorat. Mai degrabă decât să fie instrumentat, copilul se face să juiseze el însuși: se salvează luându-se el însuși la rândul său ca un obiect. Spasmodicitatea pulsională ritmează o alternanță între un „a fi juisat” și un „a juisa”, insuportabilul primului timp declanșând imposibila realizare a celui de-al doilea. Căci dacă să fi în mod pasiv falusul matern alienat, scop al pulsiunii, este imposibil, de asemenea, de a reuși fără a se neantiza. Un corp psihic pulsatil se construiește pe acel tempo infernal, și organismul urmează muzica așa cum poate, căzând bolnav din momentul în care propria sa viteză îl depășește. Momentul activ eliberează copilul de poziția sa de a Fi falusul, și în acel moment îl poate Avea: să investească o parte a corpului său cu o valoare falică, a cărei spasmodicitate este deja masturbatorie. Atunci când, în extremitatea

pasivității sale, pulsiunea virează în activitate, această ritmicitate deja onanistă pune erecția la ordinea zilei...
Un corp uman se poate el alina de excesul pulsional fără resortul iubirii, sau chiar fără fantasme? Natural, o poate! Dar nu natural. Autoerotismul solitar ajunge să juiseze aproape fără cinema de doar eliberarea excitației pulsionale. Autoerotismul poate mult timp să-și urmeze ruta sa pe acel tempo, și chiar să rămână acolo – precar, poate, dar nici mai mult nici mai puțin practicabil decât alte destine pulsionale, prin raport la care narcisismul său și puterea sa sexuală – animate de forța disperării – prezintă innegabile avantaje. Dar descărcarea sa este imediat urmată de o cădere uneori aproape melancolică, vertij fără fund care caută să panseze o nouă excitație, într-o reluare fără sfârșit a lui a fi și a lui a avea.

Ascendentul erotismului în doi

Pulsiunea înnebunește corpul și-l împinge până la debordarea masturbatorie, dar această activitate îl va lăsa mereu nesatisfăcut! Cum se va putea ea alina, să se nege pe ea însăși, să facă ceva pentru a se calma? Printre destinele sale posibile, ea va căuta să se prindă de un alt corp în lipsa celui propriu. Acest puseu va face să tranziteze autoerotismul spre un autoerotism în doi. Exigența pulsională vânează un corp care eșuează să-l satisfacă și – la limita imposibilei sale realizări – se prinde de un seamăn. Fiecare pulsiune naște astfel o pulsiune de stăpânire Bemachtingungstrieb, gata să se împlinească asupra aproapelui, sau cel puțin să încerce. Ea găsește în corpul pe care-l prinde un nou loc și un nou spațiu: cel al subiectului venit să înlocuiască obiectul. Pulsiunea de stăpânire se prinde de corpul unui seamăn. Ea singură, ea împinge la a se acupla. Acest autoerotism în doi actualizează deja puterea unui fel de repetiții regizată de pulsiune. Este vorba de a repeta activ asupra corpului aproapelui ceea ce a fost suportat pasiv, în speranța de a se elibera de carcan. Din copilărie, autoerotismul în doi, sau mai mulți, alină tensiunile pulsionale cel puțin provizoriu, dar acel provizoriu nu este el tempoul comun al sexualității umane? Acest autoerotism nu este o simplă deplasare a masturbării, care ar fi mai distractivă în companie? El avansează spre autoerotismul pur și simplu, de când apare plăcerea de a da unui alt corp sau de a-l imagina.
Punând subiectul în locul obiectului, stăpânirea creează o lipsă a subiectului însuși. Prinzând de acolo un altul, el se separă de prorpiul corp, în același timp în care se eliberează în această distanță. Celălalt corp, este al nostru în măsura în care el va juisa, poate. Rezultatul acestei împerecheri face să gândești la

narcisism, dar acel cuvânt evocă un raport specular. Nu este cazul, căci cel care prinde activ corpul celuilalt caută să se debaraseze asupra partenerului de fardul de a fi falusul, scop al pulsiunii. În sumă, este vorba despre o luptă din care ființa și neantul sunt în joc, și ea instaurează deci o disimetrie. Această formulare filosofică a unei „lupte a ființei și neantului” semnifică faptul că cel care prinde îl pune pe cel pe care-l prinde în locul său, interversie a subiectului și obiectului. Stăpânirea altuia face din acesta din urmă subiectul, ființa, în vreme ce cel care prinde se impersonalizează, neant. Dacă pulsiunea se transvazează de la un corp la altul, atunci corpul pus în locul de obiect devine subiectul juisării și agentul acelui transport nu mai știe cine este el însuși, nici ce face. Neantul îl locuiește și pulsiunea de moarte se profilează astfel la orizontul pulsiunii de stăpânire; ea va lua un tempo violent, punând într-un fel în joc un raport de forțe: cel pe care erotismul va încerca să-l aline. Dacă considerăm acel raport de forțe, stăpânirea autoerotismului în doi se prezintă după o dublă modalitate, simplă sau încrucișată. „Stăpânire simplă” vrea să spună că un subiect pune un obiect în spațiul lui, cel mai adesea forțându-l, în manieră transgresivă, de exemplu în exhibiționism. „Stăpânirea încrucișată” semnifică faptul că prima operație „simplă” este efectuată de asemenea și de partener, obiectul. Astfel încât doi subiecți, de această dată consimțind, fac aceeași operație solitară împreună, și pot de asemenea să se iubească proporțional. Partenerul acestui autoerotism se naște în însăși firul destinului pulsional. Copii îl inventează deja în reveriile lor: ei vorbesc cu un dublu, un companion secret, un partener de joc pe care multiplele lor prietenii îl încarnează apoi cu mai multă sau mai puțină fericire. Auto-erotismul găsește fără să întârzie cu cine să se amuze, să experimenteze acele ficțiuni și acele jocuri sexuale pe care copii știu repede că mai mult valorează să le ascundă, căci ele prelungesc masturbările lor, atât de culpabile încât le uită imediat.

Freud a făcut remarcat faptul că acele jocuri datorau deja mult repetiției. Că, de exemplu, un copil va mima asupra altuia o seducție pe care el a trebuit s-o suporte, în mod real sau fantasmatic. El va ști să joace „să facă dragoste”, dacă a văzut adulți făcând-o. El imită astfel o scenă care l-a frapat, pentru că ea a căzut la un anumit punct în trama fantasmelor sale. Dar dacă o mimează asupra altor copii, el ignoră ceea ce ea reprezintă, și în orice caz, el nu obține această juisanță a raportului care nu va veni decât mai târziu, în momentul unei rupturi cu sexualitatea infantilă și grație acestei distanțe. Atunci când copii imită sexualitatea adultă, juisanța lor rămâne în cadrul pulsionalității infantile și al ieșirii sale onaniste. Este mai degrabă un automatism de repetiție

cel care-i eliberează fără ca ei să știe de ce, căci ei se alină astfel de traumele lor intime. Acest automatism care nu e neapărat o plăcere, îi ține. Acel „seamăn” al sexualității infantile contează mult, căci el funcționează ca un fel de rampă de lansare a excitației sexuale spre genitaliate – prin intermediul unei repetiții care este deja, ea singură, o eliberare, dacă nu o juisanță. Copii, apoi adolescenții, apoi adulții un anumit timp, sunt bântuiți de repetiția gesturilor, a unei scene despre care ei ignoră încă unde îi duce. Ei execută acele scenarii orbește, dacă le-o trebuie, făcâd seamăn din a fi excitat, sau din a juisa, în vreme ce nu resimt decât puțin lucru, dacă nu o bizară „eliberare de forțe”. Dar ei perseverează totuși: ei repetă cu sau fără plăcere, uneori din iubire pentru partener. Ei se dau, cedând acelui vertij, mai puternic decât ei.
În această căutare a juisanței, chiar și dacă există plăcere, ea este cea a pulsionalității autoerotice care se menține. Plăcerea de a îmbrățișa, cea de a vedea, de a fi văzut, de a ține, de a atinge, de a supune, etc., ocupă fața scenei. Repetiția aduce o eliberare, pentru că ea pune în scenă activ ceea ce a fost suportat pasiv. Și acea alinare dă o plăcere, pentru că pulsiunea găsește acolo o ieșire. Dar ea duce la consecințe care cheamă o suită, fie în repetiție, fie spre o altă modalitate, cea care va fi propriu-zis erotică.
Nimic nu arătă mai bine această putere a repetiției decât gusturile și preferințele autoerotismului în doi. Căci plăcerea autoerotismului în doi nu se actualizează la întâmplare. Hormonii, nervii – pe scurt, bazarul Naturii – nu răspund în afara condițiilor deja înalt mentalizate. De când ele se metamorfozează în stăpânire, pulsiunea procede la alegerea a ceea ce îi place și ceea ce îi displace: sunt preferințele noastre. După partener, un sărut generează gustul sau dezgustul. Excitația sa de aparență mecanică nu e o plăcere cu oricare. Chiar și o lovitură de bici știe procura plăcere, dacă o metresă o administrează în momentul propice. La fiecare vârstă a erotismului, excitația ca și satisfacția depind de gusturile amantului, amantei, chiar și dacă ar fi pasiv sau reticent. Gradul de excitație se pliază gusturilor și dezgusturilor – dezgustul nefiind întotdeauna cel mai puțin excitant.
Nici unul nu ar ști se gâdile singur. E pentru că fiecare senzație este investită de pulsiune și alegerile fiecăreia vor depinde de destinul său. În exces constant, puseul pulsional caută descărcarea unui plus de juisanță, care este, prin consecință, „rău” și respins în momentul unei emoții traumatice. Excesul face „rău” ceea ce a fost bun, care păstrează memoria a ceea ce a plăcut sau din contră displăcut. Atunci când această parte respinsă investește ceva, ea reproduce imediat asupra acestui obiect propria sa dilemă: ea se divizează din nou între „bun” și „prea bun”, adică un prea bun care devine rău. Ea poartă o

judecată în funție de acele criterii care fixează gusturile pentru totdeauna. Acea judecată depinde de o anumită caracteristică pulsională care memorizează o experiență pecetluită în trecut, sub lovitura unei emoții. Departe în spatele acelor gusturi sau dezgusturi fondate prin pulsiune, criteriul estetic ajunge ultimul.

Alienarea principiului juisanței

Se găsește astfel delimitată condiția de posibilitate a juisanței umane pornind de la imposibilitatea ei de a se satisface asupra corpului propriu: ea se actualizează grație unui alt corp care o protejează, și care, dintr-o dată, o dă. Nu juisăm noi niciodată altfel decât la distanță, grație acestui alt corp, ca și cum ar fi al nostru? A face să juiseze, este deja a juisa, descărcare care dă un sentiment stupid de posesie în momentul în care, din contră, partenerul se duce. Juisanța vine grație acestui alt corp care juisează: nu este al nostru și este al nostru. În realitate, acest fel de crucificare centrează plăcerea de a se da, deci de a prinde. Corpul nostru în sfârșit decolat ne extaziază la distanță, în toate sensurile verbului „a extazia". Riscul acelei extazieri, este impersonalizarea spre care împinge juisanța: ea ne înspăimântă și ne seduce. Ea ne împinge fără remediu spre ceea ce nu ar trebui. Trebuie să mergi acolo fără să mergi acolo, interzicându-ți-o, juisând în cele din urmă de interzisul însuși.

Iubirea, destin al pulsiunii

Iubirea se profilează din primul timp al pulsiunii de prindere atunci când un subiect se deposedează de el însuși în profitul celui pe care îl prinde. Sub lovitura acestei inversiuni de locuri, obiectul se subiectivizează și iubirea se poate instala în lipsa ei. Avatar al libidoului, iubirea se prezintă mai întâi ca acest destin al pulsiunii, care se sesizează din corpul unui altuia. Ea se lansează poate în urmărirea unui „obiect" – cum spunem în jargon psihanalitic -, dar...

Spre ce sex se întoarce ascendentul prinderii?

Invarianți și varibile ale sexualității umane

Variabilele sexualității umane

O bizară bisexualitate psihică

De unde vine puterea dorinței?

O dorință întotdeuna deja acolo

Putem vorbi despre o pură dorință

Repetiția pe locul fantasmei

Dorința nu e o plăcere, ci o deplăcere plină de plăcere

Fantasma se branșează pe istorie: ea îți declanșează traumatismul subiectiv pe un traumatism obiectiv

Vârsta fantasmei și durata sa de viața

De la perversiune la perversitatea nevrotică

Orgasmul, poate

Ce aduce studiul orgasmului teoriei psihanalitice

Ceea ce nu se sfârșește

În căutarea Suveranului Bine... motor imobil al valorii(?)

Atunci când simbolurile juisanței fac legătură socială

De la simbolurile familiale la cele care fondează societatea

Sensul fondator al cadoului făcut femeilor

Trebuie aici să întrerupem această descriere de fapte observate de antropologi pentru a aminti sensul cadoului făcut unei femei, și aceea reluând o remarcă făcută mai sus. Odată actul sexual consumat, bărbatul și femeia care au luat acolo în mod egal plăcere ar trebui să fie chit. Dar chiar deloc: femeia cere în plus. O disparitate dezechilibrează schimbul, un „plus de valoare”, pus în evidență de o cerere feminină spranumerară: fie ea prezența, mariajul, cadoul, banul, copilul, o ieșire – pe scurt, ceva în plus, sau uneori chiar evident imposibil. O femeie cere un cadou pentru că ea se dă, deci se pierde, și pentru că de altfel nimic nu va fi niciodată destul de prețios pentru a compensa această pierdere. Între satisfacția sexuală a bărbatului și juisanța femeii, raportul ar părea inechitabil, disparitate care cere o valoare suplimentară. Este acel caracter mereu excedentar al orgasmului care face din darul său singurul dar veritabil (fără „contra-dar” posibil, ci grație încrederii acordate simbolului său). Nici o paritate nu compensează această datorie, chiar și dacă plătirea ei ar fi cerută.

Această reclamație uneori de nestins, exacerbată de ceea ce ar fi trebuit s-o calmeze, precedă ceea ce e reclamat, și e acel „nimic” care se concretizează în bijuterii, o haină, un obiect estetic, un fetiș, numele, un copil, etc. Această investire „nimicului” aduce dimensiunea sa simbolică la ceea ce este dat. Un lucru (res) face acoperământ acelui „nimic” (cu aceeași etimologie). Cadourile sunt astfel niște tipuri de podoabe ale neantului, inimă a prețiozității lor care le distinge de alte obiecte de preș. O dată oferit, o bijuterie iese din domeniul comercial: ea scânteiază din singularitatea numelui: o anumită persoană a oferit o bijuterie de acum unică.

Remarcă lingvistică despre natura unui dar care ar fi cu adevărat unul

În articolul său ”Darul și schimbul în vocabularul indo-european”, Emile Benveniste remarcă faptul că rădăcina verbului a da: „do”, se regăsește în cea mai mare parte a limbilor indo-europene. Cinci termeni distincți există în greaca antică pentru a reda ceea ce noi traducem azi prin „dar” sau „cadou”. Cea mai mare parte a celor cinci cuvinte sunt simetrice contra-darului: ele antrenează compensații și nu intră deci în cadrul darului gratuit. Dar există anumite excepții unde însăși rădăcina semnifică nu doar „a da”, ci și contrariul său „a lua”. Să notăm că aceași particularitate există și la antipozi. În insulele Fiji, dinții de cașalot reprezintă o monedă, tambua. Pietre numite „mame de dinți” completează fiecare dinte. Ansamblul formează un fel de păpușă în două părți a cărei implicație e dublă: a-i prezenta, este implicit a face o cerere. A-i accepta, este de asemena a se angaja, ca și cum duplicitatea lor ar comporta în ea însăși un dar și un contra-dar. Și într-adevăr, un donator primește ceva când dă, chiar dacă nimic în schimb nu-i este dat. Atunci când este utilizat în schimburi comerciale, tambua continuă să poarte acel dublu sens: același cuvânt semnifică cumpărat și vândut, dat și luat.

Cum darul gratuit se fetișizează în raporturile între oameni

Un cadou a fost făcut unei femei, un ecou al juisanței fără preț pe care ea o dă. Aura se originează în acel dar care simbolizează orgasmul. Specifitatea darului unui bărbat dat unei femei – de exemplu o bijuterie sulava (dar care zăvorește) – simbolizează darul depersonalizant al unei femei dat unui bărbat (orgasmul său). Bărbatul oferă cadoul său, cu titlu de invers al orgasmului (opening gift). Acel dar intră apoi într-un circuit de schimb forțat, pentru că – între bărbați – el este mereu inegal funcției sale. Căci nu putem considera atunci că aceeași miză există atunci când sunt bărbații cei care își fac astfel de

cadouri? Ei își pun de asemenea feminitatea lor în balanță, într-o ceremonie sacrificială care economisește războiul. Bisexualitatea bărbațiilor e tipul de ecluză (a doua sa poartă) care face să comunice schimbul privat al raportului sexual bărbat-femeie, și schimburile generalizate între bărbați. Ceea ce a fost la început o bijuterie oferită unei femei...

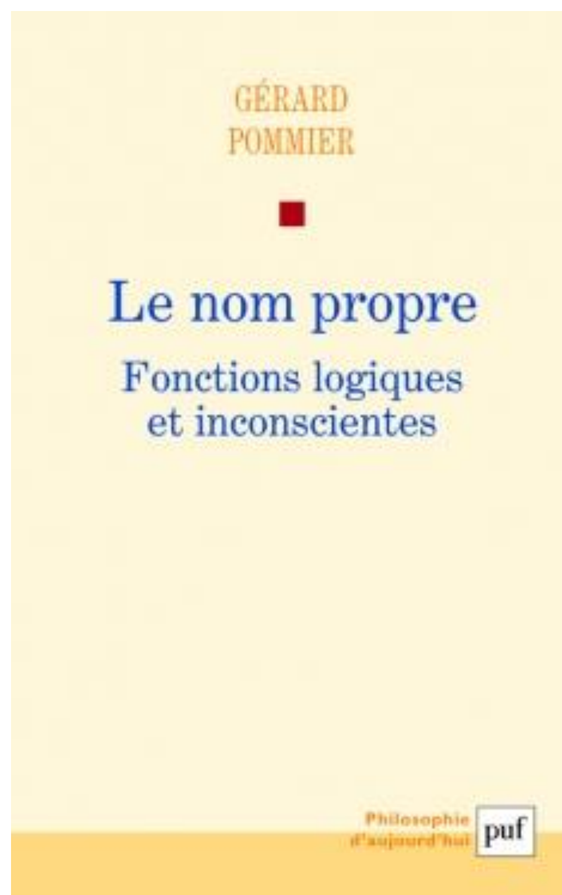
Navigație infinită, dat totuși buclată în propriul cerc

Malinowski nu a găsit în dreptul comun sau în romane nici o sursă care ar ilustra viața ofrandelor și care ar explica necesitatea circulației obiectelor. Dar mișcarea obligatorie nu rezultă ea pur și simplu dintr-o necesitate internă a ofrandei? Dacă ea simbolizează mai întâi o juisanță aneantizantă (orgasmul) ea trebuie deci să circule (sau să fie distrusă). În măsura în care bărbații nu pot realiza în schimburile lor ceea ce obiectul era destinat să simbolizeze (raportul sexual), el va fi dat unui altuia care va face la fel. Feminizarea relativă a oricărui bărbat, bisexualitatea sa (mwali), trebuie să navigheze, fiind totuși măsurată etalonului Suveranului Bine.

Împodobirea destinată unei femei a servit să pecetluiască alianțele între bărbați. Bijuteria deturnează o juisanță spre circuitele schimbului: se fictivizează în contra-curent de sensul său sexual de origine, la fel cum ofrandele „masculine” (sau mai degrabă bisexuale) se întorc în contrasensul ofrandelor „feminine”, în jurul insulelor Trobiard. Un raport masculin/feminin, un fel de angrenaj contrar, făcut să rotească schimburile în căutarea simbolizării. Date mai întâi femeilor, podoabele, al căror fetișism neagă castrarea, formează matricea valorii. Schimbându-le, bărbații intră în luptă contra feminității lor reciproce: este a celui care nu va fi „femeia”. Violența lor, fie ea războinică, sacrificială sau comercială, se prelungește în proporția unui imposibil orgasm. Atunci când ei evită distrugerea, ei schimbă simbolurile juisanței pe care o refulează. Dacă ofrandele preliminarii recunoașterii unei alianțe, apoi comerțului, își trag valoarea lor fictivă (de încredere) din ornamente, din fetișe, servind mai întâi ca bijuterii femeilor, pornind de la aceste podoabe ale castrării, această încredere este acordată prețului mărfurilor. Până azi aurul, etalon între toate inutil, visează din filiația sa orgastică în seifurile băncilor centrale.

Simbolul orgasmului, incomensurabil, eșuează în paritate schimbându-se între bărbați

De ce Suveranul Bine, apoi simbolul său, se degradează până la circuitul mărfurilor? Într-adevăr, Suveranul Bine născut din raportul sexual pare strict privat: de ce ar trebui el să servească ca etalon secret al monezii, lucru public? Putem cu siguranță înțelege că refularea homosexualității va face din simbolul orgasmului etalon deplasat al schimbului. Dar homosexualitatea nu este întotdeauna refulată, chiar dacă consecința sa războinică este un universal: într-o societate de bărbați (chiar homosexuali), violența decide cine este de partea masculină și cine de partea feminină. Am spune că războiul, darul, sau potlatch, simbolizează această înfruntare. Totuși, această ipoteză nu ajunge pentru a se explica circulația forțată a simbolurilor, care nu se localizează în momentul unei ceremonii sacrificiale: ea exercită o presiune constantă.
Este că simbolul juisanței convocă chestiunea numelui și a identității fiecărui subiect, și ea îl interoghează în fiecare clipă, ca și condiție a oricare dintre gândurile și acțiunile sale. Oricine juisează se dă – chiar și când se mulțumește să gândească acolo: riscă să se piardă și se agață cum poate numelui său, actelor și operelor pe care le semnează. Legătura socială este astfel convocată în inima însăși a ceea ce este cel mai intim. În același timp, acel subiect care își ia numele său realizează o fantasmă parcidă, care îl pune de această dată încă într-un raport de datorie. Și cu ce va plăti el această culpabilitate, dacă nu cu o monedă legitimată de gradul doi de către Suveranul Bine? Subiectul care și-a luat numele cade în lumea culpabilității și a datoriei, și el începe interminabila continuare a plății sale. Se instaurează astfel o hierarhie forțată care transfuzează din Suveranul Bine (orgasmul privat) în circulația bunurilor (în legătura socială, public).
Numele propriu și circulația simbolului se articulează astfel: e frapant faptul că, în navigația bijuteriilor trobriandeze, anumite cadouri poartă un nume propriu, pe care proprietarii lor momentani le pot împrumuta. Fapt notabil, căci dacă scrierea raportului sexual este numele propriu, legitimat în timpul iubirii, cadoul care simbolizează darul orgastic poartă și el un nume.

2013. NUMELE PROPRIU - Funcții logice și inconștiente

Numele propriu: aproprierea divizării intime grație numelui. Un subiect, care există deja, trebuie să-și aproprieze Numele, să intre în Numele său, ceva ce este totuși al său, dar mai trebuie încă și să înainteze spre el însuși, spre această parte ideală a sa, pe care a trebuit mai întâi s-o nege pentru a exista. Subiectul își apropriază vocea când o ascultă, căci ea îi revine din exterior după o divizare între Actul de a striga și Actul de a se auzi. În acel vertij subiectul nu se va putea știi unde este el, dacă nu poartă un nume de ancorare, un nume „deja mort”, propice Strămoșului, un corp mort la care subiectul se arimează. Un fiu ia numele unui tată viu, redus astfel la spiritul său, iar așa va putea înainta sigur spre el însuși.

Scurtă istorie a numelui propriu

Construcția numelui propriu în contrapunct numelui lui Dumnezeu

Atribuirea numelor variază mult, dar are o particularitate, este ritualizată și aparține domeniului sacrului până mai recent, are o dimensiune religioasă. Numele propriu scapă sensibilului, nu este din această lume. Istoria numelor evoluează în același timp cu religiile, în obsesia unei „spiritualizări” mereu mai mare a Tatălui, redus la început la un SIMBOL TOTEMIC, apoi la

ștergerea acelui simbol, de la animism la totemism, de la politeism la monoteism, care a împins eternizarea tatălui până la ultima sa extremă. Dumnezeu nu mai poartă nume: ABSCONDITUS, rămâne în afara vocii și privirii, cultele morților totemici s-au evaporat în Eterul lui. Mai sălbatici decât sălbaticii noi am ucis toți zeii noștri în profitul unuia singur, unul fără față, care nu răspunde niciodată. Progresul nu este în puseul paricid spre un zeu unic, ci în consecințele care se arată contrarii inventării lui, ca de exemplu știința. Omul s-a eliberat eternizând morții vii totemici, deși nu și-a dat seama ce făcea, angajându-se orbește în destinul său prometeic. Epurarea cultului morților s-a făcut în interiorul chiar al puseului totemic, care ne-a devenit inaparent ca și cum nu ar mai exista, în vreme ce exigențele lui persistă. Istoria și istoria religiilor sunt propulsate de un paricid mereu mai elaborat, un raport al fiecărui fiu la complexul patern, mereu deja disociat între filiația carnală (pericolul incestuos endogamic) și filiația spirituală (legătura socială religioasă exogamică). În culturile politeiste fabricarea numelor stă pe filiera totemică, sprijinită pe o oarecare materialitate sensibilă, dedublată astfel între ea însăși și Spiritul ei, ca și tatăl care este totodată viu, mort și castrat. În cultura greco-latină și iudeo-creștină apar mari rupturi în modalitățile de atribuire și filiație a numelor, legate de fiecare dată de o bulversare de credințe. TOTEMUL, un vlăstar al animalului fobic, încarnează o jumătate a tatălui consacrată ororii.
Interzisul incestului privește mai întâi acel tată căruia trebuie închinat un omagiu într-un cult al morților și pentru că este mort. Dar prin chiar doar cultul închinat el retrăiește și continuă să rătăcească pe pământ, unde riscă în orice clipă să ceară socoteală viilor. Întotdeauna suspectat de o dorință incestuoasă, tatăl a fost respins, ceea ce obligă inventarea unui tată de lemn, dar suntem în sfârșit liniștiți cu un Totem? Am fi mult mai liniștiți cu unul care nu ar purta nume! Un tată eternizat în numele căruia fiecare ar purta nume de împrumut în uzufruct temporar, până la sfârșitul vieții. Cu un nume dat în numele lui Dumnezeu suntem siguri că evităm incestul, motiv al paricidului pentru frații din Totem și Tabu. Monoteismul a încercat să termine cu totemismul unui mort viu, care a reprezentat refulatul său imediat, a încercat să scape lanțului greu al unei culpabilități fără remisie, căci în totemism Mortul nu era niciodată mort, își continua viața în cetate, gata să pună mâna pe fii în orice clipă, obligându-i la exorcisme și acte mijlocitoare de-a lungul întregii zile.
Puseul constant spre monoteism, plecând din politeism, apoi spre ateism, este puseul tatălui spre ieșire, datorie de la care epoca noastră nu se abate mai mult

ca alta. În fond, angoasa religioasă, încearcă să rezolve o singură ecuație: trebuie ca mortul să fie pe bune, să părăsească pământul și să fie eternizat într-o infinitate în afara timpului, cantonat într-un spațiu în afara lumii, unde nefiind niciodată născut, nici nu va fi vreodată mort, și deci nu va ști să renască.
Totemul de origine trebuie să se risipească și să dispară într-un dincolo de sensibil. Trebuie să piardă orice antropomorfism, fiind privat de față, corp, nume în sfârșit. Teologia este prin principiu negativă. Nu este un progres intelectual cel care a împins spre inventarea unui monoteism mereu mai epurat. Este violența dorinței paricide cea care a dezîncarnat mereu mai mult o entitate în cele din urmă eternizată, privată de viață și chiar de voință, odată pusă în concurență cu știința. În trecerea de la politeism la monoteism, cultul morților a fost proscris, este esența monoteismului, o spiritualizare a tatălui, împlinită deja de iudaismul cel mai întins, cel al lui Abraham, Isaac și Iacob. Primul act paricid făcuse din tată un totem, iar al doilea eradica totemul și cultul morților pe care el îl impusese, cult care îl face să renască. Nu mai era deci nevoie să exorcizezi reîntoarcerea strămoșului sau să îi aduci sacrificii. Pentru că Tatăl era de acum în Ceruri, era inevitabil ca simbolurile filiației patronimice, totemice, să fie condamnate și șterse din numele proprii. Așa că la poarta de intrare a monoteismului, numele nu mai trebuiau să poarte nici cea mai mică urmă a ascendenței lor totemice, iar singura filiație recunoscută în momentul circumciziei și apoi a botezului va trebui să fie cea a numelui dat, nu moștenit, în numele unui Dumnezeu fără atribut, fără chip, fără nume. Monoteismul născând a rupt orice legătură cu mondenitatea totemului și pentru a face imagine acestei suprimări, darul numelui fusese însoțit de la începuturi de circumcizie, în numele unui tată castrator, numele a fost dat. La fel, în botezul în Isus, consacrat cât mai repede după naștere, pentru a exorciza răutatea spiritelor, adică a morților, cărora monoteismul a încercat să le contreze puterea infernală. Tabuurile complexe, legate de interdicția de a pronunța numele anumitor totemuri s-au ușurat din momentul în care un singur nume le-a adunat. Sensul acelui tabu a devenit obscur, căci Eternul își pierduse orice atribut substanțial.
Dar cum a fost numele făcut dacă nu se mai sprijinea pe vreo filiație totemică? Această origine a primelor nume ale monoteismului a fost afacerea circumstanțelor: numele dat descria un eveniment prezent, un sentiment sau o dorință. Căci singurul lucru ce conta era negarea oricărei filiații carnale. Primul bărbat și prima femeie au luat numele de Adam și Eva după ce au fost alungați din Paradis. Adam își ia numele după ce se unește cu Eva. Numele

propriu nu apărea decât după o transgresiune. Îi botează Adam și Eva odată ce Dumnezeu i-a condamnat să sufere. Nominația nu privește decât pe cel ce iese din Paradis și se rupe de o nemuritoare indiferențiere. Numele propriu semnează ieșirea din Eden a subiectului culpabil care își ia numele în același timp cu drumul de exil al propriei juisări, pământul său promis, în realitate doar negată. Odată luat numele, primul act al lui Adam a fost să numească la rândul său, este soarta culpabilului, în căutare de explicații și justificări. Nașterea primului nume propriu este corelativă vinei lui Adam, care a făcut el însuși pe cele ale descendenței lui. Tora explică deseori originea unui nume prin sentimentele resimțite de tată sau mamă în momentul nașterii. Numele avea o dimensiune premonitorie sau de exorcism, de aceea se putea schimba numele când cineva era grav bolnav.
Oricare ar fi semnificațiile, trebuie subliniate caracteristicile lor anti-totemice, ele scapă oricărei filiații terestre. Sentimentele părinților sau dorința lor nu delimitează esența numelui, ceea ce contează este să fi fost dat în numele lui Dumnezeu, într-un cadru sacru, o sinagogă, după un ritual. Ca un ritual colectiv să inventeze un raport subiectiv inedit la complexul patern ar putea părea straniu, căci subiectivitatea nu este ea o afacere privată? Ar însemna să uiți că complexul patern nu ajunge niciodată să se simbolizeze în doar spațiul familial, cere exogamia legăturii sociale, fondată de altfel în aceeași mișcare. Numele este dat de și în numele lui Dumnezeu, impronunțabil, tabu, infigurabil, o inovație specifică monoteismului. Dumnezeu este desemnat prin epitete, niciodată nu se numește pe sine, dacă este să credem ce ar fi spus el însuși! Cu Moise se prezintă ca un rug aprins care îl trimite să elibereze evreii din Egipt. Moise întreabă numele și va avea doar un răspuns. Sunt cel ce Sunt, cel ce Este. Iată singurul nume pe care Dumnezeu și-l atribuie, un nume de enigmă, fără îndoială, dar mai întâi cel al unui fără de nume, în mod cert. Pentru Abraham, Isaac și Iacov, Dumnezeu tot nu avea nume, ca și pentru religiile taților, în anumite triburi semite din Arabia până în Sinai, religia zeului El, care nu e nume, ci rădăcină polisemică, poate fi grație, viață, sănătate, poate fi prenume atribuit bolnavilor, iar luat izolat este deja numele unui zeu fără nume, nu e nici o substanță și nici un atribut, este zeul revelat într-un anumit loc, munte, izvor, în anumite circumstanțe, unei anumite persoane, un moment de exaltare mistică alipită unei certitudini a unei transcendențe divine, acel zeu fără nume este un zeu personal, care poartă în sumă numele celui căruia i s-a revelat și căruia i-a vorbit, este zeul iudaismului premozaic, cel al lui Abraham, Isaac și Iacob, într-adevăr. Nu există decât în particula Al, al lui, în acel genitiv care se găsește astfel pentru

a indica filiația patriliniară evreiască. În primul monoteism părinții dau un nume în numele lui Dumnezeu, care nu are, iar filiația patriliniară este indicată la fel prin alăturarea unui genitiv urmat de prenumele tatălui, Ismael fiul lui Abraham. Măsurăm astfel pasul înfăptuit de Moise: un Dumnezeu personal El devine zeul colectiv al celor ce recunosc împreună acel zeu personal, triburile lui Israel. Această colectivizare pune problema pe care Freud a abordat-o în Moise și Monoteismul, o oedipizare a lui El prin uciderea lui Moise. Atribuirea numelor păstrează apoi același caracter spiritualizat, dar i se alipește vina fiului ucigaș, fondatoare a legii.
Nu se socotește drept nimic în forța unei matriliniarități evreiești care va apare câteva secole mai târziu în Talmud. Noutatea creștinismului a fost să deplaseze axa răului, să facă din ea o chestiune subiectivă. Înainte de Christos, diavolul era brațul drept al tatălui. Satan era prințul terestru, echivalent tatălui filiației, sodomit ca dracul. În primele timpuri ale creștinismului, diavolul își schimbă numele, Lucifer, purtător de lumină, la început un fel de dublu al lui Christos, fratele fiecăruia. Răul nu mai era tatăl, ci dorința fiecăruia, pe care tatăl o născuse, în mod sigur. Ce bulversare! Și acea dorință înceta să fie un destin colectiv pentru a deveni o afacere singulară: să măsori faptul că dorința tatălui avea drept consecință pe cea a unui subiect solitar, abandonat de Dumnezeu în acel moment, locuitor al unui nume primit, căruia îi revenea să-l ia.
În tot timpul extinderii credinței catolice, până după vântul nebuniei cruciadelor, care a împins mulțimi nenumărabile spre un mormânt gol, singurul nume legitim a fost cel al botezului (actualul prenume). Refulat al monoteismului, totemismul numelor a fost la început pur și simplu reprimat, timp de secole, singurul nume folosit era cel al botezului. În fond creștinismul nu inovează nimic în raport cu iudaismul în chestiunea numelui, decât faptul că nu mai este asortat circumciziei. Dar a trebuit să se înfrunte cu o problemă specifică, cea a eradicării patronimelor, după convertirea păgânilor. Cât timp a rămas în sinagogă, creștinismul născând a conservat un mod de atribuire a numelui identic celui al iudaismului. Dar după ce Pavel afirmă vocația universală iar păgânii se convertesc în masă, ei au trebuit să abandoneze simbolurile filiației lor terestre. Cum s-a actualizat atribuirea numelui în culturile ce ignorau numele unic? Numele nostru patronimic este moștenirea indo-europeană a patria potestas, descris de Aristotel ca analog celui al unui rege, iar în vechiul drept roman, celui al unui zeu. Potestas patern își trage puterea dintr-o analogie cu cel al zeului, altfel spus, al Tatălui mort. La fel cum fiii au trimis Tatăl în Ceruri, la fel puteau trimite femeia lor sau copiii în

regatul morților atunci când accedeau ei înșiși la paternitate. Îi înțelegem căci se luau drept tați, în vreme ce nu erau decât fii. Se puteau teme să nu sufere o o soartă funestă din partea copiilor lor și a femeii lor, considerată ca o minoră. Puterea patriarhatului rezultă din această impostură, stă pe dorința fiului de a deveni tată, și nu doar, ci și de a continua să trăiască, dacă trebuia, sacrificând proprii copii. Dar înainte de returul în forță al supranumelui patronimizat, trebuia să se deschidă o paranteză de mai multe secole: a fost mai degrabă o veritabilă fractură. După convertirea romanilor, a galilor, a barbarilor, ceremonia botezului însoțea atribuirea numelui, care avea un sens religios. Contra iudeo-creștinilor din biserica lui Iacob, păgânii își pierdeau numele. Un copil era mai întâi un fiu al Spiritului Sfânt, înainte de a fi cel al genitorului, care nu fusese decât instrumentul voinței divine. Acest proces semăna încă de departe cu atribuirea numelui totemic care privilegia filiera simbolică în detrimentul legăturii de sânge. Dar cum Dumnezeu însăși fusese golit de orice substanță, numele se dădea de acum în numele celui fără de nume.

Timp de multe secole de pasiune monoteistă, acel nume a fost prenumele. Cât despre patronim, infectat de un totemism latent și de cultul său al morților, el a fost proscris. Nu mai exista nici un cult totemic domestic sub fiecare acoperiș, ci un singur nume dat în numele unui tată eternizat. Altarele, care în fiecare casă aduceau omagiu Strămoșilor, dispăruseră, și cu ele, omagiile aduse Manelor au pierdut urgența pe care o aveau când trebuia să plonjezi în noaptea timpurilor, să consulți oracole, să acumulezi rituale, înainte de a iniția cel mai mic proiect. Puterea lui Moira, cea a Parcelor, a destinului care-l vâna pe fiecare la cel mai mic pas, trecea în fundal. Multiple divinități ale umbrei, repliate în forțele elementare, încetau să-și dispute oamenilor piața istoriei. Orice reverență taților morți fu proscrisă și trebuia menționat doar un tată etern. Nu era mult mai prudent?

Trebuia terminat cu totemismul, căci el menținea o reprezentare actuală a tatălui care bântuia lumea viilor, ca un revenind ce trebuia exorcizat în fiecare clipă. Monoteismul nu exonerează desigur culpabilitatea paricidă, dar el îi împinge, îi amână plata până după moarte, în ora judecății ultime, în acest Dincolo în care Spiritul tatălui însuși fusese cantonat. Adevărata viață succeda astfel vieții terestre. În așteptare, tații trăind în acea lume de jos, nu erau decât fiii lui Dumnezeu, iar numele totemice, care constituie un fel de cult al morților privat, au fost proscrise.

Acel dar al numelui își găsea modelul în Evanghelie. În pasajul ce relatează nașterea lui Ioan Botezătorul, Zaharia este purtat de filiația spirituală deasupra

celei a sângelui. După marile convertiri numele de botez era ales de către părinți. Era deseori de origine germanică și nu făcea parte încă dintr-o listă de sfinți omologată la Roma. Pentru creștin conta doar ca numele să-i fie dat în Isus Christos, în biserică, în numele lui Dumnezeu, adică în numele unui tată fără nume, într-un fel, ucis de două ori: odată pentru că fusese transformat în totem, iar a doua oară în momentul în care totemul însuși se dezintegrase, imaginea sa devenind infigurabilă iar numele său definitiv inpronunțabil.
Căci așa este invenția proprie monoteismului, animat de furia de a termina cu cultul morților și de a face să dispară un Strămoș care, în fond, nu părăsise niciodată pământul și continua să-l bântuie. Raportul la nume dă măsura profundă transformării înfăptuite de monoteism. Din secolul V și până în secolul VI, Vestea cea Bună a impus acel nume unic, reluând în aparență cutuma germanică, dar metamorfozată de propagarea credinței religioase. Fiecare devenea astfel frate în Dumnezeu sau mai degrabă copil al lui Dumnezeu, fiu de zeu, adică debarasat la fel de bine de tatăl său cât și de revenindul său totemic.
Această eliberare extraordinară degaja subiectivitatea nu doar de constrângerile sale cu privire la totem, ci ea ușura de asemenea, alina servituțile terestre, care nu mai erau decât simple peripeții în așteptarea paradisului viitor. Cel mai umil dintre servi nu era supus decât în fața lui Dumnezeu, de la care își ținea numele. Ce libertate extraordinară, de vreme ce culpabilitatea se mântuia într-o credință, grație unui sacrificiu unic, dar total: cel al unei identificări cu Christos mântuitor! Fiecare era desigur vinovat de uciderea fiului lui Dumnezeu, dar identificându-se lui, fiecare își putea amâna suferința sa pentru ziua judecății ultime.
Un fel de parodie suicidară dubla astfel liturghia creștină, iar tentația a fost întotdeauna puternică pentru o identificare definitivă cu Crucificatul, fie că ar fi fost într-o grăbire bucuroasă spre martiriul primelor timpuri, fie, mai târziu, prin multiplele erezii care programau extincția beată a genului uman: purgările monahice, catarii, jansenismul, chietismul: numeroase au fost căile predicate pentru a termina cu impuritatea vieții. Căci dacă Tatăl este trimis în Ceruri pentru riscul sexual al dorinței sale, toți cei ce vor să devină tați devin de asemenea suspecți. Iar dorința, sexualitatea în general, devine păcatul ce trebuie proscris.
Eternizând Tatăl care este în principiul dorinței sexuale, dorința însăși trebuia să fie epurată, să abandoneze orice ambiție terestră. Nu mai rămânea nimic de sacrificat sufletelor morților, decât pe sine însuși. Suferința devenea calea regală, fiecare era chemat să facă penitență, sacrificiu care trebuia să fie

împlinit în numele Unicului, al Crucificatului, în numele lui Fără-de-Nume. Martirul primelor timpuri ale creștinismului mergea la moarte bucuros. Grației ei, adevărata viață lângă Tată avea să înceapă.
Îngrozită de această supradoză de opiu christic, care decima pe cei mai buni dintre convertiții săi, Biserica a pus repede accentul pe un mijloc mai puțin criminal de identificare cu Mântuitorul. Botezul exista deja, dar el a luat valoarea primului dintre sacramente. Căsătoria a asigurat reluarea, apoi ingestia săptămânală a unei ostii cu titlu de reamintire. Acel ultim gest trebuia să reînnoiască botezul, identificarea cu numele dat în Numele lui Dumnezeu. Pe când o eliminare a cultului morților era un mod de a friza cu tentația suicidului – interzis absolut pe pământ creștin, pasibil de excomunicare majoră. Era gestul divin îndepărtând în ultimul moment cuțitul care urma să se abată asupra fiului vinovat, culpabil. Numele dat zdrobește pe Amon lăsat în amânare, Baal, Vițelul de aur, berbecul lui Abraham, Mielul Christic: „Tu tocmai te-ai născut și nuntit de numele tău, iată-te încredințat unei singure promisiuni, cea de a renaște după sfârșitul tău, la judecata ultimă."
Exista, oricum ar fi, urgență, și nu doar pentru câțiva exaltați. Căci, în fond, comuniunea identificatorie cu Christos, care împingea spre evanghelizare universală, programa o extensie globală a familiei și ea ar fi trebuit – interzisul incestului obligat – să împingă spre extincția rasei umane. Dacă fiecare devenea fratele sau sora tuturor, spațiul endogam în care orice sexualitate este proscrisă, ar fi sfârșit prin a acoperi planeta. Astfel, dimensiunea suicidară a noii religii lua o extindere universală: trebuia cât mai curând să părăsești această vale de lacrimi, fie imediat, pe calea martiriului, JIHAD al primelor timpuri, fie puțin câte puțin, ca rezultat al prohibițiilor apăsând asupra sexualității. De aceea, presimțind poate pericolul, biserica a dat un sens atât de absolut botezului, numelui dat în numele unui zeu care nu are nume.
Chiar dacă a încercat s-o facă, urmând calea celui mai vechi iudaism, creștinismul nu a reușit totuși să eradicheze cultul morților. Și cum așa ceva ar fi fost posibil? Interzisurile nu schimbă nimic: zeului etern i se pare frumos să aibă un nume tabu, dar figura sa rămâne indefectibil legată de cea a diavolului, din care procedă. În viața reală un tată viu precedă dorința lui de moarte. Religia a inversat această ordine și a încercat să acrediteze ideea unui zeu etern și bun, care ar preceda nașterea răului și a diavolului. Dar niciodată teologii nu au putut explica de ce un zeu atât de magnanim ar fi lăsat creatura sa în prize cu Satan. Căci de ce ar fi în dorințele sale insondabile să lase răul să se abată asupra creaturii sale, sau să-i permită să-l perpetueze ea însăși?

Este că în realitate Satan este prea bine creatorul universului, cel puțin al universului dorinței – cum o afirmă în mod tare maniheenii, gnosticii și alți ereziarci. Nu, cultul morților nu putea părăsi scena terestră atât de simplu. Nu, căci dorința fiilor era de asemenea să devină tați la rândul lor, reîntârind în cele din urmă mai degrabă legitimarea patriarhatului. A trebuit purgată cu noi taxe dorința paricidă și purtat încă o dată pe pământ numele tatălui. Numele totemice ar fi trebuit să fie exilate timp de mai multe secole în limburi împreună cu zeii lor Lari din care ele erau avortonii. Dar putem conjunctura că, din acea retragere, ei nu au pierdut nimic din puterea lor și și-au reluat serviciul la prima ocazie, cea oferită de Francoise I sub acoperirea reglementării statului civil – apoi toate totemurile s-au înțeles de minune cu poliția.
Căci tabuul purtat asupra numelui Strămoșului nu înseamnă nicidecum faptul că el ar înceta să opereze în culise. De altfel, este vorba cu adevărat despre culise? În realitate, abia a fost tatăl înmormântat că deja s-a și reîntors. Fiii nu cer altceva decât să devină tați, înhumându-l pe al lor. Tabuul numelui Strămoșului se abolește sub lovitura dorinței fiilor de a fi tați la rândul lor și de a face să retrăiască, să reînvie numele.
Dorința lor de transmisie se asigură în priza numelui tatălui, care nu devine eficace decât fiind transmisă la rândul său. De fapt, un totemism larvar rămăsese latent în uzajul cutumiar al dăruirii unui supranume transmis timp de mai multe secole, înainte de a fi împământenit prin edictul Villier-Cotterets. Până în secolul XIII numele de botez a fost dat după inspirația părinților și, fără îndoială, după modelele epocii sau cutumele locale. Uzajul supranumelui și metamorfoza sa în patronim a apărut puțin câte puțin din secolul XIII spre secolul XVII aproximativ. Documentele o atestă după Philippe Auguste, sau chiar de la sfârșitul secolului XI și în mod inegal, după regiuni. Originile romantice ale acelor „patronime” sunt variabile după zonele geografice. De exemplu un nume de aceeași consonanță nu are aceeași semnificație în funcție de originea sa. „Berger” – păstor, cioban – semnifică chiar păstor în Ile-de-France, dar cioban în Lorraine. Berger poate de asemenea fi un nume adoptat de un izraelit la revoluție. În mod îngust, singular, sensul patronimelor este deseori încă aparent. Înțelegem ce vroiau să spună atunci când ele erau nume comune, înainte de a deveni supranume, apoi patronime. Registrele ținute în cea mai mare parte a regiunilor franceze mărturisesc despre o drumeție disparată, inegală în temporalitatea ei, dar identică în rezultatul său. În apropierea secolului XV fiecare purta un nume de botez și un supranume patronimizat.

În 1539, edictul Villers-Cotterets a retrogradat vechiul nume unic la rangul actualelor noastre prenume, în aparență cu scopul de a pune în ordine un stat civil devenit impracticabil. Fiscul, poliția, notarii, etc... erau debordați de supranumărul de Pierre, Paul sau Jacques... de Marie, Therese sau Jeanne. Francoise I și-a pus sigiliul sub acest edict Villers-Cotterets. Nu putem spune că l-a semnat, căci semnătura propriu-zisă nu a apărut decât mai târziu. Articolul 51 al acestui edict împământenește un uzaj care era deja larg cutumiar și făcând din patronim numele oficial, reinversa uzajul anterior. Numele unic al botezului atribuia subiectului un nume în numele unui tată eternizat, cu nume tabu. Legalizarea patronimului reintroducea pe pământ o filiație totemică.

Căci dacă reperele filiației patrilineare au reapărut din nou, constrângerile stării civile o explică rău. Este mai degrabă pe baza unui totemism rămas latent că ele au reapărut dintr-o practică fără credință. Trecut prin focul invenției monoteiste, totemismul patronimelor noastre devenise inaparent, astfel încât antropologii s-au dus să-l studieze în societățile retardate, o curiozitate pe care o aveau sub nasul lor. Este în acest sens că edictul Villers-Cotterets a împins spre o secularizare. Regele Franței nu măsurase în mod cert faptul că își angaja subiecții pe calea unui ateism practic care avea să coste capul pe unul dintre descendenții săi, Rege prin grația lui Dumnezeu! Regicizii au inventat un patronim retroactiv lui Louis XVI, care a fost decapitat sub numele de Capet.

Atunci când această reversie a cutumei a legalizat patronimul, numeroase cazuri au apărut în care tatăl nu purta un supranume. În acele circumstanțe, numele de botez al tatălui a servit de nume patronimic fiului său. Astfel că, din zece nume de familie cele mai frecvente în Franța, șase sunt vechi nume de botez (Martin, Bernard, Thomas, Richard, Laurent).

Numele propriu azi

Să devorezi numele! Festinul canibalic

Numele secrete și Spiritul Mortului

Patrilinearitate și matrilinearitate. Particularitate a filiației evreiești

Cum să diferențiezi numele propriu și numele comun

Numele propriu, cheie a uzajului numelor comune

Într-o gramatică clasică, examinarea discursului începe prin relațiile pe care numele comune le întrețin. Într-o frază se ordonează un subiect și atributul său, care îl califică grație anumitor caracteristici ale sale. În această descriere, nici un loc, nici o funcție particulară nu este rezervată numelui propriu, abia evocat de câteva ori. Am putea astfel să gândim că este vorba despre un nume comun particular. Că fiecare poartă un nume face parte dintre evidențele pe care nu le mai interogăm: cum fiecare lucru poate fi numit, de ce nu ar merge de la sine pentru cele umane? Actul de a desemna pare același, iar numele proprii nu ar fi decât un caz particular al numelor comune. Așa că ne întrebăm cum să facem diferența – dacă există una – între nume propriu și nume comun. Acestei indeterminări se adaugă o constatare: numele propriu nu corespunde definiției saussuriene a semnificantului. Nu este nici arbitrar, nici diferențial. Chiar dacă a fost atribuit arbitrar unui Strămoș într-o origine inscrutabilă, el a pierdut această caracteristică din momentul în care a devenit un patronim. El se distinge astfel de arbitrariul numelor comune, care face diversitatea limbilor. Numele propriu nu este nici diferențial. El este intraductibil și fără suplețe: nu evoluează, contrar semnificanților care se modifică după epoci. De aceea numeroase patronime, care nu erau decât vulgare nume comune, au devenit incomprehensibile. Au rămas egale lor înșile după metamorfoza lor totemică.

În ce sens numele propriu este el un „simbol”?

Moartea anunțată a numelui propriu în filosofia analitică

Dăruire și primire a numelui propriu

Darurile care subliniază subiectivitatea

A dărui, a primi, a redărui (numele)

Reciprocitate a darului numelui și universalitate a chemării „mama” și „tata”

Simbolul numelui propriu și subansamblele sale

Prenumele

Misterul „dorinței tatălui”... Cheie de boltă a dării numelui

Fobia, motorul prizei patronimului

Refondarea numelui: supranume, pseudonim, heteronim. Ancorarea iubirii

Rezumat comparativ a diferite funcții ale subansamblelor numelui propriu

Funcțiile numelui propriu

Diferitele identificări în raportul lor cu numele

Identificare cu simptomul, identificare cu numele propriu

Vorbirea nu e suficientă pentru a ancora subiectul corpului său: necesită semnătura

Chemarea numelui (cu riscul rușinii)

Erotica numelui propriu

Numele propriu, rector al „conștiinței"

Prenumele, ambreiaj al vorbirii, îngroapă numele

Punctul de capitonaj al vorbirii, ultimul suflu al numelui

Puneri în defect ale numelui propriu: repere psihopatologice

Forcluziunea numelui după diferitele psihoze

Amnezie a identității

Uitarea numelor proprii și a anumitor nume comune

Pentru a conclude: punctuația. Tabuul numelui, prim pas spre scriere

2016. FEMININ, REVOLUȚIE FĂRĂ SFÂRȘIT

Aceasta a început ca un vis rău

Femeile, au ele un suflet? Aristotel se îndoia. Platon le judeca prea murdare pentru a fi partenere ale iubirii. Doar în 1374, Boccacio scrie în cartea sa *De mulieribus claris* un frumos repertoriu al femeilor ilustre. Dar, iată, cea mai mare parte dintre ele nu erau decât eroine mitologice. În ce privește pe cele care au existat cu adevărat, și abia cu câteva excepții, el le-a făcut o descriere atât de caricaturală de aventuriere consumate de o dorință fără măsură *libidinosan pruruginem*, un astfel de gust al intrigii, al mascaradei și al luxului, încât cititorul închide cartea convins de superioritatea masculină. Și cât e de straniu destinul primei cărți cu adevărat feministe, cea a Christinei de Pisan în 1405, Cetatea Doamnelor, care demontează scrierile misogine ce o precedaseră: cele ale lui Aristotel, Virgil, Ovidiu, Cicero... Romanul Trandafirului, Boccacio... pentru a visa apoi la o Cetate ideală. Destin straniu, căci în ultimele ediții ale acelei cărți, fără îndoială considerată ca prea titrată pentru a fi fost scrisă de o femeie, numele autorului a fost schimbat în cel al unui bărbat! În ce privește dezbaterea care a trecut în posteritate sub numele de Cearta Femeilor în secolul XVI, dacă a avut avantajul de a agita cea mai mare parte a curților și cercurilor titrate ale Europei, a fost conclusă prin afirmarea unei superiorități a bărbatului.

Odată închise cronicile, eseurile literare, tratatele erudite, cititorul își amintește de o mulțime de eroi, și de puține eroine. El abia păstrează în

memorie bărbița lui Hatchepsout, faraon(oană) din Egiptul de Sus. Și de asemenea Cleopatra, care nu a domnit în maniera bărbaților: cu șarpele ei, era deja o adevărată femeie, ca și Marilyn. Nu uităm nici epopeea Ioanei Darc: virginitatea ei, spada ei, călăul ei, aureola ei. În China, mai multe războinice sunt ilustrate de asemenea în maniera Ioanei, dar faptele lor de arme scapă memoriei occidentale. Tot așa, marea Catherina a Rusiei a impresionat cronicarul, ea a cărei cruzime a îngenunchiat feudalii imperiului ei. Aș mai putea enumera încă câteva, fără a socoti Hetairele de zbor înalt, a căror seducție a influențat un Nero, sau la fel de mari căpitănese precum Alexandru. Multe altele au jucat un rol decisiv, dar secret.
Istoria scrisă la masculin a escamotat femeile. Posteritatea nu a reținut decât câteva, care au pus în mișcare mulțimi masculine...

Iubirea femininului a rămas foarte literară...

Mai mult decât orice altă rațiune, răul dorinței a instalat un război larvar între bărbat și femeie. Dar cum să dai mărturie despre un motiv atât de subtil, aproape impalpabil? Incendiul s-a aprins într-o origine atât de reculată încât pare imposibil să-i găsești dovada. Istoria a fost scrisă întotdeauna aposteriori – și de către bărbați. Regulile matrimoniale, starea de drept sau obiceiurile, s-au mulțumit să codifice rezultate deja naturalizate: ele nu spun nimic despre nașterea unei dorințe prinsă apoi în gheața legilor și a uzajelor.
Dacă rămâne un spațiu unde această rațiune sexuală a apărut așa cum s-a născut, este cel al literaturii și al poeziei. Acest revelator a însoțit până azi un imaginar al femininului care dă o versiune poetică și romanescă a excluderii sale. Cine ar crede, citind poezia amoroasă a secolelor trecute, că în același moment femeile erau arse cu miile pe ruguri, sau că – de exemplu – ele nu puteau cânta în biserici liturghii scrise pentru vocile lor? Literatura poartă această pecete, mai puțin sub titlul unei sublimări decât ca indice fiabil al unei dorințe a femininului. În realitate este puțin să spui că prezinți miturile, literatura, poezia, ca moduri de reflectări ale unei manieri de a trăi. Căci ele servesc mai degrabă drept busolă, și ele comandă în secret gestul cotidian, odată imperiul lor instalat. Scrierea poetică, literală, teatrală, se îmbracă poate în realități ale unei epoci. Dar ea arată mai ales ceea ce din ea rămâne obscur: un fel de adevărată viață fantasmatică indicibilă, interstițială, futuristă, care dublează evenimentele și în cele din urmă le orientează. Astfel este fantasma femeii iubite de departe, absente sau moarte, care bântuie literatura, teatrul, poezia: ea a rulat în opusul femeilor vii ale realității. Literatura arată căror fantasme femeile au fost promise, iar în cele din urmă pliate.

Frumoasă origine mistică și eroică...

Parcurgând poezia lirică așa cum o face Martine Broda în cartea sa Iubirea numelui, vedem că femeia iubită ia aluri fictive: ea este întotdeauna deja pierdută, absentă sau moartă. Era vorba încă despre femeie, sau mai degrabă ea căzuse în abstracție – așa cum a scris-o Pessoa? Un istoric al literaturii va răspunde că o astfel de femeie moștenea din poezia erotică arabă, despre care cititorul ignoră dacă ea se adresează lui Dumnezeu sau unei femei (al cărei nume – senhal – trebuia să rămână ascuns). Această poezie era ea erotică sau mistică? Această promiscuitate între Dumnezeu și femeie bate ca și inima poemului. Invocația tutuitoare a femeii dorite, dar întotdeauna absente și fără nume, a luat repede un accent mistic, precum în poezia lui Soufi Hallaj (857-922): O fericirea mea în viață și liniștea mea după îmbălsămare... Tu ești tot ceea ce doresc. Când am ascultat acest vers, m-am întrebat mai întâi cine a fost iubit în timpul vieții, dacă nu o femeie. Și apoi, cine a fost iubit după moarte, dacă nu Dumnezeu? La fel Ibn al Haddad a scris: Din respect și deferență nu ne este deloc permis să-ți dăm numele tău. Și Ibn Hazm: În secretul sufletului meu, cât de prețios ascund numele iubitei mele.

Dar un ideal al femeii absente, sau moarte

Această idealizare a devenit regula în poezia occidentală născândă. Dante, care a coborât s-o regăsească pe Beatrice în Infern, nu a fost deci un luminător izolat: el a jucat pentru gloria limbii italiene această divină comedie, atât de exemplară a iubirii de departe a femininului: Iubire a pus toată beatitudinea mea în ceea ce nu-mi poate fi luat... în cuvintele care slăvesc Dama mea. Iubirea de departe califică acel gest poetic care cântă femeia inaccesibilă. Dar este încă puțin să spui, căci, cu Dante și Petrarca, e vorba mai puțin de o iubire de departe, cât de cea a unei moarte. Și această beție a absentei a urcat la cap pe un ton mereu mai hiperbolic – până în modernitate de altfel, că ar fi cu Novalis, Nerval, Pierre Jean Jouve sau Canetti care a scris: Nu suportăm o față frumoasă decât după ce am distrus-o; și mă întreb dacă nu a apărut astfel principiul însuși al dorinței de a scrie a acelor poeți – a acelor frați ai lui Orfeu, care a pierdut-o de două ori pe Euridice, iar a doua oară din vina lui. În Iliada, Elena a fost cauza luptelor în care războinicii au pierit cu miile. Dar după acest zori literar, e mai degrabă femeia dorită cea care moare! Ca s-o spunem și mai crud încă: ea trebuie să moară înainte de a fi dorită, sau mai degrabă ca s-o fie.

Și extazele feminine, totuși...

Tocmai am încercat să arăt cum poezia și literatura mărturisesc despre locul care i-a fost făcut femininului: idealizat, dar exclus. Dar am văzut eu esențialul? Putem destul de bine cunoaște o epocă, fără să-i înțelegem spiritul. Obiceiurile, legile, faptele nu ajung. Ca și cum din momentul în care privirea este purtată dintr-un alt secol, nu i-ar mai percepe sufletul. Legile patriarhatului roman, dreptul său de viață și de moarte asupra soțiilor și copiilor, lupanarele imperiului său, fac poate uitat inversul lor: Menadele, bacanalele, extrema libertate a fiicelor sale la ora dionisiacă, dezlănțuirea lor, freneziile lor de emasculare și antropofagia lor. Oprimate poate în familie, ele domneau totuși în visele centurionilor, lictorilor, patricienilor. Istoria n-a reținut aproape nimic din puterea lor.

Fiică a unui tată spiritualizat, femeia există ea?

Femeile de asemenea au avut același raport la feminin

Turnura teatrală contemporană

Există o scriere feminină? O chestiune apropo de literatura contemporană

Ce înseamnă acest atât de lung exil al femininului?

Tabuul femininului: mai întâi refulat de fiecare, apoi reprimat de societate

Tratarea feminității în fiecare familie este puțin vizibilă, în timp ce consecințele sale în societate sunt explozive

Femeia sau Dumnezeu: cine nu există?

Fiecare refulează în solitar din interior ceea ce societatea reprimă din exterior

Pere-versiune: crucificare fetișistă a femininului

Locul femininului variază după culturi

Cum să rupi ciclul represiv?

Cum bărbații au pus femininul sub capacul bolii

Isteria masculină se definește în opoziție cu isteria feminină

De ce să numești criză isterică ceea ce este motorul perpetuu al Istoriei?

Reechilibrarea contemporană a isteriei masculine și feminine

Isteria masculină s-a desfășurat într-un alt câmp decât cel al isteriei feminine

Gelozia nu a fost ea cheia de boltă a opresiunii?

Gelozia tatălui primitiv (Urvater)

Gelozia și gradele calvarului ei

Gelozia majoră a femeilor

Cine deci ar fi cel mai gelos dintre cei doi?

De la ura amoroasă a femininului la prostituția sa

Gradele misoginiei

Societatea prietenilor

Prostituția: avatar specific al răului dorinței

Răul dorinței s-a întors în dorință a răului

Legislatorul a luat în serios violențele contra femeilor, dar reculă ele cu adevărat? Nu e sigur. Acele violențe au întotdeauna vedeta în romane și pe ecrane. Acel foc se va stinge el într-o zi? Ar putea totuși să ardă fără să aducă atingere nimănui, dar nu va fi totuși mai puțin un rău. Căci răul dorinței este un rău care arde din prima zi, un rău aprins de separații care s-au înlănțuit, ațâțat de repetiția fantasmelor destinate să întoarcă acel rău în avantajul celui care-l suferea – dar aceasta vrea să spună că acel rău ar trebui exercitat contra cuiva? Dorința este un rău intrinsec: ea nu aduce atingere nimănui, decât celui care-o trăiește, ronțăită de o nostalgie pe care nimic n-o alină. Să dorești nu revine deci la a face răul, chiar dacă aceea ar putea scărpina amantul(a). Dorința îi dă acel redez-vous, pe care nici o întâlnire nu ar trebui s-o urmeze: este o violență mai întâi neadresată, decât prin eroare, atunci când cel ce suferă impută vina celei pe care-o dorește. Ea devine atunci simbolul acelui rău, totuși intrinsec, totuși fără raport. Dar răul dorinței insistă în durată, fără oprire. Iar în lungimea parcursului său istoric, centrul fricii a sfârșit prin a se deplasa și a se întoarce contra ei.

Este ceea ce s-a întâmplat: răul dorinței s-a dislocat de trei ori. Mai întâi intrinsec, el și-a găsit apoi o cauză în ceea ce dorea cel mai mult, adică femininul. În sfârșit, în disperare de această cauză, i-a trebuit să facă răul, cum spunem să facă dragoste. Aceste dislocări succesive ale dorinței au scufundat-

o mereu mai mult în răul său. Dacă ea face să suferi, această cauză generează deja o inhibiție a dorinței. Și acel rău se multiplică prin doi dacă, pentru a se elibera de această inhibiție, tentația se impune să faci rău celei care i-a fost cauza sa.
Iar feminitatea și ea a mers în pasul acestei violențe: peste tot și în continuu, cu corpul ei apărându-se sau nu, ea provoacă dorința pentru a o refuza aproape la toți: „Privește-mă, admiră frumusețea mea, măsoară promisiunea mea... dar vezi de drumul tău, cavalere! Du-te caută mai departe Graalul tău.” Pe tocurile ei înalte, voalată, în fustă, înfășurată, în pantaloni strâmți, femininul rămâne prins în această plutire, în această cutremurare. Luată sub această lumină, bine îmbrăcată, bine machiată, dorința urcă în putere cât și în misoginie: mai întâi cea a bărbaților pe care dorința lor îi angoasează. Dar și cea a celorlalte femei; și în sfârșit cea a fiecărei femei față de ea însăși, sub forma unui sentiment de stranietate sau de răutate față de ea însăși: este ora uitării cheilor, a rendez-vous – urilor ratate, a paharelor vărsate, a scarificărilor, a sângelui care trebuie să curgă sau a accidentului. Este ora tuturor pericolelor. Să te lupți cu propria alteritate impune o gimnastică cotidiană – chiar dacă nu ar fi decât pentru a se îmbrăca. Cum să te îmbraci pentru a urma moda (și a fi o alta, deci)... dar totuși acordându-te la intimitatea vidului tău propriu? Este sursa unui fel de fobii sociale larvare, a unei inadecvări la sine în locurile de seducție potențiale; aproape peste tot în sumă. O femeie care merge pe stradă se avansează ca și cum ea ar seduce, refuzându-se în același timp. Aventură hazardată, căci această seducție anonimă depersonalizează. Acest tip de fobie socială nu este cu adevărat una (ca și cea de șoareci). Ea ilustrează alteritatea feminină: diferența ei la ea însăși. Astfel că, atunci când un bărbat o dorește, ea se poate întreba la cine se adresează aceasta: la ea sau la un vis căruia ea i-a luat aparența și i-a împrumutat asemănările? Contratimpul dorinței – răul său – se sprijină pe această diviziune. Numeroase femei afișează o misoginie a propriei lor feminități care caută să contreze cererea lor de iubire „pentru ele însele”. La ce le servește să se poarte ca o bijuterie, dacă nu să fi iubite în contrapunct propriei lor dez-iubiri? Seducția devine atunci necesară fiecărei clipe chiar și fără să aștepte alt beneficiu decât să placă.
O femeie poate să caute să seducă activ, ca un bărbat. Ea câștigă acolo să fie iubită, ea care nu se iubește întotdeauna. Dar atunci vânătoreasa riscă să fie luată ea însăși în vânătoare, de această dată pasiv, și aceasta poate să nu-i convină. Am recunoscut virajele contrastate – de la da la nu – acordate seducției feminine. Acea luptă cu front inversat se complică încă în funcție de variații ale isteriei masculine: atunci când bărbatul întâlnit caută să seducă

(activ), dar când este în cele din urmă sedus el însuși (pasiv). Feminitatea sa astfel busculată riscă foarte bine să se traducă printr-o impotență! Aceasta nu va face decât să accentueze respingerea sa a femininului: angoasa sa, dacă nu misoginia sa. Această seducție joacă partea sa activ sau pasiv în fiecare spațiu public. Răul dorinței se pune în scenă astfel peste tot, pe fondul unei beligeranțe intime, aproape tăcute, ca un film mut care arată o succesiune pe fundaluri și de treceri la act.

Atunci când ele se refuză dorinței pe care o provoacă, femeile uzează inocent o armă care își are propria sa brutalitate, o putere imobilă, mută, o pură aură fără milă. Da, nici o milă pentru cel ce se aventurează, nici un surâs care să nu anticipeze angoasa lui. Dorința se plimbă în aer liber în toate locurile. Cine va îndrăzni să-i ceară să nu provoace? Este natura sa. Ea arde peste tot unde poartă privirea. Să facă ca și cum nu ar fi nimic o face să râdă și o face încă și mai excitantă. Oricine respinge feminitatea îi recunoaște chiar atunci imperiul ei. Iar cel care vrea să-l uite nu mai are decât să gândească repede și mereu mai repede, pentru a metamorfoza fascinația sa într-o obsesie fără raport. Dacă face ca și cum nu ar fi nimic, uitându-și dorința, nu îi va mai rămâne curând decât angoasa, căreia îi va ignora rațiunea.

Pentru a rezuma doxa psihanalitică cu privire la asta, bărbații vor trăi o angoasă de castrare în fața sexului feminin. Sau, pentru a o spune după imageria tare a vaginului dentat, ei vor avea o dorință certă de a da falusul, dar, în același timp, o tot atât de tare angoasă ca, o dată dat, acest instrument să nu le mai fie redat. De unde o impotență, deseori ocazională. În aparență, absența penisului femeii i-ar înfricoșa. Totuși, nu toate femeile provoacă acel gen de angoasă, care nu amenință un bărbat decât atunci când el a întâlnit o femeie pe care o iubește și pe care o dorește. El idealizează, făcând din ea obiectul fantasmatic al dorinței tatălui, cu care se instaurează imediat o concurență și o inevitabilă gelozie! O femeie nu angoasează un bărbat decât în proporția acestei invocații a tatălui: este acesta din urmă și nu ea cel care îl amenință cu castrarea. Ea nu este castratoare decât sub titlul de complice a tatălui, și chiar mai mult decât el, el care nu e niciodată acolo.

Acel proces ar fi fost el mai clar dacă aș fi scris că femeia dorită este un fel de femeie a tatălui? Poate. Dar aceasta ar fi făcut să gândești că este vorba de mamă (cum este cazul în oedip). În vreme ce din contră este vorba de nu contează ce femeie mai degrabă decât mama, dat fiind ca ea să fie dorită de un fel de tată. Verificarea este ușoară; din momentul în care o femeie nu mai reprezintă un ideal patern – din momentul în care ea este coborâtă sau umilită

-, impotența amantului ei se sfârșește. Absența penisului feminin nu e suficientă deci pentru a explica angoasa.
Această sursă obișnuită de impotență în fața unei femei, mai ales dacă ea este idealizată, mai ales dacă ea este imaginată toată înarmată, deghizată în războinică, în Athena, în Penthesilee, în Vampirella, dezlănțuie o violență masculină – de altfel susceptibilă, o dată perpetrată, să redea potența sa impotentului. Căci de ce să iei prin violență ceea ce consimțământul iubirii ar obține? Mai întâi pentru că răul dorinței arde în contrapunct iubirii și pentru că violența rezolvă această contradicție: ea se perpetrează pentru a aboli acest jenant: iubirea. Iubirea s-a născut în simplicitatea atașamentului matern, în continuare contrazis de separația onanistă, apoi de dorința sexuală. Dorința femininului contrazice iubirea maternă, și nu contează ce violență, morală mai des decât fizică – caută să mențină această separație. Dacă atașamentul față de mamă s-ar alinia asupra irealului feminității, această iubire incestuoasă ar stinge scânteia erotică.
Această angoasă totuși intimă a antrenat represia cea mai globală a femininului: fii cei iubiți ei înșiși au ridicat un zid între femeie și mamă. Imaginarul grec al unui regat al Amazoanelor, la fel ca și compilațiile lui Bashofen despre matriarhatul originilor, nu sunt decât excepții idilice ale segregării aduse de către fii: ei au dus orbește un război invizibil contra ansamblului femeilor. O violență morală, represivă, fizică, s-a exercitat în continuu asupra ansamblului lor. Să supraveghezi și să pedepsești a fost contr-focul angoasei. În spatele scutului teologic, a fost un braț de fier contra dorinței însăși. În spatele scutului filozofic, a fost un braț de fier pentru a uita Heteros-ul, a arunca în afara scenei obscenitatea dorinței.
Sub acest plumb rău al dorinței, femeile nu ar fi putut ele să dispară? Însăși fascinația răului a fost singurul lor refugiu, o seducție al cărei parapet fragil seamănă mai degrabă unei împingeri la crimă. Cu cât mai mult frumusețea unei femei se afirmă, cu cât mai mult ea afișează fetișele, bijuteriile, podoabele care simbolizează dorința, cu atât mai mult o aură de violență amortizată o însoțește. Această respingere înfricoșătoare durează din noaptea timpurilor, ocultată de aura fascinației lor. Și fiecare femeie s-a putut obseda din același punct de fugă, atunci când ea s-a travestit în femeie, după chipurile infinite ale femininului, voal aruncat peste ceea ce nu apare fără voal. Corpul feminin în întregul său ocupă această vacuitate ireală, în punerea vid halucinatoriu a dorinței tatălui, a lui Dumnezeu care o nimbează din aura sa de interzis, atât de excitant. Răul dorinței s-a cristalizat pe această cauză, pe acest Janus universal care arată fața mortală a tatălui și cea de marmură a unui

feminin încarcerat. Din tatăl însăși, figura, forma și numele, au fost proscrise. Femeia nu i-a urmat soarta, dar s-a înrăutățit cu fiecare privire pusă pe ea: ea a trăit pe pământ oprimată, fără ca aceasta să fie măcar menționat: tăcerea a însoțit-o, de zile, de secole, de milenii.
Tocmai am descris motivele misoginiei văzute sub un unghi mult inconștient. Ele au fost mascate de motive secundare care au luat tot spațiul. Lista este lungă a tabuurilor corpului feminin, ale aparenței sale, ale funcționării sale. Mergând de la mai departe la mai aproape, aceasta începe cu o rușine de nuditate, un fel de fobie a sexului feminin, pe care ochii nu ar știi să se pună. Și apoi, apropiindu-ne mai mult, trebuie să considerăm marea importanță pe care a luat-o tabuul virginității. Acestor fobii li se adaugă o angoasă generalizată în fața sângelui menstruațiilor, care curge pentru că un copil nu se va naște și care reprezintă deci un fel de paricid. Menstrele erau sacer – sacre -, ca și cum ele reprezentau un sacrificiu oripilant consimțit în onoarea idolului ucis: tatăl care nu va fi al unui copil plecat picătură cu picătură. Fobia sângelui feminin a fost de o mare forță. Cum o scrie Torah: „Fluxul menstrual este un blestem care se transmite de la mame la fiice.” El cunună erotismul, procreația și moartea. Impură, femeia la menstruație corupe alimentele, iar atât de înțeleptul Aristotel scrie chiar că reflectarea ei în oglindă „ degajă un nor sângeriu”. Raporturile sexuale în timpul menstruației au căzut sub lovitura interzis-urilor religioase până în secolul XVII. În „Ciocanul vrăjitoarelor” (Malleus Maleficarum din 1846), manual al Inchiziției, femeia și genul său erau simbolul răului, destinat să înșele, să „priveze bărbatul de membrul său viril”. Primă materialitate căreia privirea să i se poată agăța în fața nudității, părul a fost și este obiectul unei fobii intense, care circulă și se deplasează până la plete. Femeile au avut deseori capul ras după nașterea monoteismului, cu o netă recrudescență sub Inchiziție... și la Eliberare în Franța. Această fobie a părului este încă puternică în Japonia... Nu doar de păr, ci de orice îi seamănă: grădinarul zen înarmat cu mici foarfeci vânează până și cel mai mic fir de iarbă, făcând din grădinile sale frumoase deșerturi în care Buddha plimbă o privire împăcată.
O dată citite pe litere numele acelor tabuuri... „Am putea aproape spune că femeia în întregul ei este tabuu”, cum o scrie Freud în „Tabuul virginității”.
El nu face de altfel decât s-o constate în acel text important, căci el este mărturia cea mai vizibilă a faptului că „fiica” nu descinde din mamă. Fără să-l aștepte pe Freud, Rabelais scria deja că diavolul el însuși o lua la fugă în fața unei femei exhibând sexul său. Meduza orna scutul lui Perseu și egida

Athenei. Gorgona Etruscilor, sculptată în fața carelor lor de luptă, trebuia să facă să fugă inamicii.
Cum să nu vezi acum extensia extraordinară a răului dorinței? Acel rău primează de departe asupra virtuții, așa cum o scrie Sade, care a văzut acolo triumful unei „Ființe supreme în răutate”. Povestea sa a lui Juliette nu este ea o parabolă verificată de fapte? O nebunie de distrugere animă bărbații în timp de război. Dar de ce această turbare de a distruge frumusețea minează ea și pacea? Iconoclastia, desfigurarea peisajelor sublime, măcelul inutil și în masă al grațioaselor animale ilustrează această pasiune a devastării. Ca și cum frumusețea ar purta pe reversul său o chemare la aneantizare... în același titlu ca și femininul în sumă, a cărui fascinație a tăiat piatra statuilor și a scandat muzica poemelor, în timp ce el e tratat în cotidian ca un lucru bun de bătut; ca o mobilă; ca o Juliette. Femininul calificâ acest lucru psihic incalificabil, protejat de corpul incredibil dar vizibil care-l suportă. Sacer, acel corp improbabil prins în acel dublon suportă totodată aura dorinței și oroarea de ceea ce a fost respins: parfumul său delicios acoperă moartea prin incest, odoarea cadavrului patern, sau cea a excrementului. Subtilitatea unui parfum îmbătător nu uită niciodată acelor miresme insuportabile pe care le acoperă. Mirosul nostru cel mai propriu-curat este ținut cel mai departe posibil ca și cel mai impropriu-murdar, cel mai inapropriat, cel mai răupropriu. Cristalizând contradicția dorinței, corpul feminin a încarnat acest oximor, a cărui atracție generează o repulsie. Incoercibilă dar culpabilă, dorința se deplasează fără ca niciodată să se îndepărteze mult de portul său de legătură: este principiul metaforei, al metonimiei, al oximoronului, al întregii acestei falsificări care ar vrea bine s-o spună, dar fără s-o spună. Ce trebuie deci pus la distanță – în realitate? Odoarea sărată a fantei se metamorfozează în pasiune a parfumului; obscenitatea unui sex asupra căruia privirea nu îndrăznește să se oprească se extaziază asupra frumuseții gambelor, sau mai sus asupra reflexiilor pletelor, sau mai jos asupra curbei picioarelor. Freud a scris că femeia era totodată receptacolul frumuseții, și că sexul său făcea să te cutremuri, asemănător în aceasta cu capul meduzei. Într-o singură aruncătură de ochi, obscenitatea a creat frumusețea care o voalează și o contrazice. Obscenitatea creează frumusețea. Șocul estetic inversează clipa de siderație a dorinței. Farmecul se proporționează cu înfricoșarea a ceea ce nu trebuie mai presus de toate văzut: explozia de păr sau cabrarea piciorului captivează privirea cel mai departe posibil de fantă.
Șocul cauzei dorinței își propagă unda sa ca o piatră aruncată în apă. Din aproape în aproape, ea desparte lumea între frumusețe și urâțenie. Strălucirea

feminină este mai întâi o creație: da, ea aparține irealului cultural. Și ea participă apoi la nașterea esteticii însăși: aura sa inspiră artistul. Operele create se nasc în siajul său. Este contralovitura obscenă a sublimului kantian, a unui fel de înfricoșare în fața splendorii naturii, care nu ar atinge niciodată acel grad dacă angoasa de castrare nu ar investi-o, această angoasă căreia femininul îi exhibă oximoronul de origine.
Și dacă regândim acum nebunia de distrugere a fiilor lui Marte, este ca și cum o furie deplasată contra femininului o motiva. Alt nume al femininului, frumusețea strălucește inaccesibilă, iar distrugerea o amenință: este tocmai sub lovitura puterii dorinței, când - irealizată – ea se reneagă ea însăși, trecând de la răul suferit la alinarea de a face răul – Cititorule, recunoaște-i puterea, vei măsura că tu ești autorul răului tău, ca și Adam părăsind Edenul, seamăn lui Dumnezeu, singur culpabil...

Penthee, Penthesilee: inversul criminal al dorinței, mesager al lui Eros

Sensul revoluționar al unei eliberări

O lecție a Revoluției franceze

Autonomia femeilor în Revoluție

O mulțime revoluționară feminină

Freud – și el – a uitat mulțimea revoluționară, feminină

Femininul încarnează răul în cultură

De ce boală mortală patriarhatul este atins?

Pentru o genealogie psihanalitică a puterii

Căderea tatălui este ea motorul istoriei?

Apocalypse now! Patriarhatul pierde viteză

Mascarada masculină întâlnește mascarada feminină: natura puterii nu se va găsi ea schimbată?

Scânteia revoluționară feminină

Un detonator armat de la început

Istoria merge pe drumul ei. Nimeni nu ține busola după care se orientează. Althusser a făcut remarcat că noi suntem îmbarcați într-un tren fără pilot. Merge mereu mai repede, și, în spațiul unei vieți, călătorul aplecat pe fereastră

constată că peisajul s-a schimbat. Că istoria rămâne până azi oarbă n-o împiedică să aibă un sens – și ea merge acolo. Oamenii întotdeauna i-au dat o origine. Mai întâi în vaste cosmogonii divine, care programau un ciclu al creaturii. În ruptură cu acel timp circular al Antichității, monoteismul a indicat franc viitorul spre un paradis radios. Mâine, totul va merge bine! Dar iată, aveți răbdare, căci va fi doar după moarte – și de preferință pentru adepții lui safe sex. După Renaștere, această speranță de mântuire a coborât pe pământ cu mereu mai multă evidență, așa că ideea unui progres continuu a devenit sigură. Stăpânirea unei istorii de acum umane este la îndemână. Curând ea va fi înțeleasă ca și celelalte legi ale naturii, care unele după altele nu au rezistat rațiunii. Doar rațiunea istoriei omului rezistă încă rațiunii sale, și mai mult încă prizei sale. Este deci o forță mai mare decât rațiunea, cel puțin conștientă. Luminile au văzut mare: Montesquieu, Condorcet, Rousseau... certitudinea unei egalități mereu mai bine distribuită cu Tocqueville, socialismul revoluționar francez, Marx. Sunt câteva nume ale acestei certitudini. Ce rămâne din asta cert? Cel puțin că mișcarea însăși va continua. Cel puțin că acea mișcare împinge spre mari rupturi, bulversări pe care intuiția le numește revoluții. Este un cuvânt pe care modernitatea l-a născut, după Descartes. Recent în sumă. Și dacă nimeni nu poate prezice unde duce fiecare revoluție, știe cel puțin că ea caută să fugă de un rău actual, chiar dacă nu-i spune numele, chiar dacă se ascunde sub multiple nume. Care este acel rău, care este motorul negativ al progresului, care împinge să rupă cu actualul?
Pe baza unor indici destul de slabi în epocă, Freud a avut intuiția că istoria individuală repeta în accelerat pe cea a umanității întregi. Acel paralelism al fiologenezei și al ontogenezei impresionează, înainte chiar de a da dovezile sale. Freud a început să le elaboreze în textele sale de antropologie psihanalitică, ca și Totem și tabu, sau Moise și Monoteismul. Tragem ideea că istoria religioasă a omenirii progresează de la animism la totemism, pentru a merge spre un monoteism puțin câte puțin înlocuit de un ateim practic. Un copil urmează aceleași etape, evoluând de la un animism magic la o gândire căutând în ea însăși rațiunile sale. Această simetrie a istoriei individuale și a istoriei colective permite studii comparative. O problemă obscură a istoriei omenirii se poate astfel rezolva, comparând-o cu aceeași problemă atunci când ea este abordată de copii, și notând cum ei o rezolvă.
Dacă răul de care progresul caută să fugă rămâne enigmatic și ar putea răspunde la multiple determinații, este mai clar atunci când privim un copil crescând. Precum de interzisul incestului, fobie spontană a debutului vieții. Acest adevăr universal al copilăriei organizează în mod egal toate culturile

care îl aplică orbește, fără să spună de ce. Un copil nu are frică, el spune secretul acestei legi: este el cel ce o fabrică spontan. Această fobie generează mai întâi un fel de ură de tată mascată de ambivalență și însoțită de o angoasă de castrare și de feminizare: iată-l, acel lup de coșmar pe care fiecare generație trebuie să-l abată! Este echivalentul unei totemizări, cea care inițiază istoria precum cea pe care fobiile o repetă la răsăritul fiecărei vieți. Castrarea, femininul a fost deci confruntat acelui rău, motor secret al unei istorii bântuite de rezoluția sa?
În cursul acestor pagini, puterea menadelor a crescut și a luat relief. Refrenul lor a urcat în forță, capitol după capitol. Iar cititorul percepe acum dansul lor în plină lumină. La început simple eroine de anecdote aproape mitologice, ele au acum statura marilor actrițe care, pentru a se fi ținut în umbră, nu au jucat mai puțin un rol de star. Până azi, misterele dionisiace au rămas... mistere. Își păstrează secretul. Ochii se coboară din momentul în care sunt întrevăzute. Sunt totuși mistere solare, exhibate în ziua mare. Dar privirea rușinată se întoarce. Trebuie să își frece ochii! Cronicarii au auzit vorbindu-se ca despre un fel de timp preistoric în care femininul ar fi făcut să domnească un sumbru imperiu. Conștiința se pierde în fața acelor evenimente: nu a fost domnia mamelor, ci cea a femeilor. Chiar dacă istoricii au dat seama despre acele rumori, conștiința le vânează imediat ca și cum ar fi vorba despre câteva fapte diverse, la fel de anecdotice ca cele de azi. De exemplu, jurnalele anunță că o mamă și-a pus bebelușul la congelator. Sau că o studentă și-a decupat însoțitorul în bucăți pe care le-a devorat timp de mai multe luni. Aceste istorii par la fel de ireale ca și persoanele încrucișate în toate zilele, dar pe care nu le salutăm, pentru că ele nu ne-au fost nici prezentate, nici numite. Ele rămân transparente.
La fel despre acele bacanale care au fost prezidate de femei al căror nume nu a fost niciodată notat: erau sărbători de dinaintea numelui, de dinaintea devorării sale. Acele evenimente urcă în noaptea timpurilor căreia îi seamănă. Memoria nu ajunge să prindă acea mișcare, ca și cum ar fi mereu prea departe în spate, sau prea înainte. Ea a durat câteva secole, abia menționată în cronici. Niciodată un prinț sau un erou nu a ordonat-o. O repet, căci cititorul poate a respins deja această descriere, sau cel puțin nu i-a măsurat poate încă portanța. Repet refrenul acestei cărți, poate al istoriei: ritualele dionisiace se țineau cel puțin o dată la doi ani în martie: fluiere ascuțite, tamburine, grelotes, crecelles, dans, vin, psalmodieri, mari cântece, aproape strigăte. Beție a preotesei invocând zeul, chemând pe marele Pan...urlete ale fetelor – apoi castrare, apoi cu dinții plini devorare a unui bărbat viu. Acele ceremonii au fost celebrate

mai ales în jurul Mediteranei. Ele sunt atestate în Italia spre -300. Mai târziu, ele au avut loc până la de trei ori pe an, terminate prin sacrificiul de animale și mâncarea lor crudă. Secta inițiatelor a devenit atât de numeroasă încât ea singură forma un popor: Jam propre populum, scrie Titus-Livius. Și apoi a izbucnit scandalul bachanalelor. O curtezană, Hispala Faenicia, a revelat unui tânăr bărbat pe care-l iubea, Publius Aebutius, soarta care-l aștepta, în mod sigur să fie emasculat și devorat, dacă se lăsa ritualului căruia îl încredințase propria sa mamă. Senatul se sesizează de afacere și bachanalele au fost interzise (în -186). Debarasate de ritualele lor sângeroase, ceremoniile lui Pater liber au defilat apoi în onoarea lui Bacchus. Canibalism în lipsă, acele sărbători s-au continuat în timpul crizelor maniace ale carnavalului, unde, disimulat sub masca sa, fiecare mănâncă pe cel pe care-l imită. Carnavalul este fața întoarsă, revoluționată, a vieții politice, al cărei invers primitiv este devorarea tatălui primitiv.

Un mare efort de imaginație este inutil pentru a înțelege că acele ceremonii repetau festinul totemic freudian. Și totuși măsurăm importanța efortului cerut, căci Freud însuși nu a dat atenție sensului acelor ceremonii grecești și romane, atunci când le cunoștea existența și era în căutarea dovezilor mitului său și hoardei sale primitive în improbabile elucubrații ale lui Darwin, sau în scrierile inspirate de antropologii americani, care auziseră vorbindu-se despre ritualele canibalice ale Indienilor Kwkiutl. Da, aceasta se întâmplase foarte bine în cultura noastră. Se va obiecta că sărbătoarea dyonisiacă era condusă de femei (sore) și nu de bărbați (frați). Dar tocmai! În retroacțiunea unei culturi deja instalate, sunt femeile cele care au rămas păstrătoarele cultului de origine. De altfel, în hoarda primitivă, bărbații nu erau ei toți feminizați? Căci femeile au fost nu doar jumătatea hoardei primitive, ci și cea a fiecăruia. Când bărbații au abandonat revolta lor feminină și au luat postura lor virilă, ele au rămas cele mai determinate, rezistând ultimele, rebelându-se primele, în vreme ce frații lor și-au întors vesta și s-au pus la cald. Este opera anticulturală a femininului, cea care reînnoiește cultura! Contrar unei idei primite, ar trebui spus că simbolicul ar fi în mâinile femininului? După toate, Legea, sau Justiția, sunt mai degrabă reprezentate de statui de femei. Și războiul de asemenea, este adevărat...

Trebuie acum făcut un efort de imaginație încă și mai mare pentru a înțelege că menadele nu au fost femei ale trecutului. Acelea au fost futuriste. Ele au programat deja în stilul lor expeditiv gestul monoteismului: ele nu au distrus idolii cetății, cum a făcut-o Akhenaton, acolo jos la Teba, chiar înaintea Exodului și a Sinaiului. Dar ele puneau la pământ zeii familiei. Ele dinamitau

patria potestas a bărbatului, a cărui putere era calcată pe cea a unui zeu. Fiecare serbare dionisiacă, fiecare procesiune a lui Liber Pater repeta ieșirea din Eden.
Din cea mai îndepărtată Antichitate, gestul menadelor a avut o valoare universală, chiar dacă mișcarea lor a rămas limitrofă, ținută în marginea cetăților. Tinere fete seducătoare, întoarse, nesupuse; hetaire intrigante, cultivate, strălucitoare; prostituate de stare joasă directe, vulgare; dar și matroane obișnuite, vorbărețe în forum, civile, cochete, materne, tandre, amante, aveau brusc destul și, la ora prescrisă de astre, ele se retrăgeau pe vârful unui munte, intrau în transă și coborau asupra orașului, unde spărgeau totul. Acele femei părăseau orașele cu sutele, ca un val care se retrage; ele se regrupau pe o înălțime, dansau până în zori; apoi se dezlănțuiau asupra cetății și se dădeau carnavalului lor infernal, până ce asta devenea rău, cu devorarea crudă a unui animal sau, mai bine, a unui bărbat. Nu era vorba despre crize singulare, ci despre violența unei mulțimi, arzând, demolând totul în trecerea sa, vânând cel puțin un bărbat, încă și mai bine un tată, și încă și mai bine dacă posibil fiul uneia dintre ele, dacă posibil un rege – cu la fel de frumoasă prestanță ca și Penthee al lui Euripide sau ca frumosul Orfeu! Și dacă-l prindeau, îl emasculau și-l devorau.
Omofagia menadelor s-a continuat fără îndoială în Roma până după începutul erei noastre, în ciuda interdicțiilor Senatului, așa cum o atestă perenitatea cultelor bahice. Sunt fapte poate legendare, în orice caz uitate în lumile înapoiate ale istoriei... Dar unde se găsește cea mai bună dovadă a lor, dacă nu în riturile sacrificiale ale primelor religii care doar au deplasat epilogul lor antropofag: dacă e interzis să devorezi un bărbat, o să mâncăm un taur, eponim al lui Zeus... sau mai bine un berbec, încarnare a lui Amon și a lui Baal... Este tatăl pe tavă! Până azi, preoți consacră cărnurile în mai multe religii. Și mielul cristic nu a fost el ultimul dintre devorați, el care este consumat întotdeauna la liturghie? Menada își continuă opera sa sacrificială în eternul său prezent:
Față de insomnie, eu sunt o iluzie, eu care devorez pe ai tăi. Privește-mă, eu sparg visul: eu sunt de marmură, de jar, de gheață, de bronz, în foc, în cenușă.

O rebeliune în continuu

S-o privim venind prin micul capăt al lunetei: ea face multe povești pentru nimic, ea spune nu după ce spusese da, ea varsă paharele, trece înainte rândului său la coadă, râde de codul străzii: iată tot atâtea dintre acele mici transgresiuni ușor atribuite psihologiei feminine. Acel gen de mici

evenimente jalonează viața cotidiană și fac să se miște capul domnilor, care văd acolo un etern feminin refractar la civilitate. Niciunul nu va disconveni că acea modalitate de rebeliune există, dar nu replică ea seducției? Priviți această altă femeie care place mult, bine machiată, elegantă, urcată pe tocuri înalte, etc... S-o observăm... s-o urmăm, atunci când ea se duce la o petrecere la prieteni: ea varsă fără s-o facă expres paharul ei, dacă e posibil, în pantofii Latin lover-ului care-i privește din colțul ochiului decolteul, ea își înfige din neatenție tocul înalt în piciorul dansatorului care o strânge prea aproape... Acel gen de mici gesturi în afara normelor se acumulează ca o paradă contra seducției. Nu protejează ele contra unui fel de viol anticipat al feminității?
Femininul transgresează în proporția seducției sale și respingerii sale. Este el transgresiv pentru că e respins, sau mai degrabă este respins pentru că e transgresiv? Cei doi termeni se înlănțuie într-o mișcare circulară, o revoluție pe loc care seamănă mai degrabă unei poticniri decât unei mergeri înainte! Perspectiva se deschide dacă cuplăm femininul cu dorința tatălui: este o dorință – incestuoasă și mortală – care obligă să nu i te conformezi – trebuie deci s-o transgresezi. Dar atunci această entorsă nu e decât o jumătate de măsură: mișcarea sa completă ar reclama de preferință capul patern. Transgresiunea feminină nu este o cochetărie seducătoare decât așteptând ceva mai bun, căci este o mișcare de fond, un principiu fără compromis. Mai degrabă decât să spui că este transgresivă, valorează mai mult s-o califici drept revoluționară, căci ea caută să facă tabula rasa din ceea ce nu transgresează decât așteptând de acolo ceva mai bun.
Din momentul în care urgența de a ieși din familie le „mănâncă”, femeile - mai mult decât bărbații – sunt bântuite de paricid, iar acest prurit le scarpină ca și cum aceasta nu s-ar fi împlinit niciodată până la capăt. Iubirea refulează acea sumbră înclinație, așa încât ele adoră să joace prin anticipare pe infirmierele, psiholoagele, stuardesele: eroinele salvatoare. Acele bune îngrijiri sunt rezervate tatălui muribund sau eroului rănit, care trebuie mai întâi bine epuizat, dacă nu decapitat! Femeia în cămin, atât de atentă, ea, a cărei bucătărie este perfectă iar menajul impecabil, nu este pe punctul de a juca un rol căruia natura ar fi predestinat-o.

De la prejudiciu la revoltă: compromis masculin, radicalitate feminină

Un spirit răutăcios ar spune că femeile se plângeau de a nu avea falusul. Ar fi revendicarea feminină de bază, motorul unei insatisfacții constante, a unei reclamații neîncetate. Totuși bărbații îl reclamă și ei – ceea ce anatomia maschează puțin cam repede! Impunerea patrias potestas patriarhale - și nu

anatomia – a dat avantajul bărbaților. În realitate, prejudiciul inițial – cel al castrării – lasă cele două genuri într-un egal raport față de lipsă, față de întârzierea luată de fiecare asupra sa: față de dorință deci. Consistentă, devorantă, dorința de penis – feminină – nu are egal decât în dorința de a-l da care metamorfozează bărbații în obsedați sexuali. Ei ar trebui deci să fie la fel de revendicativi ca și femeile. Dar cum anatomia și mitologia ambiantă le dau iluzia că ei au deja falusul, cum a-l da posedă un avantaj strategic asupra lui a vrea să-l ia și cum în cele din urmă identificarea cu tatăl le oferă un joker câștigător, bărbații fac prin anticipație ca și cum ei ar poseda deja ceea ce ei nu fac decât să dorească. Retrageți eșafodajul acestor cum, și veți vedea debandada.
Fiecare se va recunoaște în sentimentul de a fi suferit vreun prejudiciu, de a se fi făcut a avea, că o anumită promisiune nu ar fi fost ținută: această trăire secretă este atât de banală! O este mai mult pentru o femeie? Mai puțin pentru că ea ar fi castrată, decât pentru că ea cere deschis ceea ce masculinul caută să dea - și de care nu se înstăpânește decât dându-l, fără să-l fi avut niciodată nici el mai înainte. Masculinul face seamăn din a-l avea și din a-l putea da – așa că el ajunge acolo... câteodată. Femininul afișează din contră lipsa sa: devorat de acest prejudiciu, încăpățânat în reparația sa, bântuit de ideea de a-și scoate din el răzbunare – cel puțin el nu se inhibă -, el revendică alt lucru decât ceea ce el este. El este bucuros constructor de istorii, mai întîi istorii visate precum în O Mie și Una de nopți, apoi de istorii care prind rădăcini în realitate.
Sentimentul unei daune intime anticipează asupra revoltei, cu mult înainte ca mai multe prejudicii să se unească într-un protest comun. Acel prejudiciu nu are culoare politică; dar un rege nu ar știi din asta să atribuie vina nimănui, în timp ce un vasal ar incrimina regele. El unește astfel un stăpân tatălui, astfel încât castrarea retaie prejudiciul. Această acoperire va fi cu atât mai explozivă cu cât prințul cetății se prezintă el însuși ca un avatar patern. În această măsură, un prejudiciu oarecare (comun) va fi multiplicat de fiecare angoasă de castrare (singulară). Aceea semnifică oare că politica este guvernată de dorința inconștientă? Dacă sunt două ordine diferite, unul nu ar fi nimic fără altul! Inconștientul se proiectează pe ecranul politic, fără care el nu ar apărea, și în lipsa căruia el nu ar știi cum să treacă la act.
Nu există de exemplu nici o soluție psihică pentru contradicția iubirii și urii tatălui. Așa că ura se proiectează în afara familiei. Din copilărie ea se exteriorizează sub masca unui lup sau a unui animal fobic, el însuși propice inventării unui totem: acel proces deja politic se declașează cu ritualele sale,

datoriile sale, transgresările sale, excluziunile sale, care se organizează pe spărturile sale. Viața în societate ar fi inconsistentă fără subiectivitatea care se proiectează acolo, nu fără o torsiune care o face dez-cognoscibilă. De la inconștient la proiecția sa politică, o limbă inconștientă nu se traduce într-o alta care ar fi politică, căci politica este singura expresie posibilă a idealurilor născute din culpabilitate. Inconștientul joacă astfel cartea forțată a unei aventuri în cetate, unde suveranul bine reprezintă un fel de tată inversat al celui care domnește în ceruri: el promite că totul se va aranja curând, aici jos poate, după moarte în mod sigur. În acel sens, gândirea partizană, conflictele, iubirea șefului asigură fiecăruia pâinea zilnică a refulării sale – este piatra mortuară pusă asupra paricidului.

Planurile de mântuire sunt întotdeauna politice. Nimeni nu se poate ierta doar singur, și trebuie să treacă din asta prin discordiile societății: odată tatăl trecut la mulinetă, odată lacrimile vărsate pe mormântul său, pe lângă cine să implori iertarea și cine o va acorda? Ar trebui răspuns nimeni. Dar există întotdeauna cineva pentru a răspunde în locul lui nimeni. În locul acelui fel de tată care a fost eternizat în ceruri, acolo sus, răspunde locțiitorul său terestru. Cu ochii spre cer, iertarea este așteptată de la cel care este sub pământ. Cu ochii ridicați, păcătosul își caută calea sa pe pământ, acolo unde el visează să construiască cetatea lui Dumnezeu. Acesta este progresul! Dintotdeauna această cetate s-a construit, și fiecare nou născut urcă într-un vis deja în marș de multă vreme. Imposibil să iei un fluviu de vise în contra-curent! Visul are gardienii săi. În regatul său domnește suveranul său cu aureola sa cerească și spada pământească. Un suveran cu obiceiurile sale de somnambul pe care nu vrea, mai presus de toate, să le schimbe.

Prinsă în acest vis treaz, o criză de isterie nocturnă, bătaia de aripi de fluture a unei scene domestice ar putea ea să declanșeze din aproape în aproape o revoltă contra suveranului? Să exagerăm această propoziție: bătăile de aripi dintr-odată sincrone a mii de fluturi vor face ele să cadă prințul? Aceea nu s-a întâmplat niciodată, căci bătaia fiecărei perechi de aripi nu ridică decît câte un fluture odată, solitar în ciuda numărului. Totuși, dacă o constantă represiune s-a abătut asupra femeilor, nu este pentru că bătăile de aripi de fluture sunt o amenințare? Dar în ce sens sunt ele una? Femeile ar fi ele de departe, și ca un nimic, după ce vor fi șușotit câteva cuvinte la ureche, din a fi vorbit la brutărie, la biserică, la ieșirea de la școală, instigatoarele secrete ale sediției fraților?

Despre familiara stranietate a femininului și cea a feminismului

De când datează primele conștientizări ale locului și rolului femeilor în istorie? E în uz să fie urcate până la Marx și Engels în Originea familiei, a proprietății private și a Statului. Prima exploatare ar fi fost după ei cea a femeilor de către bărbați. Această teză uimitoare făcea din raportul bărbatului la femeie un fel de matrice originară a luptei de clase, și prin consecință motorul istoriei. Teză de o familiară stranietate, mai întâi pentru că ea are un fel de evidență, ca și cum ea ar fi într-adevăr familiară. Dar ea este în același timp foarte stranie: dacă dominarea femeilor a avut la început un motiv sexual, această rațiune nu este ea ireductibilă la o exploatare de clase? Și apoi, de ce un moment de dominare inițial ar fi devenit motorul întregii istorii, și în plus al unei istorii în care femeile nu au intervenit deloc? Marx și Engel nu au dat o suită acestei ipoteze. Și cum ar fi putut-o, de vreme ce nu aveau decât o idee vagă despre alchimia sexuală? Intuiția lor a fost deci redusă la o exploatare economică a celui mai slab de către cel mai tare.

Trebuie atunci să conjuncturăm că dacă acest elan inițial nu a mai apărut apoi, este pentru că el a trebuit să rămână activ sub o formă deplasată? Această deplasare este stranietatea însăși! Nu ar trebui să încercăm să înțelegem stranietatea care se disimulează sub familiaritate? O primă falsă evidență trebuie mai întâi îndepărtată: dacă dominarea femeii a fost o realitate, rațiunea sa nu a fost cea a celui mai puternic. Dacă așa ar fi fost cazul, o strivire inițială a femininului de către masculin nu ar fi avut nici o suită. Această stare staționară nu ar explica stranietatea deplasării care a făcut din feminin un motor constant. Din contră, o angoasă reînnoită a femininului nu a găsit o altă ieșire decât în constanța represiunii și într-o insurmontabilă gelozie, o luptă pentru posesia unui bun în afara portanței: cel căruia orgasmul feminin îi este parabola. Cum să înțelegi deplasarea unei anumite mize dintr-un teren în care ea este inaccesibilă, într-un altul care îi furnizează un echivalent? Nu trebuie să diferențiem imperiul feminin asupra acelui bine, și lupta masculină pentru putere care încearcă să și-l însușească? Orice tentativă de a juisa de el prin violență va eșua. Atunci când femeile au fost violate în timpul războaielor, schimbate sau trocate, atunci când ele au fost cumpărate sau aservite, ele nu au rămas mai puțin stăpâne a bunului lor cel mai intim, inalienabil, incolonizabil, dominând cu valoarea sa circulația mărfurilor și mizele luptelor. Era mai puțin o putere de femei cât această putere inalienabilă. Puterea bărbaților se exercită asupra cuiva, cea a femeilor asupra nimănui. Este un imperiu fără regat.

Bărbații nu au putut lua cu forța propriul juisării feminine, care reprezintă totuși pentru ei suveranul bine, căci ei se asigură astfel prin persoană interpusă de genul lor și de numele lor. Dar violența ea însăși ajunge pentru a le asigura genul și identitatea, așa că ea a devenit placa turnantă a straniei deplasări. Să faci violență unei femei, este să încetezi să fii una, și deci să te asiguri de genul tău.
Plăcerea de a transgresa, de a face răul, a fost deci sursa juisării masculine. Ea a înlocuit donația orgasmului feminin, care este imposibil de obținut cu forța și care a fost mai întâi din contră o sursă de angoasă. Violența ea însăși a servit ca scăpare masculină în dispreț total față de orgasmul feminin, sau mai degrabă pentru a-i împiedica exprimarea sa. Să lași să juiseze o femeie reprezintă un risc angoasant, căci orgasmul ei declanșează orgasmul masculin și deci îl feminizează. În revanșă, să-i faci violență este o ieșire alinantă, care deplasează orgasmul, iar aceasta prezervând virilitatea și economisind angoasa. Această violență a fost placa turnantă a acelei deplasări care dă cheia altora. Așa a fost exprimarea istorică a masculinității timp de milenii.
Acea deplasare între a juisa de violența făcută unei femei, mai degrabă decât de a juisa de orgasmul său, nu atrage imediat atenția, dar a avut o mare importanță: este un paspartu universal. Într-adevăr, termenul mijlociu al celor două exprimări este violența: ea permite o infinitate de deplasări. De exemplu, mai întâi acesta: ceea ce nu se poate obține cu forța cu o femeie se poate transpune în violență contra unui bărbat. Dominarea sexuală a femeilor nu obține niciodată satisfacție – prin forță sau altfel – și ea s-a deplasat pe un alt teren care a fost mai mult o scăpare decât un echivalent. Și aceasta grație acelui termen mijlociu al violenței. Un dizacord între feminin și masculin mai întâi erotic, dar angoasant, s-a translatat în violența bărbaților între ei: ea și-a ocultat originea. Iar strania deplasare se continuă. Ea s-a autorecondus, căci, dacă violența deplasează scopul orgastic de la o scenă la alta, totuși nu a ajuns la capăt. Și deplasarea aluat viteză. Trenul a rulat fără conductor aparent: conductorul a rămas pe peronul de plecare al scenei primitive. Dar trenul a rulat totuși. Sub ziua atât de stranie a acestei deplasări, istoria s-a deplasat ea însăși, ea a glisat de la scena primitivă erotică la scena istoriei. Intuiția lui Marx și Engels asupra acestei origini sexuale a luptei claselor păstrează în spatele ei această putere obscură, cea a unei forțe care animă istoria după o deplasare indefinită și niciodată dusă până la capăt.
Această intuiție atât de clarificantă avusese precursori în mișcarea revoluționară franceză. În anii 1830, Flora Tristan vru – fără îndoială prima – ca mișcarea muncitorească să țină cont de diferența sexelor, idee reluată mai

târziu în cercurile saint-simoniene. Pentru Charles Fourier, diferența de clase reproducea pe ce de sexe și ierarhia sa imita familia. După el, locul inferior dat femeilor era modelul exploatării în societate. Această idee cu adevărat încăpățânată este atât de familiară încât ea induce convingerea, chiar dacă nu este evident să compari relația bărbatului și femeii cu cea a capitalistului și a muncitorului. Intuiția unei deplasări a sexualului asupra economicului a prevalat. Este totuși o idee stranie, atât de familiar stranie!

În afară de acele câteva nume, precedate de cluburile feminine ale Revoluției franceze și discursurile Olimpiei de Gonges, clarificator absolut, a trebuit să așteptăm Comuna din Paris pentru ca feminismul să devină vizibil, pentru ca el să se organizeze în durată. În anii 1880, dacă dezbaterea a continuat într-un feminism abia născând, ea a fost marginalizată de un curent dominant care a estimat că egalitatea nu ar veni decât după o victorie a socialismului și că revendicări autonome ale femeilor erau demne de burgheze rătăcite. Discursuri atât de magnifice ca cele ale lui Hubertine Aubert despre votul femeilor nu au făcut nimic. Încă și azi, feminismul continuă să fie considerat ca o forță de sprijin de către femeile însele, în vreme ce feminismul militant a influențat puternic mișcarea politică – dar, și acolo, ca un fel de dublură.

Cuvântul „feminism" însuși nu își ia el astfel aura sa deplasată? Dacă opresiunea femininului de către masculin se decalchează asupra mișcării de origine a istoriei, nu va fi el întotdeauna deplasat, ca o neliniște, un revenind straniu, o aură familiară? Înțelegem mai bine sentimentul de familiară stranietate – Unheimlich – pe care feminismul îl provoacă! El șușotește bărbaților propria lor servitute feminizată, și lor nu le place asta! De altfel un mare număr de femei nu trăiesc și ele această familiară stranietate cu privire la feminism?

Acest tip de deplasare care s-ar fi produs la marginea timpurilor, la ieșirea din hoarda primitivă în sumă, nu se reproduce ea în fiecare generație? Fiecare bărbat își desfășoară virilitatea sa pentru a-și uita angoasa sa de castrare, care totuși continuă să-i dubleze acțiunea sa de fiecare clipă. Nu este un elan care ar fi fost dat doar o dată la origini, ci combustibilul ocult al activității sale zilnice. Fiecare act păstrează pe reversul său o umbră care dă o neliniștitoare stranietate întreprinderilor celor mai hotărâte. Este sentimentul absurdului pe care trebuie să-l înfrunte bărbatul viril, căruia literatura i-a elogiat eroismul, chiar și când nu ar avea nici o altă justificare decât el însuși. Dacă actul masculin se profilează în contrapunct unei angoase de feminizare, el nu vrea mai ales s-o știe iar comportamentul său se desenează pe acel fond de absurditate deplasată. „Actul gratuit" până la suicid a avut emulii săi – dintre

care virilul Hemingway a dat un exemplu exploziv. El răspunde de o filosofie masculină a unei ființe-în-lume solitare, confruntate absenței divine – ca și cum supliciul femininului nu ar conta. Această postură stoică se confruntă cu neliniștitoarea stranietate care învăluie orice gest, fie el cel al militantului celor mai juste cauze, care trebuie să se uite în acțiune, el a cărui mână este ghidată de un ideal care-l depășește. Actul cel mai simplu precum și marile întreprinderi păstrează în prezența lor acel halo ireal. El contaminează la fel de bine actul singular cât și angajamentul politic, sau cât și absurditatea marilor războaie cu milioanele lor de morți. De ce războiul și enormele sale potlachs? Chestiunile de „onoare", adică de virilitate, nu au jucat ele un rol de prim plan, pentru prinți ca și pentru simpli soldați? La luptă, motivul de război se uită în profitul doar al virilității. Al absurdității sale.

În detaliul fiecărei vieți ca și pentru ansamblul lor, destinul lovește cu absurditatea unei forțe oarbe, a unei repetiții care nimic nu conține. Este Moira, Parca care împlinește noaptea ceea ce a fost prescris de către zei. Nimic nu oprește brațul său, ca și cum ar fi vorba despre a exercita o răzbunare. Moira cu față de femeie se răzbună. Căci cine a crezut, cine a putut crede, cine va crede vreodată că femininul respins va fi acceptat crudele tratamente care i-au fost aplicate fără să se rebele, fără să întoarcă lovitură pentru lovitură? Neliniștitoarea stranietate, este cea a feminității pe punctul de a se răzbuna: ea bântuie catastrofele iminente, dezastrele naturale, marile ciume, care fuseseră prezise în terorile anului o mie, virușii informatici anunțați la trecerea anului două mii. Tsunami, cutremure de pământ, încălzirea planetei poartă sigiliul său.

Riturile sacrificiale mu lipsesc în nici o cultură iar creștinătatea la sacrificat pe fiul lui Dumnezeu însuși! Sacrificiile, mici și mari, multiple potlachs ale vieții colective plătesc zi de zi o datorie față de zei, iar soldul paricidului nu e niciodată achitat. Bisericile ca și monumentele morților o reamintesc cu constanță, fără să socotim monumentul interior al idealurilor, care murmură în fiecare clipă: mergi, plătește! Muncește! Avansează! Dar cine a plătit vreodată sau plătește crimele comise de la începuturile timpurilor contra femininului? Datoria este cu atât mai mare cu cât ea nu a fost niciodată mărturisită sau chiar pentru că existența sa nu este cunoscută. Există statui ale soldatului necunoscut, dar nici una a feminității martirizate. Este spectrul său cel care declanșează neliniștitoarea stranietate, frica de catastrofa iminentă: femininul se plătește el însuși, atunci când ia chipul destinului, al justițiarei, al Moirei care lovește noaptea, al blestemelor vrăjitoarei pe care nici un rug n-o va împiedica vreodată să-și arunce funestele sale sorți. În grandoarea

bătăliilor, Medeea lovește fiecare combatant prin fiecare combatant. Și Medeea este de asemenea lovită prin fiecare dintre cei ce cad. Abel, Cel(cea) Iubit(ă) de Dumnezeu, redă sufletul său feminin prin fiecare dintre ei.

Femininul nu reprezintă nicidecum o alteritate căreia ar trebui să i te obișnuiești, ca și cum ar trebui, de o manieră rezonabilă, să accepți „diferența". „Diferența" este unul dintre acele cuvinte juste dar foarte plate care laminează sensurile belicoase, fără să ierte ceea ce ar trebui „să accepte", care – chiar dacă ar fi fost acceptat – nu ar fi acordat totuși iertarea sa. Masculinul ar prefera să nu se gândească la această alteritate, chiar dacă se obsedează de ea și a implorat mult timp divinitățile să-l protejeze de ea. Această alteritate a femininului se impune cu mereu mai multă forță: alteritate stranie, mult mai mare decât în sensul său comun, când trebuie să recunoști umanitatea unui Evreu, unui Negru, unui Arab, unui muncitor... Căci este vorba doar despre o calitate, puternică, dar abia încarnată și exact doar suportată. Este alteritatea unei familiare stranietăți cu adevărat incomprehensibile în cadrul fraternității. Ea se impune într-un fel de inegalitate: solitară, separată, fără relație, transcendentă, mută, exasperantă. În realitate amenințătoare, căci acel pol negativ magnetizează dorința: trage asupra sa răul ei fantasmatic, în contrapunct absolut iubirii materne, securizante și dezarmante. Această alteritate stranie se impune bărbaților, dar și femeilor, care i s-au făcut mesagerii cu mai mult sau mai puțină grație, totuși jucând atât de bine cât ele o pot, așa cum te joci cu focul.

Revoluționare în ciuda lor

Să respingem o clipă etnocentrismul nostru nativ: să ne imaginăm

PRIMUL CONGRES INTERNAȚIONAL DE PSIHANALIZĂ

https://www.youtube.com/watch?v=jZfE9x4qkgQ

Universitatea Națională din Rosario, Argentina
27, 28 și 29 octombrie 2016
Viitorul unei întâlniri: Psihanaliza în actualitate, la 160 de ani de la nașterea lui Sigmund Freud

Voi încerca să vorbesc despre cum poate fi viitorul psihanalizei, care nu este azi atât de sigur...
Epoca noastră este cea a unei schimbări culturale fără precedent, unică de la nașterea monoteismului...
Mișcarea generală a istoriei, acum, se inversează...
În trecut, și chiar și acum, bărbații au dirijat această mișcare în favoarea ambițiilor lor...
Patriarhatul a fost dominant, dar azi, este în defensivă...
Există noi legi, și mai presus de toate, noi moduri de viață, inedite, care arată o schimbare ireversibilă...
De ce o putere atât de injustă a putut să se instaleze și să se mențină atât de mult timp?
Mi se pare că monoteismul a instalat-o, iar acum, decăderea ei mi se pare iminentă...

Epoca noastră este cea a căderii patriarhatului și a eliberării femininului...
Psihanaliza ne permite să citim această istorie, realizând un paralelism între destinul individual și destinul colectiv, între ontogeneză și filogeneză...
Dezvoltarea societății a luat același drum ca și creșterea unui copil...
Un copil își iubește tatăl, deși el este rivalul care-l castrează, adică, îl feminizează...
Suferind de această angoasă, se naște și crește o fantasmă paricidă, iar copilul respinge femininul său...
Este aceeași dinamică cu cea a nașterii religiilor...
Apariția Dumnezeului monoteismului a fost însoțită de distrugerea idolilor, echivalând unui paricid, și de o respingere violentă a femininului...
Este o dublă mișcare, pe de-o parte, adorarea unui Tată eternizat, iar pe de alta, respingerea și opresiunea femininului...
Nu este necesar să fi sociolog pentru a constata că transmiterea credinței religioase se realizează înăuntrul unei familii, în funcție de religia care primează în locul în care trăiește...
Această achiziție culturală se convertește într-o credință interiorizată, pentru că se înrădăcinează în complexul lui Oedip...
Rezumând, în timpul primei copilării, în fața seducerii de către tată, copilul își afirmă virilitatea, respingând violent propria feminitate...
În cele 5 psihanalize ale lui Freud, putem citi în exemplele omului cu lupi sau a omului cu șobolani, faptul că mai întâi ei simt pentru tatăl lor o iubire feminizată...
Omul cu șobolani a ajuns să aibă ideea nebună că de fiecare dată când făcea dragoste, tatăl său risca să moară...
În fapt, actul iubirii este însoțit de o fantasmă paricidă, căci făcându-l, un bărbat se eliberează din ghearele tatălui său...
Seducția paternă este puternică, iar realizarea ei se lovește cu interdicția incestului, provocând astfel o traumă profundă a cărei consecință este fantasma paricidă...
Dumnezeul monoteismul a apărut în același mod, s-a născut atunci când idolii au fost doborâți, iar bărbații au simțit o neîncetată vinovăție în fața lui Dumnezeu pentru această distrugere...
Acest paricid fantasmatic dezlănțuie o imensă culpabilitate, făcând ca bărbații să se pedepsească și să fie dispuși să se sacrifice...
Motorul ocult al violenței lor este frica de feminin...
Și cu toate acestea, epoca noastră încearcă să decidă dacă sau Dumnezeu există, și în acest caz femeia nu există, sau contrariul...

Este frica de feminizare cea care a provocat respingerea femeilor și a homosexualilor...
Va trebui să fie conștientizată cauza acestei violențe... până și Papa Francisc s-a scuzat public pentru atitudinea pe care a avut-o Biserica față de homosexuali, timp de secole de represiune sângeroasă...
Ceea ce tocmai am spus ar fi ridicol dacă aș vorbi despre o putere a bărbaților opusă eliberării femeilor...
Bărbații au oprimat femeile pentru că au respins propriul lor feminin, adică, este vorba de a respinge propria bisexualitate...
Deja am menționat-o, atât băieții, cât și fetele, adoră și se tem de seducerea paternă, aceasta este trauma fondatoare a nevrozei cea mai generalizată, adică a isteriei, care își pune întrebarea cu privire la adevărul bisexualității: sunt un bărbat sau o femeie?
Pentru a înțelege această bisexualitate trebuie să subliniem diferența între sexul anatomic și genul psihic...
Categoriile bărbat și femeie sunt substantive referitoare la anatomie, în timp ce masculin și feminin sunt adjective calificative ale oricărei ființe umane. Aceste calificative definesc o masculinitate, mai mult sau mai puțin mare, și, de asemenea, o feminitate, mai mult sau mai puțin mare...

PENSER LE SEXUEL AVEC LA PSYCHANALYSE

10 - 11 & 12 mars
Campus des Cordeliers, 21 rue de l'École de Médecine, 75006 Paris

Ce programme est agréé dans le cadre de la formation permanente
(N° agrément : 11.75.33.82175)
et de l'OGDPC
(Informations : arlette-costecalde@wanadoo.fr)

Vendredi 10 mars 20h30
CONFÉRENCES

Mustapha Safouan : *La fin du sexe*
Alain Corbin : *De la femme rêvée aux exploits de bordel*

Samedi 11 mars
MATINÉE

9h30 Introduction et modération : **Pierre Marie**

10h00 **L'ÊTRE SEXUÉ ET LE CHOIX SEXUEL**

Yves Sarfati : *Histoires de cul*
Marie Jo Bonnet : *L'Eros lesbien figure du pas-tout*
Claude-Noële Pickman : *Hétérotisme*

11h30 **PAUSE**

11h 45 **CONFÉRENCE FRÉDÉRIC GROS :**
La sexualité aujourd'hui et Foucault
Présenté et discuté par **Laurie Laufer**

APRÈS-MIDI

14h30 **RAPPORT SEXUEL ET LOIS DU DISCOURS**
Modérateur : **Alain Vanier**

Darian Leader : *No hands free*
Raja Ben Slama : *« La rencontre des deux fentes »*
Gisèle Chaboudez : *Penser le sexe*

16h30 **SATISFACTIONS ET JOUISSANCES SEXUELLES**
Modératrice : **Vannina Micheli-Rechtmann**

Jean-Jacques Moscovitz : *La séance fait elle entendre le manque sexuel ?*
Gérard Pommier : *La monnaie de la pièce érotique de la pulsion de mort*
Paul-Laurent Assoun : *Les démons de midi : le sexuel à contretemps*

Dimanche 12 mars
MATINÉE

9h30-12h30 **1) LE GENRE À L'ÉPREUVE DU DIVAN**
Modératrice : **Laurence Croix**

André Michels : *De la pulsion comme subversion du genre*
Claire Nahon : *Équivoque, y es tu ?*
Thamy Ayouch : *Genre, classe, 'race' et subalternité : pour une « psychanalyse mineure »*
Pascal Laethier : *Le genre, en deçà de la performance*

2) SEXUALITÉ INFANTILE ET JUVÉNILE
Modérateur : **Frédéric de Rivoyre**

Jacques Sédat : *Le paleo Freud*
Arlette Costecalde : *De la longue querelle sur la phase phallique de la fille*
Michael Rigenbach : *Œdipe décomplexé ?*
Eric Bidaud : *L'esthétique de l'amour à l'adolescence et le « coup de foudre » du porno.*

3) PERVERSIONS ET ADDICTIONS SEXUELLES
Modérateur : **Éric Toubiana**

Hélène Godefroy : *Le Donjuanisme féminin : un phénomène nouveau ?*
Claire Gillie : *Pédophilie, la mal nommée*
Monique Lauret : *À propos du nouage masochisme, féminin, et pulsion de mort*
Vincent Estellon : *La sexualité addictive : une sexualité hypocondriaque ?*

4) LGBT
Modératrice : **Silvia Lippi**

Ouriel Rosemblum : *L'Homme transexuel, sa femme et leur enfant*
Ursula Renard : *Rapport bisexuel et normativité*
Danièle Brun : *Réciprocité dans l'homosexualité*
Markos Zafiropoulos : *Freudisme et actualité gay*

5) DU RAPPORT DE L'HOMME ET DE LA FEMME
Modérateur : **Amos Squverer**

Celya Herbin : *Y a t-il une sexualité sans tiers ?*
Gorana Manenti : *Dans la ronde des fantasmes, le Rival*
Marielle David : *Nora et le symptôme de Joyce*
Brigitte Lalvée : *Le rapport sexué*

APRÈS MIDI

14h30 **LES DISCOURS DE L'AMOUR**
Modérateur : **Olivier Douville**

Didier Lauru : *De l'amour courtois au passage à l'acte sexuel*
Corinne le Bitouzé : *La sensualité, de l'étonnement à la rencontre*
Jacqueline Schaeffer : *De l'amour à l'emprise de la passion*
Pierre Marie : *Quelle érotique peut-on attendre d'une psychanalyse ?*

CONCLUSIONS
Claude-Noële Pickmann, Gisèle Chaboudez, Alain Vanier

Renseignement et inscription :
Espace analytique, 12 rue de Bourgogne 75007 Paris,
tél. : 01 47 05 23 09, espace.analytique@wanadoo.fr - www. espace-analytique.org

Tarif normal : 100 euros - Tarif étudiant : 30 euros - Tarif F.P. : 300 euros
Prix inclus dans les cotisations pour les membres, adhérents et auditeurs libres d'Espace

„MONEDA PIESEI EROTICE A PULSIUNII DE MOARTE”

11 martie 2017

https://www.youtube.com/watch?v=HlNUySM8nKI

(minutul 21 - 51)
Journées d'Espace analytique
10, 11 și 12 martie 2017, Paris
„Să gândești sexualul cu psihanaliza”

Tema acestui colocviu este cu adevărat foarte bine venită pentru că se părea că sexualitatea este domeniul psihanalizei, dar, așa cum Jean Jacques tocmai a dovedit, trebuie să mergi să vezi filme, trebuie să citești cărți, poezie, pentru a avea, aș spune, o mărturie despre ceea ce este în fond inima vieții noastre...
De exemplu, găsim foarte puține texte despre orgasm în imensele noastre biblioteci, raportul sexual rămâne tabu, dacă nu forclus, ca și cum ar fi vorba despre un domeniu sacru...
Freud a vorbit destul de puțin, dar eu găsesc, cu destul de multă justețe, în cele câteva remarci pe care le-a făcut...
El de fiecare dată l-a tratat ca o formațiune a inconștientului, asemănătoare râsului și lacrimilor, așa o spune în „Dostoievski și paricidul".
El compară absențele epileptice ale lui Dostoievski cu o punere în scenă fantasmatică, simptomul epileptic este un orgasm deplasat, fantasma paricidă a lui Dostoievski rezultă din dorința sa feminizată pentru tatăl său, criza epileptică este opera lui Eros, dar sub acoperirea lui Thanatos, uciderea tatălui...
Este o ucidere orgastică, perpetuată în inconștientul epilepsiei...
Ce putem ști despre asta, despre orgasm? Pentru anumite persoane orgasmul se produce fără probleme, pentru alte persoane aproape deloc, uneori o singură dată în viață, sau doar în vis, sau uneori cu un necunoscut într-o călătorie, aproape prin hazard, sau după pasajul la act, transgresiv...
În realitate transgresiunea este întotdeauna prezentă, dar ea este cel mai adesea doar fantasmatică, e suficient să închizi ochii, să stingi lumina, este deja abajurul transgresiunii...
În negru, este momentul de a termina cu agentul refulării, care taie scurt juisarea, căci juisarea este un adevărat handicap...
Cu ea asta ar putea dura mult timp, și nimic mai obositor, ea se activează fără să sfârșească, se gândește să se îmbolnăvească, un pas înainte, doi pași înapoi, ea cerșește seducția ambalându-se în nu, și riscă să se sfârșească într-un impudent „oprește, oprește, te rog, dragă, aș preferă să nu..." pentru a repune imediat acoperirea...
Pentru a sfârși cu acest circ trebuie o bună transgresiune, adică o manevră paricidă...
Nimic mai excitant decât ceea ce nu ar trebui și, în fond, nimic mai simplu, de asemenea...
E suficient să deschizi ochii asupra nudității, să te arăți dezbrăcat este deja să depășești limitele, să te lași văzut și să vezi nuditatea este deja să fi de această

cealaltă parte unde trebuie să transgresezi, să înfrunți, să învingi sau să fi învins...
În fond, erotism și transgresiune sunt sinonime...
Toți cunosc această impalpabilă barieră a transgresiunii care ar trebui depășită, dar mai ales nu...
Este spiritul tatălui care impune legea sa pretutindeni unde poartă privirea, nu contează în ce loc, corpul nostru este în surplus, el face pată în ordinea universului...
Să te arăți este deja să transgresezi și să cauți ieșirea erotică care ar ușura de greutatea privirii...
Iubirea este singurul moment în care tatăl coboară ochii...
Transgresiunea este cuvântul de trecere la intrarea în labirintul erotismului, la capătul căruia, să-ți ucizi minotaurul este cuvântul de sfârșit...
Fără firul Ariadnei, niciodată Tezeu nu ar merge în adâncul labirintului, unde minotaurul așteaptă... sunt nunțile în trei ale acestei scene primitive care programează deznodarea sa...
După expresia lui Andre Breton, „incasabilul nucleu de noapte al erotismului adăpostește un paricid pe care nimeni nu-l poate privi în față”, decât nevăzând decât foc, precum în fața tufișul în flăcări...
Toate bisericile tac cu privire la raportul sexual... Credința religioasă se teme pe același teren ca și raportul sexual, care spiritualizează Urfather, a cărui gelozie este obstacolul ce separă bărbatul de femeie...
Omul cu șobolani, pentru a vorbi despre acest exemplu clinic al lui Freud, avea această idee, că dacă făcea dragoste cu o femeie, acest fapt i-ar putea ucide tatăl...
În realitate concurența este dură, iar bisericile au dat întotdeauna mână forte represiunii sexuale... Ele au declarat ca obscen un raport terestru pe care ele însele îl califică drept mister celest...
Voi aborda acum puțin mai precis subiectul meu...
Prin remarca pe care fiecare o poate face din momentul în care are puțină experiență sau chiar și fără să aibă prea multă...
În timpul dragostei doar vocea feminină se aude, căci doar femininul este subiect al orgasmului... Bărbatul tace, lansat în urmărirea lui... Femininul este subiectul strigătului orgiastic, atunci când două probleme se deznoadă în același timp...
De partea sa feminină, prima problemă se pune, cea a conjuncției sale cu masculinul său... Există o condiție de neocolit, este că trebuie prealabilul iubirii înainte de a putea renunța la această parte masculină... Dar atunci se

pune o a doua problemă, în măsura în care amantul reprezintă un fel de tată... Va trebui ca paternitatea să videze plafonul, este condiția momentului orgastic...
În rezumat, la conjuncția masculinului cu femininului se adaugă împietrirea masculinului într-o postură paternă, iar dacă privim rezultatul care e la vedere, amantul debarasează însoțitoarea sa de tatăl său în timp ce el însuși îl înfruntă pe al său...
Acest paricid fantasmatic este solubil în orgasm, care este mai puțin o juisare decât sfârșitul ei...
Este un fel de mică moarte cum scrie Bataille... Angoasa acestui fel de moarte prinde uneori un amant pe punctul de a face dragoste până la a-l face impotent... Este aceeași angoasă care poate împinge o femeie să se refuze sau să-și simtă corpul răcindu-se în mijlocul unei îmbrățișări, este atunci când se impune dorința arhi-tatălui, care nu este niciodată complet mort, în înfruntarea sa cu fiul, iar aceasta în chiar inima iubirii...
Orgasmului i se succedă un scurt moment de doliu, este spiritul lui Urfather care tocmai a zburat lăsând carnea îndoliată... Romanii au scris în piatră că după dragoste, tristețea se înstăpânește de bărbat... post coitus homo semper triste...
Dar acum să încercăm să spunem ceva mai mult despre obstacolul pe care trebuie să-l depășească transgresiunea...
Ca un băiat, o fată iubește mai întâi mama sa, de care iubirea tatălui ei ar elibera-o dacă nu ar avea o consecință incestuoasă...
Ca o fată, un băiat este mai întâi feminizat de tatăl său, contra căruia el intră în luptă... Când iubește o femeie, el devine un bărbat și speră să sfârșească cu tatăl său... Asta ar trebui să-l ușureze, dar nu, dorința tatălui îl aduce cel mai adesea înapoi, el se teme ca tăticul său să nu clacheze... Fantasma sa luptă în același timp pe două fronturi, iar el aleargă alternativ de la unul la altul, el părăsește unul pentru celălalt, în numele virilității sale amenințate...
Care este moneda de schimb posibil între feminin și masculin? Este că și unul și celălalt sunt în mod egal stânjeniți de statutul tatălui... Momentul orgastic este cel al căderii lui care debarasează la fel de bine dorința de partea bărbatului cât și de partea femeii... Dar balanța nu este egală, căci refularea nu privește decât femininul...
Acest sfârșit de partidă dă deci avantaj femininului, astfel singurul subiect al orgasmului...
Bărbatul nu profită decât în replică, așa cum vorbim de replica unui seism...

Am vorbit deja de două ori despre iubire, ca fiind condiția inițială a acestui proces...
Dar există tot felul de iubiri, de altfel iubire, asta se spune la fel de bine la masculin ca și la feminin, verbul a iubi se lipește la etimologia tuturor pulsiunilor, pulsiunile pot iubi aproape orice...
Laptele, cerul, dansul, muzica, tot ce este sublim... Ele fac armatură corpului toate azimuturile, pentru a-l face să recâștige ceea ce a pierdut la început...
Căci corpul începe prin a se părăsi pentru a para angoasei de incest...
Există astfel o cerere de consolare care face grandoarea iubirii materne... Dacă această iubire este mai mare decât celelalte este pentru că ea consolează de propriul ravagiu...
Este un fel de contra-iubire a iubirilor devorante ale pulsiunilor, astfel se aprinde de la început contra-focul erotismului...
Iubirea se aprinde la focul pulsiunilor, așa cum arată lectura „Pulsiunii și Pulsiunii Întregi”, destinul pulsiunii este de a se nega ea însăși, de a se ușura pentru a muri în sfârșit, căci pulsiunile nu reușesc, ele se învârt în cerc, ele insistă, ele eșuează, ele caută să identifice corpul lipsei mamei, ca și cum ar trebui să-i înlocuiască falusul...
Pulsiunile sunt preotesele unui sacrificiu care le-ar aneantiza pe ele însele dacă ar ajunge la scopul lor, și cum ele eșuează asupra propriului lor corp, ele tind să se prindă de un alt corp, ele prind în brațe corpul, se metamorfozează în pulsiuni de prindere, sunt cameleoni gata să schimbe culoarea lor pentru a ajunge la scopul lor...
Iată deci o primă definire a iubirii, așa cum e ea înnebunită de eșecul ei...
Pulsiunea caută să-și împlinească canibalismul nativ pe un alt corp, este banalitatea lui te iubesc și te mănânc...
Privirea caută un corp să și-l pună sub dinte, ea însăși fiind în lipsă de al său propriu... De la început, corpul a fost absentat, a trebuit deci să caute un altul...
Este strigătul lui Thanatos încă de la refularea originară... Sarcina care-l împinge spre Eros... De când întâlnește o altă iubire canibală și o îmbrățișează cu gura plină, pulsiunea de prindere schimbă greutatea sa de moarte...
Două fantasme canibale își întorc mușcăturile lor în săruturi... Nunțile a două fantasme de aneantizare se anulează în profitul unei vieți fără doi în doi...
Este aspectul jumătate-jumătate, cum se poate, zi de zi, este un partaj precedat de lovitura de fulger, de mărturisirea lui da dublat de nu, a înșelăciunii în plin câmp de luptă, a erorii de persoană, sfârșit prin fortificația orgastică...
Nici un orologiu fiziologic, nici o plăcere de organ, nu explică obsesia raportului sexual, care nu mărturisește ceea ce el consumă...

Este vorba de a arde moartea pentru viață, această căldură degajată este Genuss, care se traduce totodată prin deliciu și consumare, este această plăcere atât de specială a acestui schimb care consumă și care începe în mod simplu prin a-și da mâna...
Cei ce își țin mâna sunt deja aliați prin acest modest schimb de Genuss, două angoase de aneantizare se anulează în această fericire specială a unei vieți fără doi în doi...
Cu Genuss nu vorbesc despre o fericire beatifică, ci de o înfruntare continuată a neliniștii întâlnirii masculinului și femininului, adică a lui Untergang, apusul complexului lui Oedip, care este solubil în raportul sexual...
Genuss surmontează o confruntare zilnică la pulsiunea de moarte care locuiește toate percepțiile noastre... Nu putem vedea nimic fără a risca să ne aneantizăm, trebuie să ții o mână pentru a vedea lumea în pace...
Tocmai doar am rezumat rolul inițiatic al pulsiunii de moarte, este o identificare la falus, de care a trebuit să te desfaci fiind și strigând, este strigătul lui Uverdrangung, rațiunea de fond a strigătului sugarului nu e alta decât violența originară... Juisarea lui Altul nu e originară, există imediat această refulare originară, este imediat refulată într-un strigăt, iar falusul devine această halucinație detașabilă care orientează dorința...
Este acest același falus detașat care va deveni mai târziu, la celălalt capăt al vieții, miza corpului la corp amoros, care și el se sfârșește printr-un strigăt, atunci când a recucerit prin persoană interpusă ceea ce a fost pierdut...
Pulsiunea de moarte locuiește iubirea, dacă nu iubirea pentru totdeauna, cel puțin iubirea pentru viață contra morții, thanatos prinde un corp deplin în brațe și se metamorfozează astfel în eros, este o translație care merge de la eu la tu, care pune astfel un final la ceea ce ucide...
Mâna care ține mâna schimbă thanatos contra eros, este convertorul său universal, care operează încă din copilărie, sunt premisele infantile ale unei iubiri deja erotice, dacă înțelegem pe acolo o sete de a prinde, avidă de propria sa dispariție...
Este modul de merge erotic al pulsiunii de moarte încă de la început, este pasa de origine care locuiește sexualitatea infantilă, câmpul său, jocul său, dansul său, apetitul său de a prinde...
Așa a fost de la început destinul pulsiunii de moarte, ea moare ea însăși trecând drept a fi falusul pe cale...
Dar atunci o întrebare se pune, pulsiunea de moarte a dispărut ea cu adevărat în Genuss... și e un happy-end care sfârșește prin a deveni suspect...

Cine va muri în cele din urmă? Deja am sugerat-o, fantasma paricidă este ieşirea finală a erotismului, fiecare dintre cei doi amanţi scapă ghearelor tatălui lor, şi dacă aceste două aspiraţii paricide se recunosc şi se schimbă, thanatos nu dispare absolut deloc, dar se uşurează făcând să cadă capul tatălui...
La capătul lanţului iubirii orgasmul reduce tatăl la spiritul său, iar pentru cei care nu au avut tată cu care să rivalizeze, această forcluziune îi ia raportului sexual sensul său...
În lipsa acestui schimb un epilog cu adevărat sângeros ia locul acestei ieşiri spirituale...
Arta barocă a reprezentat pe Eros sub trăsăturile unui îngeraş zglobiu şi zâmbitor, arcul şi săgeţile lui seamănă cu nişte jucării, dar în viaţă asta nu are cu adevărat nici o miză, să mori din dragoste este o expresie ce se foloseşte, iar aceasta se şi întâmplă...
Sinuciderile sau crimele sunt sfârşituri cotidiene ale îngeraşului şi sunt femeile cele care plătesc cel mai greu tribut, ele care ascund cea mai mare dintre comori...
Sunt carnagiile îngeraşului surâzător, fără a socoti morţile la foc mic, care durează uneori o întreagă viaţă, atunci când iubirea s-a refuzat...
Sufletul sângelui este straniu, el este atât de sexual, este sângele amanţilor care îşi taie pielea pentru a-l amesteca, este moartea lui Romeo şi Julieta pe care numele taţilor lor îi separa, este picătura de sânge pe care Mefistofeles i-o cerea lui Faust pentru a-i oferi o iubire terestră în schimbul sufletului său destinat lui Dumnezeu...
Să vezi sângele este să vezi incasabilul nucleu de noapte al erotismului, nimeni nu-l vede curgând fără să tremure sau fără excitare, sau fără amândouă...
Este adevăratul sânge al castrării, acest cuvânt atât de aproximativ şi chiar înşelător...
Mă gândesc de exemplu la acel tânăr care pentru prima dată în viaţă şi-a declarat iubirea sa unei femei, care îi spune imediat că într-adevăr nu, nu, nu, nu, era nu, şi nu un acel nu care anunţă un da, iar câteva momente mai târziu el a urinat un jet de sânge...
Mă gândesc de asemenea la acele numeroase povestiri despre femei al căror ciclu se redeclanşa atunci când ele regăseau bărbatul pe care îl iubeau...
Este acest sânge al iubirii, sângele dat, nu este vorba despre un schimb de bune procedee, ci de un fel de pact căci pulsiunea de moarte a continuat să-şi reclame tributul, trebuie oricum ca un cap să cadă, şi dacă nu va fi cel al unuia

dintre cei doi amanți, cel puțin cel al celui care i-a unit, căci de la început nunțile au fost pecetluite de un fel de tată primitiv, este lecția fantasmei „un copil este bătut”, cea care se articulează scenei primitive, scena inițială a iubirii...
Fantasma „un copil este bătut” expune contradicția brută a dorinței...
Un copil este bătut pentru că el se masturbează, și de ce se masturbează el dacă nu pentru a-și părăsi mama, adică pentru a avea falusul și deci pentru a nu mai fi falusul...
Masturbarea, este cunoscut, este libertatea...
El juisează așadar de lovituri, fiind totodată feminizat de un tată care îl bate, el este așadar în același timp masculin și feminin...
În scena „un copil este bătut” copilul se divide între actor și spectator, între masculin și feminin, este totodată rădăcina psihică a bisexualității sale și a contradicției interne a dorinței sale...
El nu va fi iubit de acest tată său decât el era o femeie suportând acuplarea...

Condiția științei (subiectivitatea) este ea însăși științifică? - 16 iunie 2018

https://www.youtube.com/watch?v=YTu0Qj1GkmM&feature=share

Discutăm această problemă într-o societate care contestă științificitatea noastră și ne servim de argumente care sunt pe terenul întregii epistemologii a științelor, al filosofiei științelor, etc..., dar ele sunt adaptate la o luptă actuală.

Este în acest spirit faptul că acest colocviu a fost organizat.

Este în acest cadru al unei lupte teoretice modul în care gândirea avansează, nu altcumva.

În 1927 Niels Bohr ține celebra sa conferință în care dezvoltă faptul că introducerea observatorului este esențială în ceea ce el observă din punctul de vedere al noilor teorii atomice, adică faptul că instrumentul de observație modifică datele observației însăși.

De exemplu nu putem măsura poziția unui electron fără a da loc la modificări ale vitezei sale, iar invers, măsurarea vitezei modifică poziția.

Heisenberg a făcut pornind de acolo principiul incertitudinii, dar asta nu vrea să spună că subiectul însuși participă la această incertitudine.

Așadar, această incertitudine vrea ea să spună că subiectul însuși se află în măsurarea pe care o face?

De fapt, sunt doar instrumentele de măsură cele care participă, bineînțeles.

Iar Niles Bohr a scris apropo de aceasta: interacțiunea între obiectele atomice și instrumentele de măsură formează o parte integrală din fenomenele cuantice.

De altfel, Niels Bohr a respins complet ideea că ar exista o disturbare a observațiilor de către subiect, sunt instrumentele cele care modifică observația.

Pornesc în aparență de foarte departe de ceea ce ne interesează, dar veți vedea imediat...

Ce am spus pentru moment? Că este această interacțiune între obiecte și instrumentele de măsură cea pe care fizicienii au remarcat-o în mod uimitor la nivelul discontinuului.

Dar în realitate, așa cum Bohr a remarcat imediat, aceste observații asupra discontinuului nu fac decât să pună în valoare ceva ce nu era absolut deloc evident la nivelul continuului.

Așadar, este o revelație pe care fizica atomică o face cu privire la o generalitate mult mai mare, despre observația la nivel microscopic, sau de asemenea, macroscopic, faptul că instrumentele modifică observația, dar că aceasta nu se vede.

De ce am făcut această observație? Pentru că, în cele din urmă, aceasta este la fel de valabil în cazul utilizării vorbirii obișnuite, a limbilor naturale, unde instrumentul de măsură este vorbirea însăși.

Este același lucru în fond, adică, ceea ce ne învață fizica atomică este ce?... este faptul că noi nu vedem, noi nu percepem că vorbirea este un mediu, un instrument de măsură care pornind de la o propoziție subiect caută să califice, fără să reușească de altfel, reconducând fără încetare gândirea, caută să califice așadar acel ceva despre care ea vorbește.

Este așadar cât se poate de instructiv, să vezi faptul că divizarea subiectului, care era complet inaparentă înaintea acestor observații, era inaparentă în același mod în care era inaparent faptul că în fizica macroscopică, chiar însăși principiile de observație guvernau experiențele.

Instrumentul de măsură, vorbirea noastră, modifică acel ceva despre care ea vorbește, în sensul de a-l ficționa, ea îl ficționează întotdeauna, adică dorința ficționează, dorința, aș spune, își pune înainte voia sa (Wunsch), adică, ceea ce este în mod profund halucinatoriu, în sens freudian, în sens german, cuvântul Wunsch (dorință, voință), care este delirul de joasă intensitate ce locuiește orice expresie a delirului.